

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Secher, Villiam.; [Villiam.Secher].

"Hørups Valgkreds" Aar 1902 : Social-politisk
Roman

Kjøbenhavn : Henriques & Bonfils' Bog- Papir -
og Kunsthandel, 1892

235 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

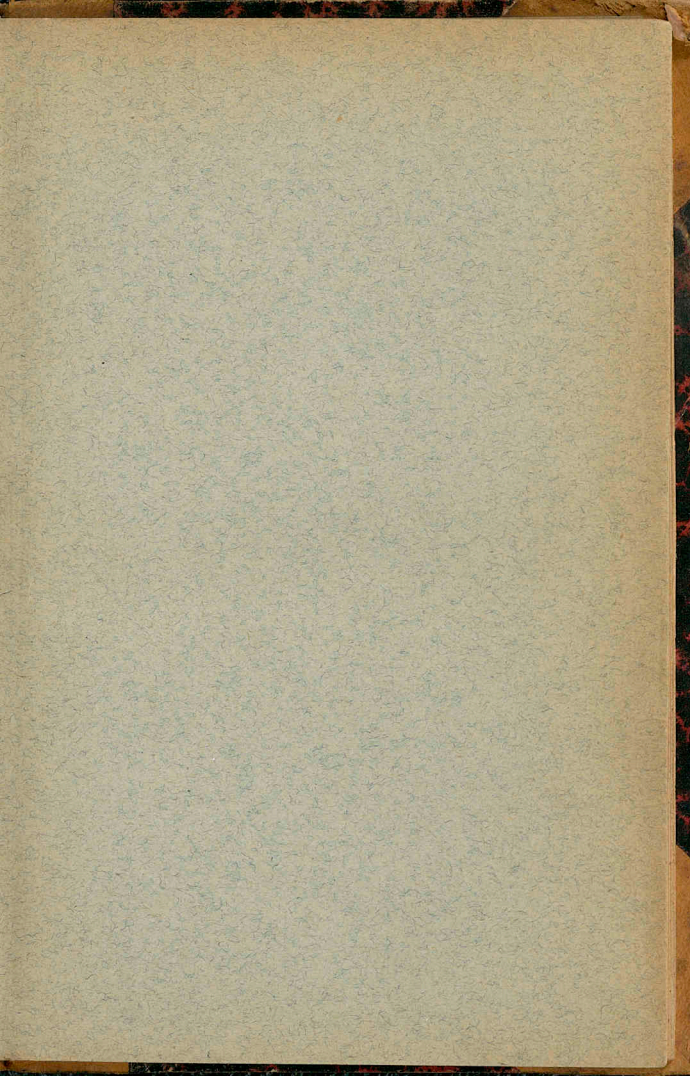

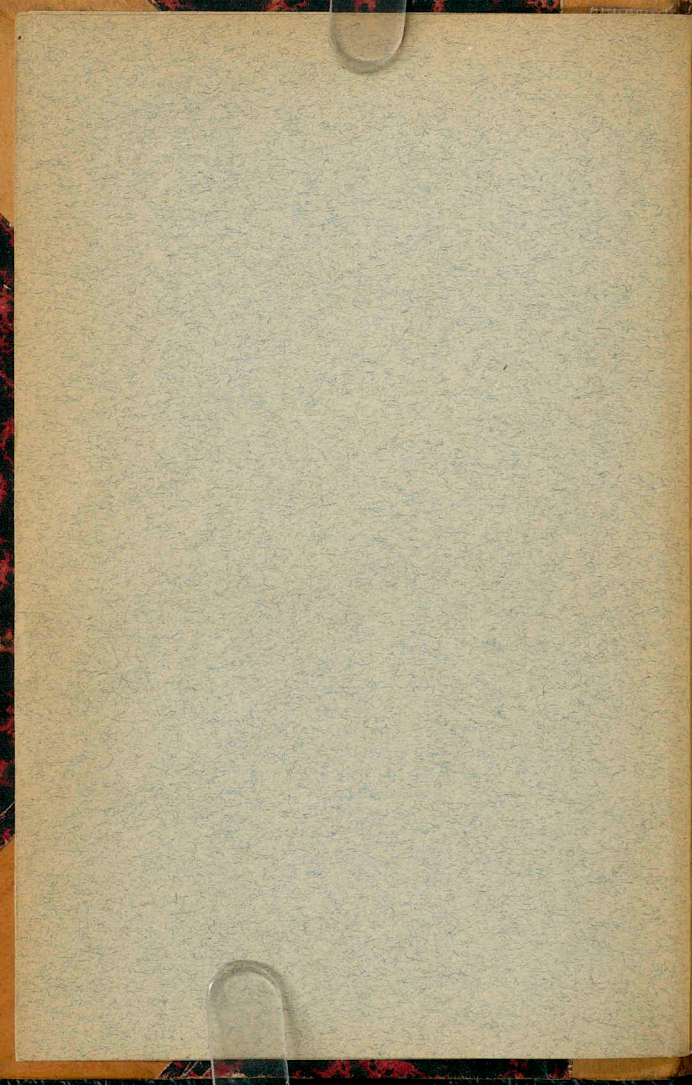
57-339-8^c

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130024035469

„Hørups Valgfreds“

Mar 1902.

Social-politisk Roman.

Efter „Kjøge Valgblad“.

Kjøbenhavn.

Henriques & Bonfils' Bog-, Papir- og Kunsthandel.

1892.

W. L. Olsen & Co. Kjøbenhavn.

Til

Husmand Jens Sørensen.

Ejby pr. Kjøge.

Kjøbenhavn, d. 2den Maj 1902.

Kjære Fader!

Det er den stolteste Dag, jeg har oplevet; i en sen Aftentime skriver jeg dig til om Socialismens endelige Sejr herinde, saaledes som den i Dag blev vunden.

Jeg véd nok, du ikke er en saa principfast Socialdemokrat som jeg; du har jo altid nærmest staaet paa Høruppernes vaklende Mellemstandpunkt, det, de har været dristige nok til før at kalde for „radikalt“. Men nu er jeg overbevist om, at du, naar du ser Socialismens Betsignelser, vil blive en lige saa god Socialist som jeg.

Men du er vel spændt paa at høre mig fortælle om, hvad der skete i Dag.

I Gaar, den 1ste Maj, var der stor Fest paa Nørre-Tælled for at fejre Indførelsen af den 8-Timers Normalarbejdsdag. Jeg var derude

med min gode Ven Hans Madsen; du husker nok ham ovre fra Højelse, der som Dreng kom herind i Murerlære. Det Menneſkemyr, ſom der var ude paa Fælleden, kan jeg ikke beſkrive dig; allerede i de nærmefte Gader maatte man gaa Fod for Fod, men alle var vi glade og ſang atter og atter Socialiſtmarſchen med lidt Forandringer: „Nu daged det, Brødre, det lysned i Øſt“. Nogle Storborgere, der liſtede med for at ſkumle, blev traadte paa Tærne og fik de høje Hatte ſlaaede ned over Djnene. Da vi kom ud paa Fællederne, hvor der var oprejſt 20 Talerſtole, varede det længe, inden vi kunde ſkubbe os frem til en af dem. Vi kom hen til den Talerſtol, hvorfra den nye ſocialiſtiſke Folketiingsmand Jeppesen-Bjergborg talte. Det var forpøvrigt ingen Feſttale, men en Kamptale, og ligeledes gif det nok paa de andre Talerſtole.

Jeppesen-Bjergborg ſagde, at nu havde vi længe nok ladet os holde hen med Snak af Hørudderne. Det var en ſtor Fejl, den Gang Kjøbenhavnſ Arbejdere den 5te Marts i Mar drev Venſtre og Højre ud af Rigsdagen, og de ſocialiſtiſke Repræſentanter konſtituerede ſig ſom Nationalforſamlingen, at man da havde ladet Hørudderne blive ſiddende. Allerede det, at de nedlagde en formel Proteſt mod Forſamlingens Lovlighed og erklærede, at de kun blev ſiddende for at udrette det bedſt mulige, burde have viſt os, at de egenlig hørte Reaktionen til. Siden da havde de kun ſøgt at forhale den ſocialiſtiſke Stats, Samfundſ-

produktionens, endelige Gjennemførelse. Der maatte gjøres en Ende herpaa. I Morgen staar Slaget ude i Nationalforsamlingen. Vi mødes i Morgen i Fredericiagade Kl. 1.

Saaledes sluttede han, og prædovende Hurra-
raab lød over Fælled.

Efter at den alvorlige Del af Festen var forbi, lejrede Folk sig rundt paa Fælled om Madkurvene, og trods det kølige Vejr kom der snart den rette gemhytliche Stemning. Alt gik fredeligt og pænt med Undtagelse af et enkelt stygt Optrin, som jeg siden skal fortælle dig om; men det fik jeg og langt de fleste af Deltagerne i Festen først noget at høre om i Dag, og det vilde være skammeligt at tillægge os eller Socialdemokratiet i det hele Skyld for denne grimme Ud-
sfejelse.

Festen sluttede af med et prægtigt Fyrværkeri, og Fyrværkeren havde til Slutningsnummer haft en ypperlig Idé. Paa Programmet stod som sidste Nummer Fanen. Og du kan derfor nok tænke dig, at vi ikke blev lidt forbavsede, da det brænder løs, og det viser sig at være en kolossal — Danebrogsfane. Er Manden gal, lød det overalt; næsten alle hysjede, og mange peb; men saa skiftede Farverne, det hvide Kors gled ud i den røde Farve, og denne antog den rigtige Kulør, saa Danebrogsfanen blev forvandlet til den internationale røde Arbejdersfane — nu forstod man Bittigheden. Et bragende Bisald brød løs, og Hurraraabene rungede atter ud over Fælled.

Alle Mænd blottede Hovederne, og Kvinderne klappede eller viftede med deres Tørklæder. Det var et stolt Øjeblik, da alle saaledes hyldede den Fane, under hvilken vi har sejret over det kapitalistiske Tyranni og befriet Samfundet for Kapitalmagtens knugende Nag.

Det stygge Optrin, jeg før skrev om, foregik i en Afkrog af Festspladsen, saa kun saa anede, hvad der foregik. Nogle daarlige Elementer, og saadanne findes jo i alle Partier, havde faaet den forrygte Idé at trænge ind i St. Johanneskirken, og paa en eller anden Maade havde de faaet Gassen tændt derinde. Og nu begyndte de paa et syndigt Leben. En fordruffen Musiker, der spiller paa en eller anden Kneipe, satte sig ved Orgelet, og en forhenværende Kneipesangerinde, der nok endogsaa har hørt til Prostitutionen, inden denne for nogle Aar siden ophævedes, gav sig til at synge. Det var en net Kirkeconcert, de leverede — lutter gemene Viser, og Tilhørerne nede i Kirken klappede, som de var paa et Forlystelsessted. I Pavserne traadte en Fyr, de nok for mange Aar siden har læst til Theolog, men nu, efter hvad man siger, logerer i „Holger Danske“, op paa Prædikestolen og holdt Taler deroppefra, og de var nok ikke for fine Øren.

Du kan nok tænke dig, kjære Fader, at jeg i høj Grad er oprørt over slikt. Du kjender mine fremstredne Anskuelser ogsaa i religiøse Sager, men jeg og enhver alvorlig Socialdemokrat misbilliger disse Drengestreger, hvad vi end tænker

om, hvorledes der skal i Fremtiden forholdes med Kirkerne, som jo er hele Samfundets Ejendom, og som vel næppe i Fremtiden kan overlades til et enkelt religiøst Samfund. Religionen er jo nu kun en Privatsag. Nogle af Kirkerne maa vel gaa paa Dmgang mellem de Sekter, der vil leje dem, og andre maa vel inddrages til virkelig offentlige Formaal; der vil jo nu trænges i høj Grad til store offentlige Lokaler.

Optøjerne i Kirken varede ved, indtil nogle fornuftige Mennesker fik fat paa et Par af Lederne. De havde nok deres Hyre med at faa Krammet paa de gale Mennesker, men endelig lykkedes det dog for dem at faa Gassen slukket og Spektakelmagerne drevne ud.

Men det var jo egentlig om i Dag, at jeg skulde skrive. Du kan nok tænke dig, vi var paa Pletten i Dag længe før Kl. 1. Vi har jo god Tid til at gaa fra Bærkstedet; der er næsten ingen Ting at bestille, fordi Storbørgerne intet kjober, og ingen lader noget Arbejde udføre, men det er kun en Overgang; naar Staten først overtager hele Produktionen og bliver den eneste Arbejdsleder, saa vil der igjen blive Gænge i Tingene. Altsaa Kl. 12 var jeg i Fredericiagade, og med lidt Besvær lykkedes det mig at trænge ind i den gamle Rigsdagsbygning, hvor Nationalsforsamlingen holder Møder i den store Sal, der tidligere benyttedes af Folketinget. Ministeriet, siger man, holder Statsraad oppe i Landstingsjalen. Alle de, der kom senere, maatte staa udenfor, og

Gaarden og hele Fredericiagade skal have været stoppende fuld; nogle Menneſker ſkal være blevne trampede ned, og et Barn ſkal være traadt ihjel. Der var jo ingen til at holde Orden, da Politiet er opløſt og Militæret hjemſendt; det frivillige Korps, „de røde Jægere“, har ſaa meget at tage Vare, at de kun kunde afgive to Mand til at holde Vagt inde i Bygningen, men ogſaa det er kun en Overgang, vi lærer ſnart ſelv at være vore egne Ordenshaandhævere. Jeg kom altsaa ind i Bygningen, men alle Tilhørerpladſerne baade oppe paa Balkonen og nede i Salen var ſaa overfyldte, at det knagede i Balkonens gamle, raadne Træværk, ſaa man troede, den ſnart ſkulde styrte ned. Men ſaa fandt vi paa at gaa ind i Salen; de to røde Jægere var gaaede op i Snapſtinget med et Medlem af Nationalforſamlingen, og der er jo ogſaa nu god Plads i Salen. Nogle ſatte ſig oppe i den tidligere Kongeloge, hvorfra Drape-rierne er tagne væk; vi andre ſtillede os op langs Bæggene, men da der ſtadig kom flere til, blev der jo ganſke viſt lidt kneben Plads for Medlemmerne af Nationalforſamlingen; de maatte ſkubbe ſig frem til deres Pladſer. Klokken blev ikke ſaa lidt over 1, inden Mødet aabnedes. Der ſkulde forhandles om den af A. C. Meyer ſtillede Dagsorden, hvori Regeringen opfordredes til uden Tøven at iværkſætte Statens Overtagelſe af alle Arbejdsmidler, Fabrikker, Maſkiner, Jord osv. og at paabegynde Samfundſproduktionen under Statens Ledelſe. Meyer talte kort; han ſagde, at nu havde

man længe nok snakket; Nationalforsamlingen var intet Studenterfund, hvor man kunde nøjes med at snakke om radikale Spørgsmaal, nu skulde der handles radikalt. Vi raabte Hurra, saa det kunde høres ud paa Gaden. Hørupperne, Hørup, Henning Jensen, Bing, J. K. Lauridsen, og hvad de Herrer nu hedder, der sidder paa Bænken ovre ved Vinduet tilhøre, var blege i Ansigtet, de sad og stak Hovederne sammen og vrissede arrigt, naar nogle af Tilhørerne, som stod bagved, gav dem Stikpiller. Saa rejste Hørup sig. Han forsøgte at smile, men det var et arrigt, surt Smil, og saa begyndte han med sine gamle Forsøg paa at være morsom. Jeg husker ikke engang, hvad det var, han sagde om, at det var uklogt at forhaste sig, at man skulde se Tiden an; alt drejet i denne kjedsommelige Manér, som han tror er vittig. Men vi tabte Taalmodigheden. „Ingen Flovser her!“ lød det fra alle Sider i Salen. Saa glemte han at smile, blev tindrende gal og talte i høje Toner, som hvert Djeblif blev afbrudt af haanlige Tilraab og Lattersalver. „Jeg har ikke fortjent en saa hensynsløs Behandling,“ sagde han, „jeg og mine Venner har været Banebrydere for jer, i Tale og i Skrift har vi forberedt Vejen for jer, aldrig var J naaede derhen, hvor J nu er, uden vor Hjælp. Jeg har et stort Krav paa jer Taknemmelighed, og jeg taaler ikke denne uforfammede Behandling, jeg taaler den ikke.“ Videre kom han ikke; en stor, stærk Smed, der var blandt Tilhørerne, havde stillet sig op foran ham og slog

nu med knyttet Næve ned i Bordet, saa Hørups Papirer fløj til alle Sider, og saa raabte han: „Nu sætter du dig ned og luffer din arrige Mund, ellers skal du komme den samme Vej som alle de Storborgere, vi sidste Gang heldte ud her!“ Bravoraab og Haandklap lønede denne raske Optræden.

Saa blev Dagsordenen vedtaget; Hørupperne stemte ikke.

Nu er jeg træt og søvrig. Mere næste Gang. Holder „Ditjællands Folkeblad“ jer nogenlunde underrettet om Sagernes Gang. Svarre staar vel paa det samme meningsløse Mellemstandpunkt som Hørup, men det skal snart blive bedre. Herinde udkommer nu kun ét Blad, „Social-Demokraten“, der er Regeringens Blad. De Blade, der knurrede, blev luffede, og „Politiken“ gif ind af sig selv. Socialismens Modstandere var nu alle rasende paa den, og Arbejderne betakkede sig for et saa blaffet Organ. Jeg hørte i Dag, at „Social-Demokraten“ skal være Organ for hele Landet; fra de lokale Trykkerier skal der kun udgaa et Tillæg til det med stedlige Nyheder. Saa faar du endelig et godt Blad at læse. Jeg har selv skrevet et Par Ord til Ane Margrethe, men hils ogsaa du hende fra mig, naar du ser hende. Jeg vilde gjerne have hende herind, hun er for god til at gaa og slide derovre i Højelse.

Lev nu vel.

Din hengivne Søn

Hans Sørensen Ejby.

Til

Husmand Jens Sørensen.

Ejby pr. Rjøge.

Kjøbenhavn, d. 24. Maj 1902.

Kjære Fader!

J Dag kun et Par Ord. Hvorfor har jeg ikke hørt fra dig? Jeg har hver Dag gaaet og ventet paa Brev. Eller er dit Brev gaaet tabt? Det er nok muligt, thi der er lidt Uorden i Postgangen, men det er kun en Overgang. Flere af de højtstaende Postembedsmænd er blevne afskedigede, Forflyttelser har fundet Sted, og mange af de tossede gamle Postbude, der ikke kan finde sig i den ny Tingenes Tilstand, har selv taget deres Afsted, og de unge socialistiske Postbude har daarligt ved at forliges med Postexpedienterne, der naturligvis mener, at de kan kommandere som i gamle Dage. Saa gaar det naturligvis ud over Postbesørgelsen, men det er kun en Overgang. Skriv nu igjen.

Jeg længes efter at høre, hvorledes det gaar nede hos jer. Den socialistiske Kommissær, der skal til Rjøge — han hedder Kristian Andersen og har oprindeligt været Skræddersvend, men blev senere Forretningsfører — er jo allerede afrejst for flere Dage siden; hvorledes synes J om ham? Det skal være en rigtig rask Kjøbenhavner.

Hersra er kun godt at melde; de længe forhalede Reformer, der har ligget forberedte, gennemføres nu Slag i Slag. Allerede for en Uge siden er Statsproduktionen i Gang paa Værkstedet her

i Adelgade. Vi har selv valgt Mestere og Formænd; mine Kammerater valgte mig til at være den ene af Formændene. Fra Ane Margrethe skal jeg hilse, hun kom i god Behold hertil. Hun faar snart en Stilling, og saa er Bryllupet ikke langt borte.

Sig for Resten til dem, du taler med, at de ikke skal rejse hertil. Rygterne om, at Staten her giver vellønnet Arbejde, og om de gratis Theaterforestillinger og alle de mange andre Forlystelser har fremkaldt en aldrig set Tilstrømning hertil af Arbejdere fra Provinserne, baade fra By og Land.

Det er ikke muligt at bringe Orden herinde. Regeringen har da ogsaa maattet omdanne det frivillige Korps „de røde Jægere“ til et hvervet Politikorps; de saakaldte „Frihedsmænd“ — de tidligere Benstemænd — kalder dem for de røde Gendarmer. Men, som sagt, sig, at alle skal blive hjemme. Det hedder sig nemlig, at bliver det saaledes ved, vil der blive udstedt en Lov, der forbyder alle indtil videre at forlade den By eller det Sogn, hvor de hører hjemme.

Det kan maaske mere dig at høre, at Dønnergård er vendt tilbage fra Amerika. Du har vel læst i „Østjællands Folkeblad“ om den almindelige Amnesti for alle, der har Dom over sig for Tyveri, Bedrageri og lignende Forbrydelser. Det er en human Foranstaltning; naturligvis drager nogle, som ikke fortjener det, ogsaa Fordel af den, men vist er det, at den uheldige Samsundsordning bærer Skylden for langt de

fleste af disse Forbrydelser, og det er dog Synd, at en fattig Staffel skal sidde indespærret aarevis, fordi han har forgrebet sig paa Benge, som en Arbejdsudbytter har pint ud af os Arbejdere, og som han ikke har mere moralsk Ret til at beholde end Tyven, der tager dem fra ham. Det hedder sig, at Dønnergaard nu søger Ansættelse i Statens Tjeneste.

Lev nu vel, og skriv snart.

Din hengivne Søn
Hans Sørensen Ejby.

Til

Snedkersvend Hans Sørensen.

Abelgade 82, Kjøbenhavn.

Ejby, d. 28. Maj 1902.

Min kjære Søn!

Jo, det var ganske rigtigt, som du havde gættet. Mit første Brev til dig maa være gaaet tabt.

Det skal du nu ikke være fortrydelig over, thi det vilde kun have gjort et Skaar i din Glæde over det, man kalder den nye Tingenes Tilstand. For Resten bliver du næppe mere glad over dette

Brev, men du maa ikke være vred paa din gamle Fader herfor; de gamle Ben kan jo ikke løbe omkap med de unge. Jeg maa ærligt tilstaa, at jeg er helt ør i Hovedet, naar jeg tænker paa, hvorledes alt dette skal ende. Du skriver stadig, at det kun er en Overgang, men jeg frygter for, at det kun bliver en Overgang til det, som værre er.

Det Brev, som er gaaet tabt, handler om den Ulykke, der har ramt os gennem Beslaglæggelsen af den sjællandske Bondestands Sparekasse. Jeg havde af vor Nabo, gamle Jens Jen, hørt, at der var noget galt fat, og saa tog jeg ind til Kjøge for at tale med Niels Olsen fra Magleby, ham du véd, der i saa mange Aar har været vor Kontordagsbestyrer. Jeg har maaske ikke før sagt dig, hvor mange Penge jeg havde i Sparekassen, men det var 800 Kr. Din salig Mo'r snakkede endnu paa sit Dødsleie om, hvilken Glæde der vilde blive, naar du og Ane Margrethe en Gang skulde sætte Bo, og jeg saa kunde fortælle jer, at jeg kunde give jer en Haandsrækning af de Penge. Jeg maatte love hende, at jeg skulde fortælle jer, at nogle af Pengene havde hun tjent paa Haven og Hønsene. Naa, nu slipper vor Mo'r da for den Sorg.

Jeg tog altsaa i Lørdags ind til Kjøge hos Kontordagsbestyreren. Han var i et svært daarligt Humør. Og dér fik jeg da at vide, hvor galt fat det var. Lidt efter mig kom Gaardmand Peder Hansen fra Højelse. Til os fortalte Kontordags-

bestyreren, hvorledes det var gaaet. Jeres Rege-
ring har beslaglagt Pengene i alle Banker og
Sparekasser og derfor ogsaa i den sjællandske
Bondestands Sparekasse. Da den socialistiske
Kommissær kom ned i Ny Vestergade i Kjøben-
havn, nægtede Alberti at udlevere Kassen, Regn-
skaberne og Bøgerne; men de røde Jægere, der
havde nogle Smeddesvende med, brød Jærnska-
bene op. Niels Olsen fortalte, at der skal være indledet
kriminel Undersøgelse mod Alberti, fordi han, da
jeres Revolution brød løs, har bragt Kassebehold-
ningen i Sikkerhed; men selv om det er sandt,
hvad hjælper saa det. Alle Prioriteterne, hvori
det meste af Kassens Penge er anbragt, skal jo
flettes, naar Staten overtager Jorden som sin
Ejendom.

Vi tre talte længe om den Sorg, der vilde
ramme mangan flittig og stræbsom Mand, og
medens jeg opholdt mig paa Kontoret, foregik der
da ogsaa en Mængde rørende Scener. Langs ned
ad Vejen udenfor Huset stod en tæt pakked Men-
neskemængde, Piger og Karle, gamle og unge; de
fleste var Smaakaarsfolk, der rundt om fra Eggen
var vandret hertil for om muligt at redde deres
Skillinger, som var saa surt erhvervede ved Maring-
ers Slid og Slæb, ved Afjavn af mangan Glæde
og ved et nøjsomt Liv. Ingen forstod, hvorledes
det var muligt, at man kunde berøve dem deres
rette Ejendom, og alle vilde de derfor høre Erklæ-
ringen herom af selve Kontordagsbestyreren. Man
græd eller rasede og skjældte, naar man havde faaet

Syn for Sagn. Men det var heller ikke lystelige Historier, man fik at høre her. En Pige nede fra Karlslunde havde nu næsten sparet saa meget sammen, at hun snart kunde foretage den af Mangel paa Midler saa længe opsatte Rejse til Amerika, hvor Kjæresten ventede hende, og nu var alt Haab ude. Hun var rent ude af sig selv af Fortvivlelse, græd og jamrede. En gammel Mand fra Ulsemagle bandte og svor paa, at han vilde mase de Kjæltringer, der havde vovet at frarøve ham alt, hvad han ejede; han kaldte Regeringen i Kjøbenhavn for en Tyvebande, og det endte med, at han kom i en voldsom Kamp med de tilstedeværende socialistiske Politikommisærere, blev overmandet, bagbundet og i en frygtelig forslaaet Tilstand anbragt i et af Jærnbanestationens Pakrum, der jævnlig i denne Tid benyttes som Arrestlokale.

Jeg kan nu heller ikke faa i mit Hoved, hvad du og dine Venner stadig lærer, at Sparsommelighed ikke er en Dyd, der fortjener sin Løn. Ja, jeg véd nok, at du siger, at i den socialistiske Stat skal en fornuftig Sparsommelighed være en almindelig Borgerdyd i hele Samfundets Interesse, og at dette Samfund bliver saa rigt, at der for Resten ikke bliver Nødvendighed for megen Sparsommelighed. Med den Rigdom har det vistnok foreløbig lange Udsigter, og Menneskene har vel ikke helt skiftet Sind. Jeg er bange for, det bliver smaat baade med Gliden og Sparsommeligheden, naar de, der er flittige og sparsommelige, ikke faar nogen Glæde deraf.

Sig mig, hvad Mening er der i, at en dygtig, brav og flittig Karl skal gaa i Spænd sammen med den første den bedste Dovenkrop og Drukken-diderik. Se nu f. Ex. ham, den lange Lars Christian, ham, der fra Faxeegnen kom herop for en Del Aar siden, „Dovenlars“, som man kalder ham, en Krabat, der aldrig har gidet bestille noget, men ligget paa Sognet, druffet sig fuld og søgt Slagsmaal med Alverden; han bryster sig nu, kan du tro. De nye Tilstande, det er Band paa hans Mølle, og han taler allerede højt om, hvad han skal vise Folk nu. „Nu er det min Tur at komme ovenpaa,“ siger han, „og jeg skal Pinedød nok vise Gaardmændene noget andet!“ og saa slaar han Knoerne i Bordet, saa Glas og Flasker danser mellem hverandre. Det forstaar nu han ved „Frihed, Lighed og Broderskab“.

Se det var nu omtrent det, der stod i mit Brev, som de socialistiske Postbude vel har tabt i en af Kjøbenhavns Rendestene. Ja, saa var der rigtignok ogsaa en faderlig Anmodning til dig om, at du ikke blander dig for meget ind i det nye Bæsen derinde i Byen. Det kan godt være, at J derinde har Ret i, at Verden ikke er saa god, som den burde være; men jeg har nu Alderdommens Erfaring for, at der skal noget mere Tid til at gjøre den bedre, og at dette maa ske lidt efter lidt. Tro du mig! Bendes der saadan op og ned paa alt i en Fart, saa gaar det galt, og saa vil de, der ved Revolten var kommet højest til Vejrs, snart komme dybest til Bunds. Jeg er allerede bange

for, at du har ladet dig gribe for stærkt af de moderne Talemaader, men husk, at det er kun Ord, Ord og ikke andet.

Men hvad jeg nu har at fortælle, er ikke af fornøjeligere Art. Du spurgte mig om, hvad jeg syntes om jeres Kommissær, den forhenværende Skræddersvend og senere Forretningsfører Kristian Andersen. Ja, naar jeg skal sige min Mening, saa kunde jeg nok ønske ham en hel Del anderledes. Jeg traf ham i Gaar henne paa Andelsmejeriet. Da jeg tilfældigvis kom derover, var han dér sammen med nogle af Bestyrelsen.

Han er en spinkel Sprællemænd med et rødt Skjær af sin lapsede Dragt. Han gik op og ned ad Gulvet med Hatten paa Snur. Jeg tror, han mente, han endnu stod paa Talerstolen inde i Rømersgade. Han snakkede vidt og bredt om, hvorledes Landboerne havde sukket under Kapitalisternes Nag og i Virkeligheden ikke havde været Sjere af deres Jord. Nu vilde det blive anderledes; nu skulde de ligesom Byarbejderne have det fulde Udbytte af deres Arbejde. Unge Jens Christoffersen spurgte ham, om vi da herefter ikke skulde betale Renter af vore Prioriteter. Men saa fo'r han op. „Om vi troede, at vi skulde have Lov til at berige os paa Samfundets Bekostning; hvad vi bildte os ind. Saadanne dumme Bønder, som troede, at de skulde mæske sig paa Byarbejdernes Svæd, de Arbejdere, der havde frelst Samfundet! Nej, naturligtvis skulde vi nu betale Renterne til Staten; vi maatte foreløbig kun betragte os som

Forvaltere paa vore Ejendomme, der hørte hele Samsundet til. Snart skulde det hele lægges om til Fællesdrift." Saa gif han over til det, hvorfor han egenlig var kommen. Andelsmejeriets Smør skulde sendes til Kommissionen for den udenlandske Handel i Kjøbenhavn; det samme gjaldt om Flæsket fra Andelslagteriet i Kjøge. Penge fik vi ikke for det, men vi fik Anvisninger paa, hvad vi havde leveret. De skulde saa senere blive ombyttede med Kuponbøger, der skulde give os Ret til at faa, hvad vi brugte, fra de Statsmagasiner, der vilde blive indrettede i Kjøge, ligesom I nu nok har dem i Kjøbenhavn. I hovne Ord formanede han os til at levere gode Varer, bedre end hidtil, ellers vilde vi som utro Forvaltere blive satte fra vore Ejendomme og andre indsatte i vort Sted.

Om Høsten og hvorledes det skulde gaa med den, vilde han sige os nærmere Besked. Ja, det bliver vist en god Besked, vi faar fra den Kant. Kommissjæren selv er det mest uvidende Menneske, man kan tænke sig. Han synger vel: „det lysned i Øst“, men han véd hverken, hvor Øst eller Vest er. Han passer lige saa lidt til vore Forhold, som hans tyndsaaledede Sko passer for Leræltet herude, og han er stadig til Latter for Beboerne for sine Dumheder. Jeg tror minsæl, ikke engang Dyrene hover ham. Mette Skrædders kalkunste Hane farer i ham, hver Gang han gaar ned ad Gaden, Hundene bjæffer ad ham som ad den værste Stodder, og Bøtteren, der er tøjret udenfor Ole Jepsens

Bænge, tilkaster ham stadig et Par Djne, der ikke lader ane den bedste Behandling af denne Hanswurst ved Lejlighed — kan være, alt det ligger i den røde Klud, han har omkring Maven. Med Kosten er han heller ikke rigtig tilfreds. Flæstet er snart for fedt, snart for salt, Brødet er for groft, og vort Daglig-Vl er ikke godt nok. „En Bajer!“ siger han, er bedre, og saa vandrer han fra Jægerkroen til Rildebrønne Kro og fra Skillingkroen til Rjoge for at slukke Tørsten; men Vejene falder ham lidt lange, og han savner stærkt den elektriske Belysning, som han er vant til inde i Hovedstaden. Jeg véd ikke, om det er Længsel, der bevirker det, men han synger stadig om Aftenen: „Kjøbenhavn er dejlig — —“. Om Morgenens, det vil sige ved Tolvtiden, derimod er han ikke rigtig vel og klager over Hovedpine.

Du skrev i et af dine Breve om Redaktør Svarre; med ham tog det en hurtig Ende; han blev, som du vel kan tænke, Redaktør af det lokale Tillæg til „Social-Demokraten“. Men han kom hurtig op at skjændes med Kommisfæren. En Dag, da Svarre havde skrevet en venlig Notits om Hørup, sagde Kommisfæren, at han havde gaaet udenfor det lokale. Saa affatte han ham og indsatte Redaktionssekretæren i hans Sted. Nu er han lokal Redaktør, saa længe det varer. Svarre skal, efter hvad der siges, have faaet Ordre til at indfinde sig i Kjøbenhavn og overtage en Plads som Korrekturlæser ved „Social-Demokraten“. Det er en stor Skam at handle saaledes med den Mand;

men mon han for Resten har været os en klog Raadgiver? Naa, lad ham gaa med Fred; har han fejlet, maa han nu selv bøde for det.

Jeg kan ikke slutte mit Brev uden at paalægge dig at have den største Omhu for Ane Margrethe derinde i den store By; thi navnlig efter at jeg har hørt denne Bindhas af Kommissær omtale Livet derinde, er jeg bange for, at hun er stærkt udsat for Fare og Fristelse. Jeg kjender jo ikke selv, hvorledes det gaar til i store Stæder, men jeg har oftere set unge Bønderpiger komme tilbage her til Egnen paa en Maade, der har bragt Skam og Skjændsel over dem selv og deres Familie herude. Du véd jo, hvor stærkt jeg glæder mig til, at hun og du skal blive min Trøst og Hjælp i Alderdommen, saa du vil ikke forundres over denne Anmodning fra

din gamle Fader.

Til

Husmand Jens Sørensen.

Ejby pr. Rjøge.

Kjøbenhavn, d. 10. Juni 1902.

Kjære Fader!

Tak for dit Brev, som det var mig en særdeles stor Glæde at faa; ja, jeg mener naturlig,

ligvis, at jeg var glad over at høre fra dig, men mindre fornøjet var jeg naturligvis over det, du skrev. At du ikke ser paa alt som jeg, kan jeg saa godt forstaa, og jeg vil indrømme dig, at til en Begyndelse kan der nok være noget, der ser ud som en Uretfærdighed, men — ja nu ler du vist ad mig — det er nu alligevel kun en Overgang. En af vore store Talere sagde for ikke længe siden: man kan nu engang ikke lave Røræg uden at slaa UG i Stykker.

Dg tro du mig, Fader, du og vi alle vil snart faa rigelig Erstatning for de Penge, du og den kjære salig Mo'r har sparet op til mig og min Ane Margrethe, fra hvem jeg slittig skal hilse; men om hende mere senere.

Statsproduktionen og hele den socialistiske Ordning er nu i fuld Gang herinde. Man begyndte de første Dage med de store Fabriker, som Burmeister & Wain, Rubens Fabriker, Magasin du Nord, vort Snekerværksted i Adelgade osv., men efterhaanden blev flere og flere Forretninger dragne ind i Statsproduktionen. Bognkjørselen er bleven en Statsinstitution, Mælkforsyningen og Slagterforretningen ligeledes osv. osv. Endnu drives der lidt privat-kapitalistisk Forretning, væsenlig som Smugbedrift, men det faar vi snart Bugt med.

Ja, jeg véd ikke bedre Maade at forklare dig, hvorledes alle Forhold nu er ordnede, end at fortælle dig, hvordan jeg selv lever, men først maa

jeg forklare dig den Manér, hvorpaa Pengeforholdene er ordnede.

Alle Penge, Sedler, Guld, Sølv, Bærdipapirer med mere, er satte ud af Kurs. De skal egentlig afleveres til Finansvæsenet, men Storbørgerne søger at skjule, hvad de kan, og med Skam at melde har jeg set mange Socialister gjøre det samme. Naar, lad dem det, de faar ikke megen Glæde deraf; thi man vil snart ikke kunne faa noget for de Penge.

Men naar det opdages, at Storbørgerne skjuler Pengene, saa bliver de naturligvis nappede. Forleden Morgen, da jeg skulde ned ad Rjøgsmagergade, mødte jeg et stort Optog. Det var en af de røde Gendarmer, der trak af med en ældre, fint klædt Dame, som hele Tiden gik og græd og bad Gendarmene om at slippe hende. De blev fulgt af en hujende Sværm.

Hun var kommen ind paa Bassenhusapotheket og havde spurgt, om hun kunde faa et Bund Chokolade. Expedienten, en god Socialist, sagde, at det kunde hun selvfølgelig, om han blot maatte faa Anvisningen fra Kommunelegen; thi nu udleveres jo alt gratis fra Apothekerne mod Kommunelegernes Anvisning. Men saa havde hun højet sig over mod ham, havde givet sig til at hviske, og tilsidst havde hun taget en Portemonnæ op og vist ham, at der laa flere Guldstykker deri.

Saa lod Expedienten Gendarmen hente. Hun blev nu transporteret til den Gendarmstation, der

er oprettet paa Højbroplads. Og det ender naturligvis med en Husundersøgelse i hendes Hjem.

Men tilbage til det nye Pengesystem; det, der nu gælder, er Kuponbøgerne. Enhver Mand og Kvinde, som arbejder, og alle, der kan, skal arbejde, faar hver Lørdag en Kuponbog, lydende paa éns Navn; alle Kuponerne er ogsaa overskrevne med éns Navn, og udgives de af andre end én selv, bliver den, der vil betale med dem, straffet. De er tillige forsynede med Dato; hvad man vil have for dem, maa man kjøbe i den kommende Uge. Det er jo nemlig ikke Meningen, at nogen maa samle til Bunke. Ellers fik vi snart den sociale Ulighed igjen. Kun i Beflædningsmagasinerne gælder de for tre Maanedes, saa at man kan spare sammen til en Dragt. Kuponer, der ikke er benyttede inden Fristens Udløb, er ugyldige.

Den nye „Bærdimaaler“, saaledes kalder man den, er den otte Timers Normalarbejdsdag; thi du véd jo, at Arbejdet er Kilden til al Bærdi. Ved Fastsættelsen gif man ud fra, at en Arbejdsdag for alle Mænd og Kvinder, uden Hensyn til, hvad Arbejde de udførte, burde have en Bærdi af 3 Kroner for Mænd og 2 Kroner for Kvinder. En Uge-Kuponbog bestaar af 6 Sider, for de 6 Arbejdsdage, og hver Kuponside indeholder i Mændenes Bøger 12 Kuponer, i Kvindernes 8 Kuponer; hver Kupon svarer altsaa til, hvad vi i de gamle Penge vilde kalde 25 Dre; derefter er saa Prisen fastsat i Statsmagasinerne, Statskøkkenerne, Statslogishusene osv.

Kvinderne er meget vrede over, at deres Arbejdsdag ikke er anslaaet til samme Værdi som Mændenes. Og i Gaar Aftes var der et stort Kvindeprotestmøde i Kasino. Det gik nok meget varmt til, og da flere Talere kom med oprørse Utringer mod Regeringen, hævdede Gendarmeriløjtnanten tilsidst Mødet under et øredøvende Spektakel. Du vil jo kunne forstaa, at i en saadan Overgangstid, hvor alt er saa nyt, kan man ikke tillade Folk saaledes at præfe Oprør.

Før Resten maa det jo ogsaa siges, at kan virkelig alle saa et Udbytte, der svarer til 3 og 2 Kroner i gamle Penge, saa er det til en Begyndelse ikke daarligt. Nogle tjente vel mere før, men langt de fleste meget, meget mindre. En Mand og Kone har altsaa nu det at leve af, som før kostede 5 Kroner, og saa skal de ikke forsørge Børnene, der er i Opfostringshusene eller paa Lærestalterne — alt Børnearbejde er affkaffet — og de gamle og svage er i Asylerne.

Men nu til Beretningen om, hvorledes jeg har det Dagen igjennem. Jeg bor i et Logishus i Borgergade. Jeg fik maget det saa, at jeg deler Værelse sammen med Hans Madsen fra Højelse. Værelset er nu egenlig ikke saa godt; det er et mørkt Gaardværelse, lovlig lille. Jeg boede unægtelig bedre før i mit kjønne, lyse Kvistværelse i Ravnshøjsgade, hvor jeg boede alene; men man maa tage det, som man kan saa det. Her er saa knapt med Plads, dels fordi saa mange er indvandrede hertil, og dels fordi vel mange

har haft det meget daarligere før; saa maa vi andre slaa af paa vore Fordringer, for at det kan blive Alvor og Sandhed med vort Løsen: Lighed og Broderskab.

For dette Logis betaler jeg hver Dag 2 Kuponer; det bliver altsaa 15 Kroner om Maanedens i gamle Penge. Det er noget vel dyrt, særlig da vi selv maa gjøre Bærelset i Stand. Men det er jo meget rigtigt af de styrende, at de ikke gaar for flot til Værks; der maa spares i Begyndelsen, til man ser, hvordan den nye Produktionsmaade forøger Værdierne; saa vil der vel nok blive adskilligt mere til hver enkelt. Saa bliver efterhaanden ogsaa Husene nok byggede om efter den nye Tids Fordringer. Naar Bærelset er i Orden, gaar vi til de Kjældere rundt omkring, hvor Staten har indrettet Kaffeuse; dér faar vi Kaffe, Brød og Smør — ja, jeg mener egentlig Margarine, thi Smør har jeg i den sidste Tid ikke smagt. Vi kan spise os godt mætte, men Kaffen er lovlig tynd, og Brødet er ikke saa godt som tidligere, synes jeg; men det er maaske en Iudbildning. Dog sagde forleden en Mestersvend fra en af Statens Brødfabrikker, at Brødet virkelig ikke var saa godt som før; Svendene sjuskede, sagde han, og Statskontrollørerne klagede stadig over, at Brødet stod Staten i for høj Pris; det maatte gjøres simplere. For dette Maaltid betaler vi 1 Kupon.

Arbejdstiden paa de 8 Timer — det er for Resten lovet, at den snart skal indskrænkes til 6 — er lagt saaledes, at vi begynder Kl. 8, derpaa

arbejder vi til Kl. 12, saa har vi Middag til Kl. 2, og saa arbejder vi til 6.

Men siden jeg nu er ved Maden, saa bliver jeg ved den. Vi spiser to Gange, Kl. 12 og Kl. 6, og vort Spisehus er i det tidligere Exercerhus i Gothersgade, hvortil man har bygget store Køffener ud i Kongens Have. Vi faar varm Mad begge Gange, men jeg er dog ikke ganske tilfreds. Lokalet med de lange, nøgne, kalkede Bægge og de lange Fyrretræsborde er ikke rigtig hyggeligt, og saa maa man tidt vente længe, før man faar Plads. Maden kunde ogsaa være bedre, men den maa jo være indrettet paa en kolossal Masseproduktion, og der kan ikke blive megen Afverling i Retterne; al Maden synes mig saa løjerlig opspædt. For hvert Maaltid betaler vi 2 Ruponer, altsaa i gamle Penge 50 Dre hver Gang.

Øllet betaler man særligt, men det er ogsaa det, man kommer nemmest til; fra Statens Afstapningsanstalter, der findes i hver Gade, kan man afhente 3 Flaske for 1 Rupon. Der drikkes ogsaa meget. Paa Bærkstedet er der dem, som drikker for 3 Ruponer om Dagen. Gaar man saa lidt ud om Aftenen, og noget skal man dog forslaa den lange Fritid med, saa gaar det atter ud over Ruponerne. I Theatrene og Variétéerne — Theatrene holdes aabne i Sommer — der naturligvis nu alle drives for Statens Regning, har man indført et nyt og unægtelig meget korrekt System. Først stod de aabne for alle, men saa blev der Trængsel; saa søgte man at lodde dem

bort, men det blev et indviklet Masfineri, og mange, der blev forbigaaede, blev misfornøjede; nu faar man ogsaa Udgang dér for Kuponer; men for at Lighedsprincipet dog kan overholdes, koster alle Pladser det samme, og man trækker ved Kassen sit Nummer af et Lykkehjul, jeg har næsten altid været uheldig og faaet en Plads oppe i Galleriet eller paa de bageste Pladser paa Gulvet. Da Tilstrømningen til Theatrene og Forlystelsesanstalterne er saa stor, er Prisen efterhaanden sat op, saa den nu er for Theatrene 4 Kuponer og for Variétéerne 2.

Gaar jeg altsaa ud om Aftenen blot paa en Variété eller i Tivoli, og drikker jeg 3 Bajere om Dagen, har jeg altsaa brugt 7 af mine Kuponer; derefter har jeg ganske vist 5 tilbage; men for dem skal jeg leve den 7de Dag, Fridagen, skaffe mig Tobak i Tobaksudsalgene, betale for Vask paa Statsvaskerierne og samle op til Klæder osv. Selv om jeg faar nogle tilovers, og jeg faar flere — andre har vanskeligt ved at faa Kuponerne til at slaa til — saa har jeg ingen Glæde af dem, thi ved Ugens Udløb er de ugyldige undtagen i Klædemagasinerne. Meningen er jo, at vi skal have det fulde Udbytte af vort Arbejde; men jeg har nu daarligere Bolig og faar daarligere Mad end før. Men det er naturligvis kun i Overgangstiden, og vist er det, at har jeg og mange dygtige Arbejdere det lidt knappere nu end før, saa er der mangan sølle Stakkel, der har det saa meget bedre.

Fra Ane Margrethe skal jeg hilse saa flittigt. Hun fik heldigvis Plads i Køkkenet i Gothersgade, saa jeg kan figge ind til hende de to Gange om Dagen, jeg spiser dér. Det er godt at have Forbindelser, som man figer, det maatte jeg sande ved den Lejlighed. I det Bærtshus paa Nørrebrogade, hvor jeg tidligere søgte, var der en Opvarter, Carl Dahl, som spillede en stor Rolle, fordi han var Kammerat med Stangjæsterne, der alle var gode Socialdemokrater. Han havde nok tidligere været Opvarter paa en finere Beværtning, en af de saakaldte Natterestavranter; men saa blev han paa en skammelig Maade jaget bort derfra. Den Historie fortalte han os ofte. En Nat havde en ung, rig Laban sviret saa længe med sine Damer, at han, da han skulde betale Regningen, ikke kunde tælle til fem. Saa var han uforfremmet og paastod, at Dahl havde snydt ham. Dahl stod paa sin Ret; det ene Ord tog det andet, og Fyren kastede tilsidst Dahl et Glas Champagne i Ansigtet. Da Fyren blev ved at gjøre Brøvl og raabte paa Bærten, smed Dahl ham tilsidst ud, men det maatte Dahl næste Dag bøde for med sin Plads, thi Bærten holdt naturligvis med det fine Storborgerfrø, der var en god Kunde. Men nu har han faaet Opvejsning og er bleven Bestyrer af Statskøkkenet i Gothersgade, dér, hvor jeg spiser.

Naa, da jeg i nogle Dage havde set efter en Plads til Ane Margrethe, kom jeg i Tanker om Dahl; Ane Margrethe har jo altid været ferm i

Madlavning, og saa gif vi begge hen til ham. Han syntes rigtig godt om hende; hun er jo da ogsaa en rigtig kjøn og flink Pige, og man kan da lige strax se paa hende, at baade Hoved, Hjærte og Hænder sidder, hvor de skal sidde.

Hun fik Plads i selve Køkkenet, og det er jeg glad for; det er ikke saa rart for de Kvinder, der gjør Tjeneste ved Expederingen inde i selve Lokalet. Naar de skal bringe Maden eller tage mod Kuponerne, maa de i den travle Tid skubbe sig gjennem Trængslen og høre mange stygge Ord og af og til finde sig i det, som værre er. Men endnu galere kan det gaa udenfor de almindelige Spisetider, naar der i Lokalet kun sidder en lille Bande af Drivere, som fylder sig med Øl; værst gaar det, naar de har Fruentimmer med.

Forleden Dag passerede der noget, som viser, hvorledes Ane Margrethe er en rigtig kjæk Pige. Det var de andre Piger ude i Køkkenet, som fortalte mig det; de var helt stolt af hende.

Bed Expederingen er der ansat en ung Pige, som man nok kan se paa, at hun har hørt hjemme i Storborgerklassen. Hun og hendes Moder, der er Enke, mistede nok deres Rentepenge ved Revolutionen, og for at ernære sig og sin Moder, som hun ikke vilde have paa Ushylet, maatte hun tage den Plads, hun kunde faa.

Saa var det altsaa forleden Formiddag, at hun skulde expedere 5 Dagdrivere med 3 frække Fruentimmer, der blev ved at tulle sig med Bajere. Først sagde de Sjofelheder til hende; det lod hun,

som hun ikke hørte, men bleg var hun som et Lig, sagde Pigerne, der i Glughullet fra Køkkenet fulgte hele Optrinnet. Da de saa ikke kom nogen Vej med hende paa den Maade, og Fruentimmerne æggede dem, greb de fat i hende, trak hende ned paa Skødet og var meget raa mod hende, medens Fruentimmerne brugte de sjofleste Udtryk.

Det lykkedes hende et Øjeblik at slide sig løs, men en af Fyrene løb efter hende og greb fat i hende; hun raabte om Hjælp, og saa var Hjælpen der ogsaa. Med opsmøgede Ærmer og Skureforklædet paa stod Ane Margrethe foran dem. „Kan du slippe hende, dit lange Spektakel,“ raabte Ane Margrethe. Men den lange Lømmel brød sig ikke derom og svarede blot: „Stik du bare ud i Køkkenet igjen, din Bondetøs.“ Men i samme Øjeblik fik han saadan en Kindhest, at han satte sig ned paa Bænken. Da han havde fundet sig lidt, so'r han op og ind mod Ane Margrethe, men hans Kammeraters Latter standjede ham. Ane Margrethe havde nemlig lige tumlet med de store sorte Gryder, og paa hans røde Kind sad derfor nu fem sorte Fingre. Saa blev han flov og satte sig roligt hen, og Ane Margrethe tog den unge Pige ud til sig i Køkkenet.

Det eneste, Ane Margrethe har sagt mig om den Historie er, at hun syntes, det var stygt, at Karl Dahl ikke var kommen den unge Pige til Hjælp. Han skulde jo netop holde Orden i det hele; men hun havde set ham liste ud af Lokalet, da det begyndte at gaa rigtig vildt til.

Ja, jeg faar ikke Tid, ser jeg, til at skrive til dig om Forholdene paa Bærkstedet; men det haster heller ikke. De er endnu ikke saa gode, som det var at ønske, men det retter sig vel nok.

Endnu kun den Nyhed, at det fortælles her for sikkert, at de ny Valg til Nationalforsamlingen, som endelig skal ordne Forfatningen, vil blive udskrevne til den 1ste Avgust.

Mange Hilsener fra Ane Margrethe og din
hengivne Søn

Hans Sørensen Eiby.

Til

Snedkersvend Hans Sørensen.

Udelgade 82, Kjøbenhavn.

Eiby, den 14de Juni 1902.

Min kjære Søn!

Jeg er nær ved at fortvivle, og det er da for Resten ogsaa de fleste andre herude. Jo nærmere de nye Foranstaltninger rykker os paa Livet, desto klarere ser vi, at de forestaaende „Forbedringer“ i vore Livsvilkaar vil blive til ubodelig Skade for os, ja vel til vor fuldstændige Ruin. Den første virkelige Regeringsbeslutning angaaende Land-

bostanden er da i Forgaars bleven kundgjort her paa Egnen ved et Kirkestævne, men rigtignok et af en højst besynderlig Natur.

Med Toget til Rjøge var der Dagen forud ankommet en Overkommisær under Ledfagelse af en Deling „røde Gendarmer“, som J kalder dem, en Hob hensynsløse Knægte, der hverken respekterer Hegn eller Mark. Paa Udmarschen hertil slentrede de over Gærder og gennem Sæden, hver Gang Vejene ikke laa dem bekvemt nok; hujende og i fuldstændig Bildskab skræmte de Kvæget op, Køerne bissede, og Hestene og Faarene sprængte Tøjret og fo'r af Sted, som Pokker selv var i Haserne paa dem, ja de kunde da nok ogsaa tage fejl af denne Røverflof. Truppens Maal gjaldt Ejby Kirke, hvor Forkyndelsen af den nye Regerings Befaling skulde foregaa.

Efter Ankomsten paa Kirkegaarden gjordes Holdt; man slængte sig ned paa Gravene, tog en Hjærtstyrkning og sang en lystig Vise. Kirkedøren var imidlertid som sædvanlig om Hverdagen lukket, og der blev sendt Bud efter Smedden, da man ikke ønskede at have noget at bestille hverken med Præsten eller Degnen. Døren blev nu brudt op, og samtidig sloges Allarm for at hidkalde Sognebeboerne. Som Signal for de fjærnerboende affkødes Salver, og det røde Flag hejsedes paa Taarnet. Der hengik dog vel et Par Timer, inden Folk var blevet samlet og Handlingen kunde foregaa.

Det var en mærkelig Forsamling i vor Kirke, sammenlignet med, hvad vi ellers er vant til. Militæret — hvis man ellers kan kalde denne Bande saaledes — havde besat Alteret; nogle af dem indtog ridende Stilling over Skranken, medens andre havde lagt sig langs ad Stengulvet. Bønderne derimod holdt sig beskeden nede i Kirken; men de kom rigtignok saaledes, som de gik og stod til daglig Brug. Snart var hele det store Rum fyldt til sidste Plads, og pludselig hørtes en Trommehvirvel, der endte i tre stærke Bum bum! Op træder Overkommisfæren, op paa Alterbordet og tordner et: „Stilhed!“, der virker forbløffende paa Forsamlingen og fremkalder fuldstændig Stilhed. Derpaa en Haandbevægelse ud imod Mængden og følgende Ord: „Borgere! Brødre! I Kraft af den mig givne Ret bringer jeg Hilsen og Haandslag til jer fra vort fælles frie Fædrelands Regering, den, der er indsat gennem Valg af alle Landets Sønner, og hvis Valgsprog altid skal være; „kun den sunde Fornuft!“ (Mads Røgters Stemme nede fra Skibet: Na Sludder!) Til Samfundets Held, for Folkets Velvære, til Fremme af fælles Lykke forbydes det foreløbig enhver Mand, Kvinde eller Barn at forlade sin Hjemstavn. Overtrædelse af det frie borgerlige Samfunds Love straffes med Fængsel!“ Herpaa fulgte en Mængde enkelte Bestemmelser om særlige Landbosforhold, Bestemmelser, der var trufne af Hensyn til Forholdene i Hovedstaden. Det blev saaledes udtrykkelig paalagt Bønderne, der fremtidig skulde føre

Jorddrift i Fællesskab, at i den tilstundende Høst ønskede Regeringen Hveden hugget først. Hensynet til Hovedstadens Mangel paa denne Kornsort gjorde Paabudet nødvendigt, og Modforestillinger om Umuligheden af dets Gjennemførelse blev bestemt tilbagevist.

Hele denne Handling varede en Timestid, og et Forsøg paa mod Slutningen at fremkalde et Hurra for den ny, ihærdige Regering faldt til Jorden. „Tropperne“ sjaskede af og forsvandt hen ad „Spandagergaard“. En af dem fandt man hen paa Aftenen i en Grøft i Nærheden af Teglværket. Men Indtrykket af hele Historien var meget forskjelligt hos Byens Folk. En Del kunde ikke begribe andet, end at det hele var en stor Spøg. „Det er sgu Fastelavnsløjer ved Sankt Hansdags Tid“, sagde Smedden. „Men lige meget derom, Fyren havde min Sæl Snakketøj, Rejen gif paa ham, og Ordene flød fra ham „som Skidt fra en Spædekals“, som man si'er; men den med Hveden, den var alligevel for stram.“

Andre gif bedrøvede bort, og blandt dem var jeg; ikke fordi jeg frygtede for, at et saa taabeligt, ryggesløst Regimente skulde faa Barighed, men fordi jeg ængstedes ved alle de Ulykker, der nødvendigvis maatte indtræffe, før man saa' Enden paa dette „Fornuftstyre“. Ja, allerede Dagen efter fik man høre, at en Karl paa Nerslev var bleven greben og slæbt i Fængsel under hans Forsøg paa at undslippe sit Stavnsbaand. Det er et Tidens Tegn, der ikke spaar noget godt for den

nærmeste Fremtid. „Lad Bonden bære, han har en bred Ryg“, siger Ordsproget, men den Tid er forbi, da han lader sig overlæsse. Der taler de Menneſter om „Fællesdrift“. Naar jeg tænker paa, hvad min ſalig Farfar ſagde om den Ting, medens jeg var lille. Jeg huſker grangivelig den gamle Mand i Knæbuſer og ſølvsnapet Koſte, med det lange, hvide Haar hængende ned over Skuldrene; og jeg tænker mig ham iſær, naar han efter Kvældsnavdren fortalte Hiftorier fra ſin Ungdom om Stavnſbaandet og Fællesdriften og om Hoveriet og om alle de Ulykker, ſom hængte ſammen med diſſe Ting. Og ſaa gjaldt Stavnſbaandet den Gang kun for Karlſfolkene fra 4—40 og ikke Kvin-
derne. Hans Fortællinger lød for mig ſom Fabler, og dog har jeg ſenere lært, at de var ſaa ſjergeligt ſande. Ja, Fællesdriften ſkulde den Gang ſom nu ſkabe Lighed i Vilkaar, og hvad gjorde den ſaa? Den bragte Tvang ved fælles Sløjhed over den enkelte Dygtighed, og Følgerne blev Fat-
tigdom og dertil hørende Forfald af al Gjen-
dom, ledſaget af Mangel paa Væſtfølelſe og Selvſtæn-
dighed. Bag de uſle Verhytters Bægge huſedes en Befolkning i legemlig og aandelig Glendighed. Menneſkene ſaavel ſom Kreaturerne opholdtes ved
Sulteføde. Det gif ſaa vidt, fortalte han, at man en Gang blev drevet til at ſkære Hakkelfe til Heſtene af den Langhalm, der i lange Tider havde dækket Hyttens Tag. Svinene gif paa Olden i Skovene, og de gav Sul derefter, og ſaa langt var Dyrt-

ningen ved ensartede, faste Skifter sunken ned, at Byggen og Havren kun gav 4—6 Fold.

Er det den Ordning, der skal gaa om igjen, saa siger jeg Tak for Ligheden og Broderskabet og spørger blot om Friheden — hvor er den bleven af? — I Gaar var jeg i Kjøge med en Smule tidlige Kartofler, som jeg i Aar har haft Held med ude paa det lille Hjørne bagved Loen, hvor vi i vor Mo's Tid havde en lille Plet Blomster for hendes Fornøjelse, og, tænk dig, saa faar vi — vistnok ganske som I derinde — i Betaling noget, disse Herrer Forvaltere kaldte for „Kuponer“, smaa Sedler, der gav Anvisning paa Udlevering af Nødvendighedsartikler fra forskjellige Magasiner, der var indrettede hist og her, et i Brogade, et i Vestergade og et nede ved Laen. Du omtalte med Glæde disse Papirslapper i dit sidste Brev, men du undskylder, at jeg ikke kan begribe, at de Tingester skal erstatte ordenlige Penge, der er éns rette Eje, og som kan benyttes efter eget Tykke. Hvad er dog det? Da jeg skulde bruge en ny Line til Brønden i Stedet for den gamle, som var udslidt, fik jeg mig tilkøbt en ubrugelig Ende, der laa løs paa Gulvet, og man havde dér paa Stedet ikke Tid til at gjøre saa meget Brøvl om saa lidt. Det var Svaret paa Spørgsmaalet, om man da ikke kunde saa, hvad man begjærede. Ikke bedre gif det mig med et Grend, som jeg havde at udrette for vor Nabokone. Hun ønskede en Kaffeande; men da ingen saadan havde ved Haanden, fik jeg en Thepotte med den Bemærk-

ning, at man godt kunde lave Kaffe i den, og saa Farvel.

Gud bevares, min Dreng! hvor kan du endnu tro paa de Vindspillere. Ser du da ikke, at det hele gaar ad Hækkensfeldt til; er det ikke Rævestreger, saa er det Dumhed og atter Dumhed — men hvorledes skal Enden blive? Inde i Kjøge hørte jeg, at der skulde vælges det, vi tidligere kaldte for Rigsdagsmænd; jeg synes nu, de kaldte dem derinde for „Nationaldelegerede“. Valgdagen var sat til 1ste August, vistnok af Hensyn til, at Landboerne paa den Tid umulig kunde deltage i denne „Broderskabets vigtigste Fællesgjerning for det lykkelige frie Fædreland“, og af Kjøge Lokaltillæg til „Social-Demokraten“ ser jeg, at Hørup endnu har Bælgere, der nærer det forsængelige Haab at kunne bevare ham som Medlem af den nye Forsamling. Den Mand, der i sin Tid leflede med den socialistiske Partigruppe, der i ét Aar talte for Forhandling og det næste for Visneri, han er ikke længer mulig. Han er gammeldags, aflægs. Jeg, der i sin Tid følte mig som Frihedsmand, var for en halv Snes Aar siden hans sikre Mand; men det er forlængst forbi, og hvad kom der ogsaa ud af det? „Det gode danske Smør“ har nu skiftet Plads med Margarine, og dermed er Hørup's Hovedopgave gaaet ud af Sagaen. Jeg vælger ikke mere den Slags Folk. „Rent Land“ er vel godt, men „rent Mel i Bøsen“ er bedre.

Som jeg nu sidder her under den store Hylb bagved den søndre Gavl, ensom i de stille Aften-

timer, tænker jeg tidt paa de gamle Dage, da du var en lille Fyr, da din Mo'r endnu var rask og jeg arbejdsfør og afholdt af Bysens Folk, med Tro paa Fremtiden og med Haabet om, at et arbejdsomt Liv dog i det mindste maatte bringe en tryk og rolig Alderdom — og saa er Birkeligheden den, at alt falder i Staver. Jeg ser raske, unge Mænd „gaa fra Gaarde“, og ingen gider træde i deres Sted, ganske som i Stavnsbaandets Tid. Avlingen mindskes, Jorden bliver gold af Mangel paa Gødning, og Kvæget trives ikke, og dog er Naturen som hidtil lige gavmild. Nu synker Solen bag Horisonten og forgylder Skovene derhenne mod Syd, Nattens Ro og Hvile stunder til — gid snart en lysere Morgen maatte oprinde ogsaa over vort daglige Liv — ingen Sinde har vi kunnet trænge mere dertil end nu.

Tænk, min kjære Søn, ikke saa meget paa de nye Ideer, men vær forvisset om, at skal sand Tilfredsstillelse opnaas, saa er Arbejde den eneste rette Vej til Maalet. Anvend ikke dine Kræfter paa Sniksnak om lige Ret, naar Viljen vedblivende er saa forskjellig hos Menneskene. Otte-Timers Arbejdsdagen er et Gjøglebillede. Herude kan det vel passe ved Juletid, men i Høst er 18 Timers Gjerning sikkert lige nødvendigt saavel for den store som for den lille Mand. Sæden venter ikke paa Høstkarlen! Tiden skal nyttes, naar Mand skal fødes — men sker dette, saa fødes han ogsaa godt nu som altid.

Hilsen til Ane Margrethe; som jeg ser af dit Brev, er hun just den rette Pige for dig; bevar hende derfor uskadt i denne „Overgang“, som du kalder det.

Din gamle Fader.

Til

Husmand Jens Sørensen.

Gjby pr. Kjøge.

Kjøbenhavn, d. 20. Juni 1902.

Kjære Fader!

Tak for dine gode Raad, som jeg godt véd alle kommer fra din Kjærlighed til mig; men du ser stadig kun i mig, hvad jeg nok mærker, den lange Dreng, der endnu ikke rigtig har opslidt sine Børnesko. Jeg er ikke den Fusetast, du tager mig for; jeg tror endnu paa Samfundets Frelse ad den Vej, vi er slaaede ind paa, men jeg er ikke saa blind, at jeg ikke kan se Vanskelighederne. De ligger da ogsaa lige for, og jeg behøvede ikke at blive gjort opmærksom paa dem gjennem dine Breve.

I Anledning af dit sidste Brev maa jeg dog bemærke, at enten har I misforstaaet Overkommisjæren, eller ogsaa maa han have været en usæd-

vanlig løs Jugl. Saa dumme er vi dog ikke herinde, at vi tror, at Hveden kan høstes først; men vist er det, at Hvedehøsten for enhver Pris maa fremskyndes, her e. Mangel paa Hvede som paa meget andet, hvoraaf vi ikke selv producerer nok, men maa indføre fra Udlandet.

Ja, der er Banskeligheder nok; det faar vi hver Dag de sorgeligste Beviser paa. I Gaar Aftes, da jeg sad hjemme og læste, kom Hans Madsen, du véd ham fra Højelse, jeg deler Bærelse med, hjem i den største Ophidselse. Han kunde knap tale, saa forpustet og ophidsset var han. Hans venstre Haand var omviklet med et blodigt Tørflæde. Han talte i saa løjerlige Spring, at jeg først troede, han havde faaet for mange Bajere under Besten, noget, han forøvrigt ikke har for Bane, eller at han havde været i Slagsmaal.

Men hvad havde han ikke været Vidne til!

Han gik om Eftermiddagen ned ad Sølvgade, da han ser Justitsminister Drumont komme kjørende med to røde Gendarmer foran og to bagefter Bognen. Denne Mand, der først er dukket op i de senere Aar, er snart den første Mand her i Landet. Han er nok egenlig fransk af Fødsel; han ligner heller ikke os andre, saa bleggul han er i det glatte Ansigt, med de skarpe Træk, og saa sort hans Haar er. Han har oprindeligt været Hattemager-svend og kom hertil i en ung Alder. Da han først havde lært Sproget, hvad han nok var mange Aar om — og han kan det knapt endnu — kom han til at spille en stor Rolle i vort

Parti. Alle maa anerkjende, at han er en genial Mand til at ordne; men han er mere frygtet end afholdt. Han er en haard Hund, der ikke taaler Modsigelse. Nu er han den mægtigste Mand, som ingen vover at kny imod, thi han har hele Retsplejen under sig og tillige Gendarmeriet, der stadig forøges; det er nu oppe paa 5000 Mand, siger man.

Naa, han kommer altsaa kjørende fra Østerkanten ned ad Sølvgade, hvor Husrækken er paa venstre Haand og Muren ind til Kongens Have paa højre. Nede i Gaden ligger den gamle Skole med en Stump Have for; Skolen er nu omdannet til et Børnehjem, og Børnene, der just legede i Haven, stimlede sammen ved Jærngitteret for at se Gendarmene med de røde Frakker. Lige idet Justitsministerens Vogn er udenfor Børnehjemmet, svinger en Mand sig inde fra Haven op paa Muren og kaster noget med fuld Kraft fra sig. Der lød et tordnende Brag, et Øjeblik Stilhed og saa et Hvin og en Jammer, som Hans Madsen sagde ikke var til at beskrive. Det var en Dynamitbombe, men Morderen havde sigtet for højt, den var fløjet over Vognen og ind i Børnehjemmets Have, hvor den havde anrettet de sørgeligste Ulykker blandt de stakkels smaa.

Hans Madsen, der et Øjeblik havde staaet som bedøvet og var bleven let saaret i Haanden af en Kjælderrude, der sprang, var ligesom saa mange andre ilet ind i Haven; Jærngitteret var sprængt i tusende Stumper. Det var en Inf.

Nogle af de smaa var kun ukjendelige blodige Klumper; andre laa grædende og jamrende med skrækkelige Saar eller med afrevne Lemmer. Der var en Graad og Klage uden Ende. En Moder, der kom til og saa' sin lille Dreng død og sin lille Piges højre Arm fuldstændig skilt fra Kroppen, gav sig til at skoggerle — hun var bleven vanvittig.

Hestene foran Justitsministerens Vogn var blevne sky, men han var resolut sprunget ud af Vognen, og med de to Gendarmer — de to andre var faldne af Hesten og komne til Skade — satte han ved Hjælp af nogle Arbejdere over Muren og forfulgte Morderen. Denne havde imidlertid faaet et Forspring og var foreløbig undsluppen. Han har sikkert været Anarkist. Justitsministeren har faaet flere Truselsbreve fra Anarkisterne og oprørske Opslag har hiit og her været opslaaede paa Murene.

I Dag er mange mistænkte blevne arresterede, man nævner fra 60 til 200; nu bliver der vist et skarpt Regimente.

Den anden Begivenhed, som jeg nu skal fortælle dig, ser i Sammenligning hermed helt uskyldig ud, men den har dog gjort mig meget betænkelig.

Da jeg i Morges kom igjennem Møntergade, var der stort Dpløb foran et af de gamle Huse. Lige da jeg kom til, kom en Gendarmløjtnant ud af Huset, fulgt af to Gendarmer, der mellem sig havde en gammel, smudsig Fyr med rødkantede Djne og et langt, tjavset Skjæg. Han gik og ge-

stikulerede og snakkede højt til Gendarmene, der puffede ham fremad. Hvad har den Fyr gjort? spurgte jeg en Dreng, der stod ved Siden af mig. Det er en Lagerkarl, var Svaret. Sludder, tænkte jeg, hvorledes kan der drives Lager med vort Kuponssystem. Men saa traf jeg en god Ven, Tømrer Hansen, der bor i Huset ved Siden af; han fortalte mig det hele.

Jo, det havde sin Rigtighed. Arrestanten, Oluffen, hed han nok, havde drevet den gamle, hæslige Kapitalisttrafik. Af sin, sin Kones og vorne Datters Kuponbog havde han lige fra den første Dag kun taget det absolut nødvendige til eget Forbrug, men derimod for Resten af Kuponerne kjøbt Bajere, Tobak, Brændevin og andre lignende Sager. Allerede efter et Par Ugers Forløb havde han et helt lille Forraad af disse Varer gjemt i sin smudsige Gaardstue i Møntergade. Nu er der jo, som jeg sidst skrev til dig, kun altfor mange Fyldbøtter, som ikke kan faa deres Kuponer til at slaa til, og som derfor de sidste Dage af Ugen maa suge paa Lappen, naar Kammeraterne ikke hjælper dem. Naar Oluffen nu traf slike Fyre, som han kjendte fra tidligere Tid — hvad han før havde været, vidste Hansen ikke — saa traf han dem ind til sig. Hos ham kunde de faa, hvad de ønskede, paa Borg; men for hver Bajer, de drak, maatte de, naar de næste Gang fik en Kuponbog, bringe to Bajere, og saaledes med de andre Varer. Var der nok af Ol, maatte de betale med andre, let omsættelige Gjenstande, som de

fik udleverede paa Magasinerne for deres Kuponer. Han snød dem naturligvis, saa Bandet drev af dem.

Nu forstaar jeg selvfølgelig nok hans Plan. Han vilde gjennem denne smudsige Trafik tilsidst skaffe sig et Lager af Bærdigjenstande, der ved given Lejlighed skulde smugles bort, maaske til Sverige, maaske til England, hvor han saa kunde omsætte den Kapital, han altsaa havde samlet sig i vort Samfund trods dets findrige Kupon-system.

Skal det da virkelig ikke lykkes en Gang at gjøre alle lige, alle uafhængige! Ulykken er, at man nok kan give alle det samme, men man kan ikke sørge for, at alle bruger det samme.

Hvad der dog volder mig størst Betyrning, er, at Ane Margrethe ikke er som før. Hun ler ikke, som hun gjorde før, ad hvert lystigt Ord, man sagde, og hendes røde Kinder er borte. Jeg tænker tidt paa, hvad der er i Bejen, men naar jeg trænger ind paa hende, siger hun, at hun ikke fejler noget. Hun taler saa bittert om alt herinde. Men det er egentlig en Skam, at jeg ængster dig med den taabelige Snak; det er vel, naar alt kommer til alt, kun Bylusten, hun ikke kan vænne sig til.

Heller ikke i Dag, ser jeg, faar jeg skrevet til dig om Forholdene paa Værkstedet, men det maa nu ogsaa hellere vente til en anden Gang.

Mange Hilsener fra Ane Margrethe og
din hengivne Søn

Hans Sørensen Ejbh.

Til

Snedkersvend Hans Sørensen.

Ndelgade 82, Kjøbenhavn.

Ejby, d 26. Juni 1902

Min kjære Søn!

Nej, nej dog, hvor ser det galt ud. Inde i Byen kan jeg efter dit sidste Brev forstaa, at Forvirringen og Ulykkerne er frygtelige, men J er jo mere vant til et uroligt, skiftende Liv; men herude, hvor alt ellers gaar som efter en Snor, hvor Folk ligesom Solen staaer tidlig op, gaar tidlig til Ro og passer deres vante Gjerning Dagen igjennem, her er alt gaaet fuldstændig i Ulave. Vi, der til daglig Færd ikke ser mange fremmede Ansigter, er i den sidste Tid rent ude af vort gode Skind ved al den Hurlumhej, som nu finder Sted. Medens vi før kun saa' en enkelt Fremmed paa Gaden, en eller anden Gaardmand fra en af Nabobyerne, ser vi nu til vor Forstrækkelse jævnlig de besynderligste Mennesker passere forbi vore Vinduer. Fra Syd og Nord ankommer næsten med hvert Tog Folk, der har noget at befale. Snart er det Politimænd og snart Regeringskommisjærer, og alle har de Ordre, der skal pareres, og det strax. Forleden blev jeg saaledes hentet over paa Andelsmejeriet og uden videre Brøvl ansat ved en af Centrifugerne. Man var, blev der sagt, inde i Byen misfornøjet med Mejeriernes Drift i det hele taget, og da Regeringen nu havde erhvervet sig sagkyndig Bistand fra Amerika i den

Retning, vilde man tage rapt fat paa en Omordning, foreløbigt i de Hovedstaden nærmestliggende Landsdele. Jeg erklærede nu ikke at være kjendt med de Dele, men det hjalp ikke; jeg skulde passe Maskinen. Saa i Gaar modtog vi en Skrivelse, som jeg her affriver for dig; lad den for Himlens Skyld ikke komme videre, for saa er jeg om en Hals.

Till Majeriet i Ejby!

After order fra det danish Gouvernment will jaj arrive till Ejby Majeri Thursday den 25 juni firstcoment, for explore mismanagement.

Copenhagen 23 juni 1902

Dundergardh,
Smørkommissair.

Ingen af os forstod et Muf af det Brev, og da vi foreviste Skolelæreren Papiret, erklærede han, at det i hvert Fald ikke var Tyss, og at han heller ikke vidste, hvad det betød. Saa finder en af Pigerne paa, at det maaske var Amerikansk, og raader til at sende Bud efter Jordemo'rmanden, Christen Mormon, som vi kalder ham, for han er jo kommen fra Amerika for nogle Aar siden, og han var ogsaa Karl for at udtyde Dokumentet. „Ja," sagde han, „det betyder saa meget som, at Regeringen i Morgen sender en Mand ud til jer for at undersøge, om der ikke er Misligheder ved Mejeriet, og Manden, der har underskrevet Brevet, det er ham Folkethingsmanden Dønnergaard, som

for en halv Snes Aar siden gif til Amerika, fordi Smørret herhjemme ikke fastede nok af sig. Han har blot gjort Navnet lidt amerikansk. Jeg traf ham for Næsten derovre ved min Hjemrejse i Kalifornien som Præst for en skandinavisk Methodistmenighed.

Og saadan var det ogsaa. Manden kom ganske rigtig i Gaar fra Kjøge. Han var rasende, bandede og sfreg op over vore slette Jærnbaner, der ikke engang gif ved Electricitet endnu, men kravlede af Sted, som om Maskineriet led af Gigt eller Alderdomsvækkelse. „God Dam!“ sagde han hele Tiden; men jeg véd ikke, hvad han mente med det. Han kom hertil paa Tricykle og svedte, saa Vandet drev ham ned ad Næsen. „Var det Beje at holde for ordentlige Folk. Nej, i Amerika var det anderledes, dér høvlede man Vejene, saa de var saa glatte som et Stuegulv — God Dam“, sagde han. Han havde med sig en Mand som han kaldte for Rosenkal, og de syntes at være svært gode Benner. Jeg husker nok, at jeg har set Dønnergaard en Gang, jeg var i Borup for mange Aar siden; men han har forandret sig svært i den Tid; han er bleven mavesør og duknaffet og ligner langt fra en ordenlig Bonde, hvad man en Gang netop mente, at han var.

Han kom ind uden videre og sagde hverken Goddag eller Farvel, besaa Maskinerne og erklærede, at det hele var noget Jux og Arbejdet noget Svineri. „Jai shall speake danish med your, I Bøndertampe,“ sagde han, og Følgesvenden

grinte i Skjægget. Saa blev Mejeristen kaldt hen i en Krog og udspurgt om Dit og Dat, men det lod ikke til, at Oplysningerne var tilfredsstillende, thi kort efter blev der ligesvem anstillet Forhør over hver enkelt af Mejeriets Mandskab, og det gif til ganske som ellers inde hos Herredsfogden i Kjøge. Dønnergaard spillede Dommer og Rosenfal Fuldmægtig. Hvorledes det gif med de andre, véd jeg ikke rigtig; men da jeg var inde, foregif der omtrent følgende:

Dønnergaard: Well, gamle, hvad véd du om Kjaltringestregene her i Mejeriet?

Jeg: Jeg véd ingenting — jeg er først kommen hertil forleden Dag.

D.: Sludder, ud med Sproget.

Jeg: Efter Omstændighederne synes jeg ikke, det kan være anderledes her. Enhver gjør jo, hvad han selv lyster, og det gjør de alle Begne; jeg troede, det var saadan, det skulde være nu for Tiden.

D.: No — du véd altsaa ikke, at J snyder paa Bægten, J Smørthve?

Jeg: Jeg passer Centrifugen og har ikke med andet at bestille.

D.: Well — du har ikke heller set, at Dritterne herfra er mærkede med f. Ex. 8—8 eller med „Landmandslyst“, „Allerslev“ eller andre lignende falske Navne?

Jeg: Nej, det véd jeg ikke noget om; i det hele taget véd jeg ikke hverken, hvad Mærkerne er, eller hvad de betyder.

D.: til Rosenkal: Det er nogle sejge, snu Fyre, de sjællandske Bønder; de er ikke til at banke en Tilstaaelse ud af med en Bognkjæp — jeg husker det godt fra min Tid; men jeg skal God Dam nok lure dem den af, tro du mig, fellow.

Rosenkal; Vi faar vel først aflægge en lille Visit hos Sognefogden og rekvirere Politi til at foretage Arrestationer; der vil vist blive meget af den Slags.

D.: Well. Lad Protokollen blive oplæst for Komparenterne og Forhøret ratihaberet. Vi skal videre til Mejeriet i Gadstrup endnu i Dag. Men der er nogle Firfagerier her mellem Thara- og Nettovægt, som ikke smager mig. De Finesser kjender ogsaa jeg lidt til.

Alle Folkene blev indkaldt for at paahøre Oplæsningen af Forhørsprotokollen, der indleedes omtrent saaledes:

„For den frie danske Regerings Smørkommissions-Ret mødte osv.“ Efter de enkelte Spørgsmaal og Svar følger en Edsformular, hvis Indhold jeg ikke klart kan erindre; men det forekommer mig, at der skulde sværges ved „den evige Sandhed, Menneskehedens hellige Frihed og Socialismens ophøjede Retfærdighed“. Derefter sluttedes Handlingen med, at Dønnergaard salvelsesfuldt oplæste Rettens

Kjendelse:

„Da Mejerist Peder Jensen er mistænkt for Falst, begaaet mod Samfundet, og det til Under-

spøgelse findes nødvendigt at sikre hans Tilstedeværelse og hindre ham fra Samkvem med andre, defreteres Arrest paa hans Person. De øvrige Komparenter sættes foreløbigt under strengt Opsyn.

Dundergardh

Rosenthal."

Mejeristen bad ynkeligt for sig; men uden Nytte. Det bedrede sikkert ikke hans Sager, at han titulerede Dønnergaard Hr. Smørkommissionær i Stedet for Kommissær; Dønnergaard skar i det mindste Ansigt ved denne lille tilfældige Forverling. Han forsvandt heldigvis snart med sin old fellow, som han kaldte Kammeraten, og vi ønsker ham ikke tilbage mere, denne oppustede, brovtende Spekulant i Smør og Socialisme. Hvilket forunderligt Spil af Skæbnen; den Mand, der herhjemme har svælgnet i Præstehad og levet paa ufrivilligt Offer fra danske Bønders Tillid og Godtroenhed, prædiker histovre Nøjsomhedens og Urlighedens Evangelium og vender tilbage som den straffende Retfærdigheds Apostel.

Kan du nu forstaa, Hans, hvorledes vi har det her. Ikke Sikkerhed noget Djeblif for at blive jaget fra Hus og Hjem ved det mindste Gran af Mistænkeliggjørelse fra Gud ved hvem. Her gaar jeg i Mejeriet, medens alt hjemme forfalder. Roen og Grijsen bliver ikke passet saa regelmæssigt som før, Haven ikke luget og Kartoflerne ikke hyppede. Paa mine gamle Dage er jeg bleven

Daglejer paa Kommando og bliver udspejdet paa alle Maader. Man maa her vogte sig for hvert Ord, man taler, og sly Folk af Frygt for, at Buffene har Dren, og at der bag hver Rude lurer et Par Djne, der søger at finde ondt i enhver Tilnærmelse til andre.

Et Par Karle her paa Egnen, der for kort Tid siden tog til Kjøbenhavn, er komne tilbage under Ledsagelse af Politi. De forklarar, at man derinde fratog dem deres Benge, og da man ikke kunde skaffe dem Arbejde, fordi saa mange Virksomheder var gaaede i Staa, lod man dem hjemsende, blottede for alt. De to har nu faaet et andet Syn paa Forholdene og tvivler stærkt paa, at alt det her løber roligt af. Forbitrelsen begynder ogsaa at ulme herude blandt Bønderne; vel er Folk her ikke saa hidfige, men blusser de først op, saa er den Brand dog maaske vanskeligere at slukke.

Jeg mærker paa dine Breve, at Ane Margrethe ikke har det godt; skjul det ikke for mig, hvis der er noget i Vejen. Jeg vilde dog maaske kunne hjælpe hende paa en eller anden Maade — skjønt jeg snart heller ikke tør tro det mere.

Din Fader.

Til

Husmand Jens Sørensen.

Ejby pr. Kjøge.

Kjøbenhavn d. 30. Juni 1902.

Kjære Fader!

Kan du huske, hvorledes du, den Gang jeg var en lille Dreng, altid sagde: „Naa rent ud af Bosen med det“, naar du saa', at der var noget i Vejen med mig. Jeg kan i hvert Fald saa tydelig huske, hvor det lettede, naar jeg først havde fortalt dig alt, og du enten havde skjændt paa mig eller havde hjulpet mig ud over mine Forlegenheder.

Jeg vil nu prøve det gamle Middel.

Du kan rigtignok ikke hjælpe mig nu, som den Gang, da du gik til Skolelæreren og talte godt for mig og friede mig for de Hug, jeg skulde have, fordi jeg havde slaaet en af hans Ruder ud med en Snebold, som var tiltænkt den rødhaarede Per Jensen. Men jeg vil alligevel lette mit Hjærte for dig.

Ja, kjære Fader, det gaar saa kummerligt, jeg er lige ved at tabe Humøret. Galt gaar det paa Bærstedet, galt gaar det, hvorhen man vender og drejer sig, men det fik saa være. Man maa tage Verden, som den falder, og der bliver vel nok altid Blads i den for en ærlig Svend, der forstaar sin Profession.

Men det, der gjør mig saa inderlig ondt, det er, saadan som stakkels Ane Margrethe har

det. Det var Synd og Skam, at jeg loffede hende herind fra hendes gode Plads nede i Højse.

Det havde forundret mig, at jeg i den sidste Tid ofte traf Ane Margrethe ved Expederingen inde i Spisehuset i Gothersgades gamle Excercherhus, du husker nok, hvor glad jeg var over, at hun havde Plads ude i Køkkenet og saaledes ikke var nødt til at færdes inde i Spiselokalerne og taale alle de Næsvisheder, som falder af dér. Naar jeg spurgte hende, hvorfor hun ikke var ude i Køkkenet, slog hun det hen og sagde blot, at det var et Tilfælde, en eller anden af de opvartende Piger var bleven syg, eller hvad hun nu kunde hitte paa i en Fart. I Gaar, da jeg skulde spise til Middag, var hun igjen derinde, og jeg kunde tydelig se, at hun havde grædt, saa røde hendes Øjne var. Men da jeg saa frittede hende ud, viste hun mig ikke af, men sagde, at jeg skulde komme igjen om en Times Tid, saa havde hun fri og vilde gjerne gaa en Tur med mig.

Jeg var saa beklemmt om Hjærtet, da jeg stod og ventede paa hende udenfor den store Port i Gothersgade; thi jeg vidste, at det ikke var noget godt, hun havde at fortælle mig.

Vi gik ud ad Strandvejen ad Charlottenlund til; den Vej gik vi ogsaa for to Aar siden, men jeg synes nu, at det ligger mange Aar tilbage. Det var Marsdagen for min Forlovelse med Ane Margrethe; du skulde herind til Byen og havde taget Ane Margrethe med, og saa paastod du, at

du havde travlt den Aften, bare for at vi to Kjærestefolk kunde gaa alene, og saa gif vi den samme Vej som nu i Aftes. Hvor var vi glade den Gang, og hvorledes var alt nu forandret. Det var ikke blot os, der var i et andet Humør end den Gang, men alt saa' ogsaa anderledes ud. Ogsaa i Gaar var det dejligt varmt Solskinsvejr, men der var saa dødt paa Strandvejen. Villaerne ligger ubeboede hen, der er Skodder for Binduer og Døre, ingen Blomster i Haverne, og Ufrudtet breder sig i Gangene. Villaerne ere konfiskerede; de skulde indrettes til Sygehjem og Feriekolonier for Børn, men man har andre Ting at tænke paa. Sundet laa lige saa blaat og blankt som den Gang, — det kan man nu engang ikke „reformere“ — men ogsaa over det var der dog noget dødt, de mange Ruttere og Skibe saa' man ikke mere; kun et Par store Fragtdampere saa' vi paa hele Turen.

Vi kom langt ud ad Bejen, inden vi ret kom paa Gled; vi trykkede os begge ved at tage alvorlig fat og smaasnakkede derfor kun om løst og fast, om de tomme Haver og alt det, vi dog i Grunden ikke tænkte paa.

Men endelig sagde Ane Margrethe: „Ja, der var jo noget, jeg skulde fortælle dig, Hans,“ men saa stod Graaden hende i Halsen, saa vi maatte standse lidt. Da hun saa havde fattet sig noget, begyndte hun at fortælle. Ja, Fader, du vil næsten tvivle om, hvad jeg nu skriver, saa nederdrægtigt er det.

Det er denne Carl Dahl, Forstander i Kof-

fenet, den tidligere Opvarter, det er denne frijerede Bigtigmager, denne sjofle Person, der er Skyld i det hele. Men jeg skal nok tales ved med den Fyr, saa han ikke i de første fjorten Dage skal glemme Hans Sørensen Gjby, det kan han tage Gift paa, den Bindhas.

Men det var jo, hvad Ane Margrethe fortalte, jeg skulde skrive om. Dahl havde i de første Dage været rigtig venlig mod hende. Han kom tidt ud i Køkkenet og gav sig altid i Snak med hende. Han spurgte hende, om Arbejdet ikke var for strængt, om der ikke var noget, hun vilde bede ham om, og var i det hele meget venlig. Hun mærkede nok, at et Par af Pigerne, der tidligere, havde arbejdet i kjøbenhavnske Restaurationskøkkener, puffede til hinanden, hvistede sammen og fniste, naar han saaledes stod og talte med hende.

Saa begyndte han imidlertid at være noget nærgaaende, klappede hende paa Kinden og kysede hende paa Halsen en Gang, da hun stod og bukkede sig ned, medens hun skurede en Kjedel. Hun sagde, at de Narrestreger skulde han lade være med, men de andre Piger fniste, og nu forstod Ane Margrethe nok, hvad det var, de lo ad.

En Dag, da hun et Øjeblik var ene i Køkkenet, kom han ud til hende og sagde Ting, som Ane Margrethe ikke vilde fortælle mig. Saa tog hun ogsaa Bladet fra Munden og sagde ham ordenlig Besked. I det samme kom nogle af de andre Piger, og saa skiftede Dahl strax Tone, og med en vigtig Mine sagde han, at han var mis-

fornøjet med hendes Arbejde i Køkkenet, og at hun fra nu af skulde gjøre Tjeneste ved Opvartningen inde i Spisehuset.

Det var et drøjt Skifte for stakkels Ane Margrethe; men den Slyngel vilde naturligvis ogsaa prøve paa at kjonere hende. Men Ane Margrethe, det véd du bedst, hun er ikke let at skræmme. Saa var det forleden, at han gaar igjennem Spisehuset og siger til hende, at hun skulde bringe hans Kasse ind paa hans Kontor — thi den store Herre har naturligvis Kontor — og lystre maatte hun jo. Da hun kom ind med Kassen, begyndte han at snakke op om, at hun nu vel havde mærket, at han baade kunde gjøre hende godt og ondt osv. Men da han blev nærgaaende, fald han pludselig nede i sin Chaiselongue med al Kassen ned ad sit stivede Skjortebryst, og borte var Ane Margrethe.

Men saa i Gaar Morges blev hun kaldt ind igjen i Kontoret; Arbejds-kontrolløren var der og vilde tale med hende.

Vi har nemlig faaet et helt Regiment Arbejds-kontrollører. Arbejdet gaar daarligt overalt, der produceres ikke halvt saa meget som før, og slet er alt, hvad man faar, det er Zusserarbejde altsammen. Nu skal de nye Kontrollører sørge for, at det kommer i en anden Gænge, og de er udrustede med en udstrakt Myndighed. Det er ham Fransmanden Drumont, der er Mester ogsaa for denne nye Foranstaltning. Ja, hvor mange nye Embedsmænd, der dog er blevet i disse Par Maaneder;

jeg syntes, vi havde mange før, men nu kan man ikke gaa en Gade op uden at møde en fire, fem Stykker. De er lette at kjende; thi alle majer de sig ud, enten med brogede Raskfjetter eller Skjært eller anden Narrepynt.

Naa — Ane Margrethe kommer altsaa ind i Kontoret, hvor den Slyngel Dahl sidder henne ved Binduet og blader i nogle Papirer og lader, som han knapt kjendte hende. Men han kan vente, til jeg en Gang faar rigtig Tag i ham. Næppe er hun kommen ind i Kontoret, før Arbejdskontrolløren, en lille, tyk Mand, der var ligesaa rød i Hovedet som den røde, guldkantede Raskfjet, han havde paa, fo'r hen imod hende og begyndte at overfuse hende: „Saadan en doven Bondetøs — om hun troede, hun herinde kunde gaa og trække paa Lemmerne og saa tilmed være uforfhammet mod de frie Borgere, som hun maatte være stolt af at opvarte. Hun kunde maaske have Lyst til at komme en lille Tur paa Tvangsarbejdshuset; dér havde de nogle dejlige Rottinger til at banke Dovensfaben og Nykkerne ud af Folk med.“ Ane Margrethe blev helt betuttet og spurgte ganske beskedent, hvad hun havde gjort; men saa blev Arbejdskontrolløren saa hidsig, at Djnene var lige ved at trille ud af Hovedet paa ham. „Hvad hun havde gjort? Om hun troede, at han ikke vidste Besked; om hun vilde fornærme en Embedsmand i Funktion; Forstander Dahl havde klaget over hende, og det var blevet oplyst, at hun en af de første Dage, hun var i sin Plads, havde taget

Parti for en Storbogerfrøken, som havde været uartig mod nogle Arbejdere, ja, at hun endog havde flaaet en af dem paa Dret. Hun hørte maaske til de reaktionære, men det skulde blive hende en dyr Spas; hvis der blot en eneste Gang til kom Klage over hende, saa kunde hun være vis paa, at hun skulde komme ud paa Tvangsarbejdsanstalten, hvor de nok skulde faa Skik paa hende."

Ane Margrethe gav sig saa til at bede, om hun ikke strax maatte faa Lov til at rejse tilbage til Højelse, men hun fik ikke talt ud, før Arbejds-kontrolløren igjen buldrede løs: „Naa, saa hun vilde rende sin Vej; saa Frøkenen vilde ligge paa Landet, hun vilde igjen ud og dovne; nej, saadan noget Landstrygeri skulde man ikke have noget af; det vilde blive en net Hurlumhej, hvis alle vilde rende derhen, hvor de havde Lyst, saa gif den socialistiske Stat i Hundene; nej, man blev paa den Plads, hvor man var sat af Samfundet, og gjorde sin Pligt, ellers vankede der." Ane Margrethe gjorde endnu et Forsøg paa at komme til Orde, men hun blev afbrudt med et: „Ud med sig, næsvise Bondetøs, og huff paa Tvangsarbejds-huset."

Da Ane Margrethe var kommen hertil i sin Fortælling, brast hun igjen i Graad; hun hulkede som et lille Barn, og vi maatte sætte os paa en Bænk. Jeg var nærvæd ogsaa at give mig til at græde, saadan skar det mig at se hendes Fortvivlelse. Medens Taarerne rendte hende ned ad Kinderne, sad hun og vred sine Hænder og blev

ved at gjentage: „Jeg vil ikke paa Arbejdshuset, jeg vil ikke paa Arbejdshuset!“

Jeg søgte, saa godt jeg kunde, at trøste hende. De havde blot villet skræmme hende, sagde jeg; der var jo dog endnu Lov og Ret i Landet; jeg skulde nok tale et Allvorsord med Dahl. Jeg skulde strax næste Morgen gaa til ham. Saa stilnede Graaden lidt af, men hun rystede paa Hovedet, og jeg kunde nok mærke, at hun ikke stolede meget paa, hvad jeg kunde gjøre for hende.

Kloffen var imidlertid bleven mange, og vi maatte vende om. Det var et dejligt Maaneskin, og alt var saa fjønt og fredeligt rundt om os, men jeg kunde se paa Ane Margrethe, at hun ikke havde Øje for noget, hun gik og stirrede stift ud for sig, og af og til gøs det i hende. Det var en trist Vandring.

Naa, jeg gik altsaa, som jeg havde lovet Ane Margrethe, strax i Morgens tidlig til Carl Dahl. Han var inde paa sit Kontor, blev der sagt, og saa maatte jeg jo søge ham dér. Paa Døren sad der en stor, skinnende Messingplade med Paaskrift: „Chefen for Statskøffenet Nr. 3“. Det er i det hele svært, saa Folk har faaet sine Titler nu, siden de selv laver Rangforordningen. Jeg bankede paa, og langt om længe lød der et trevent: „Kom ind!“ Da jeg kom ind i Kontoret, laa Chefen i Fløjelsjaffe paa sin Chaise-longue og røg sin Morgencigar. Han vendte kun Hovedet lidt, pustede Røgen ud i Luften og

gav mig et naadigt lille Nis; saa udspandt der sig følgende Samtale:

Han: Hvad vil De?

Jeg: Naa, vi er ikke Dus længer. Ja, det ser jeg for Resten ogsaa helst. Hvad jeg vil? Det véd De meget godt; det er vist bedst, at vi to kommer til at snakke lidt sammen om dine Nævestreger.

Han: Jeg forstaar ikke, hvad De mener, og hvis De vil være uartig, gjør De bedst i at forsvinde, og det strax.

Jeg: Nej, min Ven, saadan leger vi ikke. Skammer du dig dog ikke, Dahl, saa lumpent du er optraadt imod mig? Der kommer jeg til dig, som jeg troede var en god Kammerat, med min Kjæreste, en flink og honnet Pige, og saa prøver du først paa at lufte dig ind hos hende, derefter piner og plager du hende paa alle tænkelige Maader, og tilsidst er du saa nederdrægtig at lyve hende paa, for at bringe hende i Ulykke. Har du da ikke Ore og Samvittighed i Livet, Dahl?

Han: De hørte vist ikke, hvad jeg sagde før, at De gjorde bedst i at pakke Dem, naar De ikke kan tale i en ordenlig Tone. Men siden De nu endelig vil have det Pigebarn paa Tapetet, saa vil jeg dog sige Dem, at de gjør Dem blot til Nar, De bliver til Grin, hører De, naar De vil røre op i den Sag. Naa, saa hun har bildt Dem den Historie ind, at jeg skulde være slikken efter hende. Ha! ha! ha! Saadan et groft

Bondefruentsimmer! Nej, højtarede, hun har sendt Dem galt i Byen. Det er hende, hører De, det er hende, der paa en højt generende Maade har lagt an paa mig. Det blev mig for galt; jeg kunde ikke gaa i Fred for hende noget Steds, og saa blev jeg nødt til at hævde Disciplinen.

Jeg: Du lyver, Dahl!

Han: Er du gal, Ejby; véd du, hvad jeg er, og hvad du er?

Jeg: Ja vel véd jeg det; jeg er en ærlig Haandværkssvend og du en rigtig ærke Tyvekægt.

Han: Ud med sig!

Han var sprunget op af Chaiselonguen og havde helt glemt sit paatagne blaserede Bæsen. Og da han saa, at det kriblede i Fingrene paa mig, og jeg gif hen imod ham, fløj han hen til det elektriske Ringeapparat. Og saa sagde han, at hvis jeg ikke øjeblikkelig forlod Kontoret, ringede han paa Folkene og tilspøjede, at jeg vilde blive ført hen paa Gendarmstationen.

Han behøvede ikke at ulejlige Folkene med det, sagde jeg, for dér vilde jeg nu selv gaa hen og melde ham for Myndighedsmisbrug. Og saa gif jeg lige hen paa Gendarmstationen i Sølvgadens Kaserne; alt vort Politi herinde er jo, som du véd, Gendarmer.

Da jeg kom ind i Bagstuen, bad jeg, om jeg kunde saa Lov til at tale med Gendarm-løjtnanten. Jeg blev henvist til en Sergent, der sad med Næsen nede i nogle Protokoller. Skjönt

jeg flere Gange rømmede mig, varede det længe, inden han fik Næsen op af Protokollen. Endelig spurgte han mig i en bryst Tone, hvad jeg vilde. Ja, jeg vilde altsaa tale med Gendarmløjtnanten, jeg havde en Klage at bringe ham. Saa spidsede Sergenten Øren og spurgte meget venligt, om jeg havde opdaget noget; det var vel en Storbürger, jeg havde noget at klage over? Ja, det kunde man godt kalde ham, sagde jeg, det var for Resten Forstanderen for Køkkenet henne i Gothersgade, jeg vilde klage over. Et Øjeblik saa' Sergenten forbavset paa mig; Munden stod aaben paa ham, som ventede han, at der med det første vilde komme en stegt Due flyvende ind i den; men lidt efter fattede han sig og sagde, at jeg kunde sætte mig hen paa Bænken og vente. Gendarmløjtnanten var optaget af vigtigere Sager.

Medens jeg sad dér paa Bænken og ventede, fik jeg adskilligt at høre og se, men fornøjeligt var rigtignok intet af det. Et Par Gendarmere, der gik op og ned ad Gulvet, talte sammen om deres Bedrifter fra den foregaaende Aften. Der havde været Dpløb af misfornøjede foran det Palæ paa Amalienborg, hvor Justitsministeren regerer. Man havde raabt „Ned med Franskmanden!“ „Ned med Hattemageren!“ og tilsidst maatte Gendarmene jage Folk bort med Slag af de flade Klinger. Nu gik de to Gendarmere og pralede for hinanden af, hvem af dem der havde uddelt de flste og de bedste Slag.

„Den gamle derinde i Arresten, som jeg nu skal ind med til Løjtnanten,“ sagde den ene af Gendarmene, „han sidder endnu og hoster og spytter rødt af de Nap, jeg gav ham over Ryggen, inden jeg anholdt ham.“

Det var altsaa det foreløbige Forhør over de Anholdte, jeg maatte sidde og vente paa. De Anholdte blev ført frem og tilbage mellem Arrestlokalet og Løjtnantens Bærelse. Det var højt forskellige Mennesker, pæne ældre Herrer, velklædte Arbejdere, Damer, Læredrenge og rene Bagabonder i en broget Blanding. Da en ældre Dame, der var skrækkelig forslaaet i Ansigtet, blev bragt ud fra Løjtnantens Bærelse, spurgte Sergenten den Gendarm, som førte hende ud, hvad der var i Bejen med hende. Jo, sagde Gendarmen, hun havde løbet Justitsministeren paa Døren fra Morgen til Aften, for at klage over, at hendes naadige Frøken Datter var bleven sat paa Tvangsarbejdsanstalten, og da man var kjed af hendes Rød og jog hende paa Døren, sluttede hun sig i Gaar Aftes til dem, der gjorde Optøjer paa Amalienborg.

Da jeg hørte Tvangsarbejds huset nævne, besluttede jeg for Ane Margrethes Skyld at blive siddende, om jeg saa skulde sidde der hele Dagen og Natten med.

Endelig efter flere Timers Forløb kom jeg da ind til Gendarmlojtnanten. Her gjentog omtrent den samme Scene sig som med Sergenten. Da Løjtnanten hørte, at jeg vilde klage, var han til

en Begyndelse ret forekommende, men ikke saasnart hørte han, at det var Carl Dahl, jeg sigtede for Myndighedsmisbrug, før han gik om i en anden Gade. Det lød meget utroligt, hvad jeg fortalte ham, sagde han; Dahl var kjendt som en udmærket Partifælle, der var vel anskreven blandt de styrende. Gud bevares — der var naturligvis lige Ret for alle; jeg kunde selvfølgelig skrive en Klage, og Sagen skulde da blive undersøgt, men jeg maatte vel vogte mig for at føre falsk Klagemaal.

Dermed blev jeg affærdiget.

Jeg kom sent paa Bærkstedet den Dag. Da jeg traadte ind, stod alle Svendene i Klynge og diskuterede, men ikke saasnart fik de Øje paa mig, før de blev ganske stille. De havde talt om mig, kunde jeg mærke, og jeg véd ogsaa godt, hvad de talte om. I Morgen den 1ste Juli skal der igjen være Valg af Mestre og Formænd paa Bærkstedet, og jeg bliver sikkert ikke gjenvalgt. De kan ikke lide mig længer, fordi jeg vil have, at der skal være en lille Smule Alvor i Arbejdet.

Ja, det gaar ogsaa galt paa Bærkstedet, kan du tro, kjære Fader; længe har jeg opsat at skrive til dig derom, i det Haab, at det nok vilde bedre sig, men det bliver værre Dag for Dag.

Alt regelmæssigt Arbejde er hørt op; man kommer og gaar, ganske som man lyster, og der spises og drikkes Dagen igjennem, ja navnlig drikkes der. Det synes for Fremtiden at skulle erstatte Maden; i det mindste har man paa Bærk-

stedet her begyndt at indføre den Skif at kjøbe
 Ol tøndevís og saaledes, at Udgifterne hertil deles
 lige paa alle, selv om ikke alle drikker lige meget.
 Naturligvis er der et evigt Skjænderi om den
 Ting, og den ene søger at overtræffe den anden
 i at drikke meget, for ikke at lide Tab paa den
 Maade. „Tøndemesteren“, som vi kalder den
 Mand, der har Opsigt med Udleveringen af Ollet,
 har selv en stærk Svaghed for at „væde“, som
 han siger, og han er da allerede tidlig paa Dagen
 temmelig omtaaget.

Man kan egenlig ikke sige, at Socialdemo-
 kratiet hylder Drukkenskaben, thi af skjønne
 Regler, højtidelige Opfordringer og alenlange Regle-
 menter er der lige saa mange, som svag Mand
 har gode Forsætter. Overalt paa Bærkstederne
 findes opslaaet store Plakater om Arbejdstid, Straf
 for Ulydighed, Dovenskab, Uagtsomhed og alskens
 Daarlighed, men ikke en Kat bryder sig om dem.
 Mestrene, der skulde overholde Ordenen, bliver grint
 ud, og naar de forsøger at anvende Strænghed,
 bliver de modtagne med Haanlatter, uglefete og
 truede med Brygl; thi ingen vil taale Frettesæt-
 telse. Arbejdet gaar, som det kan, og hver Dag
 er som en Festdag med Sang og Løjer. Det mang-
 ler ikke paa lystige Svende, og de priser Friheden
 baade i Tale og Sang.

„Slaven, som holdtes i Fangebur,
 fik øst af Bisdommens Kilde,
 Trangen til Frihed var hans Natur,
 men han skulde stanges bag Trældoms Mur,
 da han lærte at ville.

Kundskab er Magt, og Magt er Ret,
 stod i Samfundets Love.
 Skrive Love er vistnok let,
 saa søl da nu selv, at Magt er Ret
 og trods saa — i Fald I det vove."

Det er Indlingsvisen, naar der kommer Befalinger fra en eller anden Kant.

Disse rigtige Kjøbenhavnere, det er da ogsaa nogle letfindige Galgenfugle med en uopslidelig Lyft til gale Streger og evigt oplagte til at gjøre Grin med hvadsomhelst. Paa de ophængte Tavler med Overskrift: „Arbejdsorden for Statens Bærsteder“ er alle Paabud forvandlede til det stik modsatte ved Udfradssning eller Oversmøring. „Her maa ikke drikkes i Arbejdstiden“ er forvandlet til „Her maa kun drikkes“. „Orden“ er alle Steder forsynet med et „U“ foran, og Underskrifterne forvrænges paa den mest latterlige Maade fra Hansen til Svansen osv.

I det hele er det en Samling „raske Dreng“, som de selv kalder sig. En Bise, som en af dem en Gang imellem traller paa, vilde passe udmærket godt paa de fleste af dem, skjønt den vel næppe ved sin Fremkomst er tænkt anvendt paa den Maade:

„En daarlig Maffer paa sin Plads,
 et Svin i al sin Færden,
 og bedst til Mode ved et Glas,
 naar han kan synde Bærten.“

Som Livet er let, er Arbejdet slet. De Stole, der her bliver gjort, vil blive lige saa

farlige at sidde paa, som Bordene vil blive ubehagelige at sidde ved. Soliditet vil lige saa lidt som Skjønhed præge Arbejdet, da hver for sig mener, at Arbejdet sagtens er godt nok til andre, og Arbejdet bliver bestandig flettere. Bærktøjet passes lige saa lidt som Arbejdet selv. Det kommer kun an paa at saa Normalarbejdsdagen til Ende og Aftenen til Raadighed for mere Sjov paa Nationens frie Forlystelsesetablissementer.

Jeg er snart led og kjed af denne nye Arbejdsordning, hvorunder enhver kun har sine daarlige Tilbøjeligheder til Herre, og hvor der ikke findes Spor af Udsigt til Fremgang paa noget Punkt. Jeg havde, ærlig talt, ikke tænkt mig Menneskene saa smaa, som jeg nu ser dem, og min tidligere Forestilling om Kjøbstadlivet har forandret sig stærkt. Kunde jeg blot nu vende hjemad til de gamle kjendte Steder, hvor Dagene gif saa roligt, og hvor Arbejde og Hvile var saa ligelig fordelt efter Evne og Kræfter — men desværre har jeg kun daarlige Udsigter til snarlig Forandring, i hvert Fald ikke til det bedre. Naa med mig faar det nu gaa, som det kan, blot jeg kunde gjøre noget for Ane Margrethe.

Din hengivne Søn
Hans Sørensen Eiby.

Til

Snedkersvend Hans Sørensen.

Abelgade 82, Kjøbenhavn.

Ejby, d. 10. Juli 1902.

Min kjære Søn!

Efter hvad der er passeret her i Dag, maa jeg nødvendigvis skrive dig til strax. Ved Telefon var det blevet meddelt vor Sognesfoged, at der hertil vilde ankomme en Foredragsholder, der paa Regeringens Vegne skulde oplyse os om Planen i det nye Regeringsssystem, efter som det var blevet bekendt, at Bønderne herude fuldstændig manglede Forstaaelsen af de nye Forhold, og som Følge deraf flere Gange med eller mod deres Vilje havde gjort Modstand mod de skete Lovbud om Jorddrist i Fællesskab osv.

Sædvanlig ledsages alle offentlige Dmbud nu for Tiden af Militære; men da der i Kjøge netop i Dag var et usædvanligt Røre paa Grund af Tumulter, forarsagede ved, at alle Byens Tjenestepiger nægtede at gjøre deres Herkabs Bærelser rene, var den her i Egnen tilstedeværende Gendarmstyrke beordret derud. Foredragsholderen maatte derfor optræde uden Dækning i Planken. Mødestedet skulde være vort lille Forsamlingshus her i Byen, og der var mødt mange flere, end Tilfældet var, den Gang Alberti og Hørup holdt Vælgermøder for en halv Snes Aar siden, og saa traf Forsamlingen udenfor og besatte Pladsen oppe omkring Kirkemuren. Taleren hed Bjergborg, en

Mand i Trediveerne og vel skaaret for Tungebaandet. Han havde i en Aarrække holdt Foredrag Landet over for Indførelsen af Socialismen, og nu, da Betsignelsen var kommen over Folket, var det paa ny hans Opgave at virke til Udbredelsen af den rette Mand, særlig i Landbostanden, der synes at være noget tykko'det, som han tillod sig at bemærke. Denne Ytring smagte ikke Mads Røgter rigtig, og han var just i Dag godt oplagt. Som næsten Tilfældet er med alle puffeltryggede, er han bitter, naar det stikker ham. Han kan desuden mere end sit Fadervor og er lige glad, Forsængeligheden trykker ham ikke, og han har hverken noget at vinde eller tabe her i Verden.

Taleren begyndte som Indledning med en broderlig Hilsen og Meddelelse om Aarsagen til hans Vrende herude: „Socialismens Plov er nu sat i Hedeboens kapitalistiske Jord for første Gang, Borgere (Mads Røgter: Det er sgu en skidt Plojetid nu), og Frihedens Sol (hun brænder ellers noget hedt, fortsatte Mads) vil lyse over Jorden og gjøre den ti Fold frugtbar. (Ti Fold er noget skralt her paa Egnen, sagde Mads.) Træerne vil bugne af Frugt (det var bedre, om de bar Kartofler, for de duer Pinedød inte i Aar, indvendte Mads) og Markerne prange med de dejligste Blomster (det hedder Ukrudt, rettede Mads).“ Forsamlingen grinte og raabte Mads frem, medens Foredragsholderen forlegent gloede omkring efter Hjælp til at skaffe Ro over Mængden; men han søgte forgæves mellem de af Latter fortrukne Ansigter.

Bjergborg tog fat igjen: „Moser og Heder vil forsvinde og give Plads for Agerjord (Mads Røgter: Ja, det har de min Tro altid gjort, men med 6 Timers Arbejdsdag vil det gaa lidt lovlig langsomt), og Jøden vil blive rigeligere og bedre (under den nye Indretning hjemme til vort, der er sgu Smørret blevet harst, Brodet oret og Silde ram i de sidste Par Maaneder netop, og det var'et inte for) som Følge af, at Kvæget vil trives ganske anderledes end nu.“ (Nej, stop! det er sgu for galt med det, du bilder os ind; ska' Kre'turet kun so'res i 6 Timer af Dognet, saa vil det enten dø af Sult eller Forstoppelse. Nej, min Fa'r, eller hva' er'et nu, det hedder, min Bro'r, bedre Kre'tur end nu, det er med Forlov noget Sludder; du skulde en Gang se dig i „Spejlet“ paa Aerne hos Lars Nielsen i Kirke-Skensved, saa vilde du ikke stikke os den ud.) Utter blev der Grin i Tilhørerkredsen, og saa holdt Manden fra Kjøbenhavn Hvil, medens han søgte at komme ind paa en anden Boldgade.

Nu liredes der løs paa de almindelige menneskelige Goder, som Socialismen har rystet ud af Ormet, og det skal være et ikke ringe Antal. „Arbejdere er vi alle (Na ja, saamænd siger Mads, du har nu dit med Mundlar'et og jeg mit med Møgreben, men derfor kan vi være lige gode, hva'?), og enhver bør anbringes ved den Gjerning, der passer ham bedst, og som han bedst lider. (Det kan jeg li'e — jeg havde nu helst været Kammerherre, men Fa'en vilde, at jeg skulde være Mads Røgter, og saa trøster jeg mig med, at man ikke bliver nogen større Somikkel ved at muge under Svinene end ved at skrive

i Aviserne og rejse rundt og vræble.) Det er Socialismen forbeholdt at skabe et Liv i Kjærlighed, Enighed og Glæde for den hele Menneſkſlæggt, og den har nu fuldført ſit Formaal ved at gjøre os alle til Ligemænd i Samfundet. (Da har jeg, pine mig, inte ſet endnu, at der er blevet flere Røgttere hjemme paa Gaarden end gamle Mads.) Kjærligheden vil blive den bevægende Kraft i Broderskabet. (Thi for Fanden, ſiger Mads; ſaa holder jeg dog mere af den gamle Manér med Kjærlighed-til Fruentimmerne, ſkjønt jeg maa indromme, at hverken Chriſtens Mette eller Lauſes Sidſe har villet haſt noget med mig at beſtille.) Enigheden har allerede ſat ſkjønne Spor i den nærmest forgangne Tid, og Fred hviler over Land og By. (Næ, gu' har den ikke nej; det ſkal jeg love; thi vor Nabo bankede i Gaar ſin Kvinde, ſaa hun hvinede ſom en uvan Tyr, og bagefter drak Fatter ſig ſnydefuld.) Med Nøjsſomheden vil følge Tilfreds-
hed i det daglige Liv, og ingen vil miſunde ſit Medmenneſke, da alle har det ganſke paa ſamme Maade med fælles Nydelſer.“ (Nej, ſtop min Ben, jeg vil dog nok beholde min Brændevin og min Kaffe-
punſch for min Mund og lade Kvindſolkene blive ved, hvad det nu er, det hedder, dette kulorte Sodavand — der er ſ'gu lidt Forſkjel endnu paa Karſfolk og Kvinde-
menneſker.)

Foredragsholderen var ved at blive træt. De mange Afbrydelſer og deraf følgende Raab, Latter og Opfordringer til Mads Røgter om at hæn-
ge i gav ham Anledning til at bede Forſamlingen om

en mere værdig Holdning; men i hans Ønske om at faa Mads fjærnet vilde ingen støtten ham. Røgteren havde ved sine mange dristige Spydheder, der jo ikke heller var ganske blottede for Sandhed, faaet Befolkningen paa sin Side, og han brystede sig, skraaede og savlede, saa Tobakssaucen flød fra de graa Skjægstubbe langs ned ad Frakken. Den Gamle var i sit Es og vilde ikke give tabt, nu da han havde faaet Munden paa Gang; men saa opdagede han pludselig, at en Kvie havde rykket sig løs og halsede af Sted gennem Sæden paa fremmed Mands Mark, og saa gif Naturen over Optugtelsen og Videnskaben hos ham. Med Træskoene i Haanden fløj han paa Hofesoffer langs Hegn og Grøft og forsvandt ad den Kant, hvor Pligten kaldte. Foredragskandidaten kunde uforstyrret fortsætte sine Betragtninger over alle de rare Ting, som vi Bønder havde i Vente nu. Skade kun, at der ikke var en Dævel, der troede paa hans Historier, og han var ogsaa blevet noget slatten i det hele taget. Mads havde taget Glansen af ham, og hvad han nu kom med, var ikke mere, end hvad „Politiken“ og „Social-Demokraten“ i en Narrække har disket op med, kun mere uforbeholdent. De gamle, valne Betragtninger over Egtteskabets Mangel paa Frihed har nu forvandlet sig til ligefremme Bestemmelser om begge Kjønns Ret til Samlivets øjeblikkelige Ophør uden alle generende Omstændigheder, som tidligere gjorde Forholdets Løsning vanskelig. Glæden herover deltes imidlertid ikke

ganske af Forsamlingen, thi lidt efter lidt smuttede man bort; det tyndede stærkt ud i Forsamlingen. Man kan nu ikke her komme efter, at det saadan er ganske rigtigt at løbe fra hinanden uden videre, selv om der er kommen en Kurre paa Traaden. Sker det, saa Herre Gud, saa formuler man en Kjende til hinanden, og saa hører det snart op ved en lille Familieforsøningsfest, hvor Erindringen om mangan i Fællesskab overstaaet Sorg eller Modgang og mangt et hjærtligt Djeblif smelter Breden bort fra begge Sider. Desuden har man jo saa meget sammen, der ikke kan viskes ud, aldrig i Livet. Saa talte han ogsaa om Børneopdragelsen, om Adskillelsen mellem Moder og Barn, om Heldagskoler og Fællesundervisning; men her brast Taalmodigheden hos de fleste af de tilstedeværende; det er det, som man sidst nemmer her, at Familielivet skal ophæves. Det varede ikke heller længe, før Foredraget maatte sluttet af Mangel paa Tilhørere. Bjergborg forlod os sluført, og ingen indbød ham til et Maaltid Mad, hvad ellers enhver, det være, hvem det vil, bliver budt efter gammel, god Bondejædvane. Der maa ogsaa mere til end Snaf, naar Livet skal endevendes paa Landet. Det har taget Marhundreder for at udrydde Dvertroen, det er desværre sandt; men det vil vistnok tage et adskilligt længere Tidsrum at rydde Troen, og det er jo det, man vil. Her hænger Troen sammen med Livet i Naturen, den vi har en inderligere Omgang med end de derinde i Byen, hvor alt er mere kunstigt og for-

finet eller unaturligt. De kjender derinde knapt et Tordenvejr i al sin Rædsel og mangler fuldstændigt Oje for alle de mange Begivenheder, som binder og fængsler en Bondes Sind og gjør ham mindre flygtig i sit Væsen end Kjøbstadboeren.

Jeg slutter mit Brev i Haab om, at jeg snart skal høre gode Tidender fra dig. Dit sidste Brev modtog jeg først i Gaar, d. 9de Juli; det lovede ikke godt, jeg venter noget bedre baade for dig og Ane Margrethe.

Din Fader.

Til

Husmand Jens Sørensen,

Ejby pr. Kjøge.

Kjøbenhavn, d. 13. Juli 1902.

Kjære Fader!

Naar du næste Gang skriver mig til, kan du ikke længere adressere Brevet til Værkstedet i Udelgade, men du maa sende Brevet til mit Logis i Borgergade. Jeg er nemlig ikke mere paa Værkstedet, ja, hvad værre er — jeg er ikke Smedkæmpe mere!

Ja, du vil vel gjøre store Djne, naar du læser dette, men endnu mere vil du vel blive forhavset, naar du hører, hvad jeg nu bestiller. Jeg

gaar og skraber Asfalten ren paa Østergade; jeg er nemlig bleven ansat ved Gaderensningskompagniet.

Men hvorledes er det gaaet til? vil du spørge. Jo ser du, det er sket i Kraft af det, man kalder „Arbejdets Organisation“. I det gamle Samfund, under „Frikonkurrencen“, dér skete Arbejdets Fordeling ved Tilbud og Efterspørgsel. Men dette Systems Mangler skulde jo Socialismen ophæve ved at regulere Arbejdet. De enkelte Fagforeningers Kontorer eller statistiske Bureauer, eller hvad de nu hedder, bestemmer, hvor mange Kræfter der er Brug for i hvert Fag. Er der for mange i ét Fag, bliver de, der er tilovers, overført i et andet Fag. Det hedder sig jo nok, at man har Lov til at vælge, men naturligvis kun, for saa vidt der er Plads; det er i Virkeligheden paa Fagforeningskontorerne, at man tager Bestemmelsen, og hvorledes man bliver behandlet, afhænger af, hvorledes man er anstrevet dér, og hvor gode Forbindelser man har. Man maa tage den Plads, man faar, vi er jo paa en Maade nu alle Statsfunktionærer, som har at gaa derhen, hvor man bliver sendt.

De gamle Forhold havde som alt menneskeligt deres Mangler; der var mange, som ikke kom paa deres rette Hylde, og som maatte udføre ét Arbejde, medens de havde Lyst til et andet. De dygtige, de flinke og fornuftige, de kom dog gjerne til det Arbejde, de havde uddannet sig til; det var dog sjældent, at en flink Murer eller Snekkersvend blev Gadesejer eller Latrinfusk; den Gang havde man i

det mindste Ketten til at kæmpe sig frem. Men nu bliver man ved en Ordre sat til det Arbejde, man skal udføre. Og det er ikke Dygtigheden og Hæderligheden, der er det bestemmende for, hvorledes man faar det. Den, der kan balre bravt op i Foreningerne, den, der ser gennem Fingre med Dovenskab og alle andre Unoder, den, der kan gaa de styrende under Djnene og sledste for dem, han er i Kridthuset, men alle, der muffet, kommer paa det sorte Bræt.

Det er baade til at le og græde over, saaledes som Arbejdet nu er „organiseret“.

Forleden Dag saa' jeg en lille tyk Mand i Postbudenes røde Frakke komme pustende og sveddryppende ud af en Gadedør; jeg syntes, at jeg skulde kjende ham og — jo ganske rigtig, det var min tidligere Tegnelærer fra det tekniske Institut; han var en streng Mand, men udmærket dygtig i sit Fag. Han gjenkjendte ogsaa mig, og medens han et Djeblik pustede ud, gav vi os i Snak med hinanden. Jeg spurgte ham, hvorledes det var gaaet til, at han var blevet Postbud. Han saa' sig lidt om af Frygt for, at der kunde være nogen, som lurede paa, hvad vi sagde, og saa fortalte han:

Jo, det var en net Historie. Han var bleven affat kort Tid efter, at den ny Ordning var bleven indført. Han havde strax været ilde set hos de styrende, fordi han havde gjort sig bekjendt som en ivrig Antisocialist, og med den ny socialistiske Forstander for Institutet var han hurtig kommet paa Kant; det var en gebommerlig Klodrian, sagde min

gamle Lærere. Men det var ikke blot med Forstanderen, at det gik galt, ogsaa med Eleverne kunde han ikke længer forliges. „Ja, jeg førte jer maaske lidt stramt,“ sagde han til mig, „den Gang De var paa Institutet, men jeg tror ikke, at de flinke af mine gamle Elever er vrede paa mig derfor. Men da saa denne dejlige socialistiske Stat blev oprettet, saa var det forbi med al Disciplin og Orden. Som de gamle sjunge, saa pibe de unge. Jo, det bliver en nydelig Slægt, der vover op i dette Galehus. Dovne og næsvise var nu alle Eleverne, og de uartigste Knægte gav Tonen an. Det velsignede bayeriske Ol blev indført i Timerne; Flaskerne stod under Tegnebordene. Saa en Dag midt i Timen tager en af de uborne Knægte en Cigar op af Lommen, tænder den, lægger Benene op paa Bordet og giver sig til at dampe løs. Det var dog for galt, det vil De vel indrømme mig. Jeg gaar hen til ham og formaner ham til at vise en mere passende Opmærksomhed. Men hvad gjør saa Knægten? Han sender mig en Røgsky lige op i Ansigtet og siger mig nogle Grovheder om, at saadan en gammel Ubekat og Bombast af en Storbürger kunde blive heldt ud, hvis han vovede at fornærme en ung, fri Borger. Nu brast min Taalmodighed. Jeg gav ham et Drefigen, saa Cigaren fløj hen ad Gulvet, men det Drefigen kostede mig min Stilling. Den lange Laban var Søn af en af vore nye Stormægtigheder. Jeg tænkte nok, at det nu vilde gaa mig galt, og søgte om Rejsetilladelse, men den blev

mig nægtet, og saa blev jeg beordret til at gjøre Tjeneste som Postbud. Jeg er vis paa, at det er en Hævn, som den Knægt har opfundet, fordi han véd, at jeg saa daarligt kan taale at gaa op ad Trapperne. Jeg er ogsaa ansat paa det Bud-distrift, i hvilket han bor sammen med sin Fader, og naar jeg skal aflevere et Brev dér, kommer han gjærne ud og spørger: „Naa Bombat, hvor mange Bund har du nu tabt?“ Og jeg maa bide Uregrelsen i mig, thi ellers véd jeg ikke, hvor det kunde ende. Ja, nu maa jeg videre. Hvilken Barme det dog er i Dag!“

Saa gif han.

Naa — det var jo imidlertid ikke om de andre, men om mig selv, at jeg skulde skrive.

Ja, naar du først hører, hvordan det er gaaet mig, saa kan du vel næsten ved at stave og lægge sammen fra mine tidligere Breve selv tænke dig, hvad der er Grunden til det. Der var mellem mine Kammerater ganske vist nogle flinke og brave Fyre, som jeg stod mig godt med, men de var ligesaa uglefete og mistænkte som jeg. Skvadronørerne, Dovenknægtene, som nu er ovenpaa, de kunde imidlertid ikke udstaa mig, og de har paa Fagforeningens Bureau sværtet mig efter bedste Evne.

Ogsaa er jeg overbevist om, at Historien med den Slyngel Carl Dahl har haft en væsenlig Indflydelse paa, hvad der er sket.

Du husker nok fra mit sidste Brev, at Gendarmløjtnanten sagde til mig, at jeg jo godt kunde indgive Klage over ham. Det gjorde jeg da ogsaa.

Efter nogle Dages Forløb fik jeg en Skrivelse fra Gendarmobersten; der stod i den, at min Klage var bleven undersøgt og havde vist sig aldeles ubeføjet. Egenlig skulde der have været indledet Retsforfølgning inod mig, fordi jeg havde ført falsk Klagemaal, og jeg kunde væsenlig takke Carl Dahl for, at dette ikke skete, idet han havde gjort gjældende, at jeg, der var en ensfoldig Person, vistnok havde handlet i god Tro, ført bag Lyset af Pigen Ane Margrethe, der var et udspøkuleret Fruentimmer af tvivlsom Karakter. Skrivelsen sluttede med en skarp Advarsel til mig.

Saaledes plejes Retten nu i dette socialistiske Samfund, skjönt man havde bildt os ind, at Retten dér skulde være ens for alle.

Jeg vilde ikke være ærlig, hvis jeg ikke tilstod, at jeg føler det Arbejde, der nu er paalagt mig, som en Nedværdigelse. Jeg gaar for det meste og stirrer ned lige for mig, naar jeg lader Skraberens gaa hen over Asfalten, af Frygt for at mit Blik ellers skulde mødes med mine gamle Bekjendtes. Forleden Dag, da jeg en Gang saa' op for at vare mig mod en Bogn, var jeg ogsaa netop saa uheldig at saa Dje paa Carl Dahl, der drev op og ned ad Gaden. Jeg syntes, han havde et spottende Smil i sit ækle, blegfede Ansigt.

Det er maaske en stor Fejl af mig, at jeg skammer mig over dette Arbejde, der kan være lige saa nyttigt og absolut er lige saa hæderligt som mangan anden Haandtering. Men det er dog vist, at det ikke er for at ende ved et saadant Arbejde,

at jeg i saa mange Aar har gjort mig Flid og Umage i min egen Profession. Set fra Samfundets Side, maa det da ogsaa være rent pinegalt, naa: man sætter en dygtig Haandværkssvend til et Arbejde, der som dette ikke kræver nogen som helst særlig Uddannelse, eller naar man lader en dygtig Tegnelærer blive et daarligt Postbud.

Naar jeg saaledes gaar med Skraberens hen ad Asfalten paa Østergade, drages mine Dine ofte uvilkaarligt op mod Binduerne i Hjørnebygningen til Jntegade, dér, hvor „Politiken“ tidligere havde Kontor, og hvor netop nu Gadesejekompaniet har sit Bureau. Ja, havde blot du og dine Standsfæller, kjære Fader, ikke fulgt Hørup saa længe, edn Gang han brød Vej for Socialismen, saa havde din Søn ikke nu maattet gaa her og skrabe Asfalten til Spot for hans dovne, storskydende „Kammerater“.

Hermed vil jeg slutte for i Dag. Kun har jeg endnu en Bøn til dig. Du maa endelig skrive strax, naar dette Brev kommer dig i Hænde. Til mine Sorger her søjer sig en stadig Angst for, at der ogsaa skal tilstøde dig en Ulykke.

Din hengivne Søn
Hans Sørensen Ejby.

Til

Husmand Jens Sørensen.

Ejby pr. Kjøge.

Kjøbenhavn, den 20. Juli 1902.

Kjære Fader!

Hvorfor har du dog ikke skrevet? Der er da vel ikke tilstødt dig en Ulykke? Jeg gaar i en stadig Vengstelse for dig.

Om mig er intet nyt at fortælle; derimod sender jeg dig mange hjærlige Hilsener fra Ane Margrethe. Hende ser jeg nu desværre ikke saa ofte som før. Samtidig med, at jeg blev flyttet til et andet Arbejde, blev jeg ogsaa henvist til et andet Spisehus; jeg spiser nu i Folkespøffenet Nr. 1, der er indrettet i det tidligere Ridehus i Kristiansborg Slot. Hvor det for Resten er daarlig Mad, vi faar! Suppen bliver tyndere Dag for Dag, og Kjødportionerne bliver tarveligere og mindre. Alt, hvad man faar for Kuponerne, bliver i det hele slettere og slettere.

Det hed sig jo, at Arbejderne nu skulde have det fulde Udbytte af Arbejdet; men hvis vi faar det, saa er der intet andet at sige, end at Udbyttet maa være blevet ulige mindre, end det var i „Privatkapitalismens“ udsfregne Dage. Normalarbejdsdagen huffer du jo blev foreløbig ansat til en Værdi af 3 Kroner i de gamle Penge; men det, vi faar for en Dags Kuponer, er snart ikke mere værd end halvanden Krone. De fleste, der vilde og kunde levere dygtigt Arbejde, levede tidligere

langt bedre, sit kraftigere Mad, boede hyggeligere og havde bedre Klæder end nu.

Skriv nu endelig snart; baade Ane Margrethe og jeg gaar i stadig Angst for dig.

Din hengivne Søn
Hans Sørensen Ejby.

Til

Snedkersvend Hans Sørensen.

Borgergade, Kjøbenhavn.

Ejby, d. 23. Juli 1902.

Min kjære Søn!

Du kan umuligt tro, at jeg ikke skulde have besvaret dine to sidste Breve, der netop indeholdt saa meget sørgeligt, at jeg ikke havde Stunder til at bide med at trøste dig, eller maaske rettere søge Trøst for mig selv i gode Raad og Formaninger til dig. Jeg sidder her silde paa Astenen og grunder over Papiret for ret at finde gode Tanker at nedskrive til dig, stirrer haabløst frem for mig, men finder ikke levende Raad i Ulykken. Det er jo ikke saa underligt, thi siden vor Mo'ers Død har jeg jo kun dig og Ane Margrethe at tænke paa, og med hver Dag ser det mere og mere

fort ud her. Bange Anelser fylder mig med Gru for, hvad der vil ske i den nærmeste Fremtid, og hverken Nat eller Dag finder jeg Hvile. Blodet er i Oprør af bestandig Frygt, og i Drømme ser jeg de hæsligste Billeder af, hvad der vil komme; jeg sover snart ikke nogen Nat en naturlig Søvn som tidligere efter en travl Dag, men vækkes ved den mindste Lyd, der faar mig til at fare sammen eller er nær ved at kvæle mig. Bestandig gaar jeg i Feber og gyser af Kulde midt i Hundedagene, et forfærdeligt Liv for en Mand i min Alder.

Jeg har imidlertid erfaret Aarsagen til, at du ikke har faaet mine sidste Breve, og jeg skal fortælle dig hvorledes. Herefter vil jeg ikke lade mine Breve besørge med den tidligere saa paalidelige Post, men benytte mig af Benners og Befjendtes Hjælp for at skaffe dig Underretning om, hvorledes det gaar til herude. Du maa vistnok ogsaa selv tænke paa noget lignende, hvis du vil staa i Forbindelse med mig i den nærmeste Fremtid. Ser du, en Dag, som jeg gaar ned over Engen ved Jens Nielsens, møder jeg en ung, kjøbstadklædt Mandsperson, der saa' mig lidt fordægtig ud. Han var stærkt forpustet: Haaret hangte ham ned i Ansigtet, Frakken og Benklæderne var iturevne, og hans Linned, dette tynde Kjøbenhavnsstads, var opløst af Sved og faldt sjaftet ned omkring hans spinkle Hals. Jeg skjønnede, at Manden maatte være et Par og tyve Aar og af god Familie, og paa mit Spørgs-

maal om, hvem han søgte, svarede han undvigende og uforstaaeligt. Vi slog Følge, og lidt efter lidt blev han meddelksom. Han fortalte mig da, at han flygtede og ikke vidste, hvorhen han skulde; han vilde kun bort fra Kjøbenhavn, hvorfra man forfulgte ham, og gif, hvorhen Bejen førte ham. Han var om Morgenens undløben fra en hel Flok andre unge Mennesker, der under Bevogtning skulde føres til Bridesløse som Fanger paa Grund af deres Optræden mod den ny Regering, og af hans Meddelelser fremgif, at han havde været ansat fra sin tidligste Ungdom ved Postvæsenet. Nu var imidlertid Forholdene dér blevne af en saadan Natur, at han ikke kunde holde det ud længer, og de Fordringer, som blev stillede til ham som Embedsmand, gif i en saadan Retning, at ingen ærefjær Mand vilde eller kunde opfylde dem, og det var ogsaa nette Historier, han fortalte mig.

Vi var imidlertid naaet hen imod Store Salby, alt medens han fortalte om sin Livsførelse i den sidste Tid. Han saa' noget forsulten og udmattet ud, og jeg spurgte ham da, om han ikke ønskede en Bid Brød og en Drik Øl; han tilstod, at han trængte stærkt til Mad, men at han var bange for at gaa ind til Folk; men da jeg betydede ham, at han her ikke havde noget at frygte, da alle var gjæstfri og venligsindede og ingen af de faste Beboere i Komplot med Socialisterne, tog vi ind til Christen Jensen i Udslyttergaarden nordfor Byen. Vi blev, som altid, venligt modtagne

og beværteede paa det bedste efter Tid og Lejlighed, men jeg fandt det dog rigtigst ikke at gjøre Opholdet for langvarigt. Da den unge Mand var kommen lidt til sig selv, som man siger, betroede han mig sin Vengstelse for at komme til Kjøbstæderne, hvor han vidste, at Regeringen havde Spejdere, og hvor han kunde risikere at blive opsnappet; han vilde for Natten søge Ophold i Lellinge Skove og i Morgen se at naa videre, han vidste ikke selv hvorhen, fredløs som han følte sig alle Vegne.

Vi forlod den venlige Familie med hans hjærteligste Tak for god Behandling og gif tilbage ad Ejby til. Her undervejs fortalte han mig da, hvorledes det var gaaet til, at han blev mistænkt og anholdt, og dette forklarede mig tilstrækkeligt Grunden til, at du ikke havde modtaget mine Breve. „I Førstningen“, sagde han, „var der kommet Ordre til Postbestyrelsen, at alle Pengebreve skulde brydes og Beløbene udtages til Indtægt for Staten, som en naturlig Følge af Lighedsprincipet. Dette Brud paa Privatfolks Ejendomsret udførtes under Opsigt af dertil indsatte Kontrollører, der ikke tog det saa nøje med, hvad der var mit eller dit. Men senere hen, da rede Penge havde tabt deres Værdi, fortsattes Virksomheden i samme Manér af helt andre Hensyn. Nu var det ikke Værdierne, det gjaldt, men Udspjødning af Brevskrivernes private Meddelelser. Der var til den Ende indrettet et særligt Kontor, som kaldtes „det sorte Kabinet“, og her foregik

rigtignok ogsaa Handlinger, der med god Grund kunde betegnes som „sorte“.

Postbejrgelsen foregik tilshyneladende paa sædvanlig Maade; men Postbetjeningen havde rigtignok undergaaet betydelige Forandringer. Alle de gamle øvede Kræfter, der var vante til Orden og Paalidelighed, havde veget Pladsen for nye Personer, der hverken havde Forstand paa eller Lyst til deres Arbejde. Gulter til Bulter tømtes Postskæffene ud paa Gulvet, og under alffens Løjer rodedes Indholdet igjennem og forteredes først efter Konvoluternes Udseende, saaledes, at de Breve, der havde et mere fint Præg, blev slængte hen i en Krog til videre Behandling, det vil sige til Nabning og Gjennemlæsning i det omtalte Kabinet. „Her havde jeg til min Ulykke Ansættelse,“ fortalte den unge Mand, „og jeg harnedes over dagligdags at se den skjændige Krænkelse af Brevhemmeligheden, som det tidligere havde været enhver Postembedsmands højeste Pligt at bevare.“ Saa skildrede han for mig, hvorledes han en Dag for kort Tid siden fik et „mistænkeligt“ Brev i Hænde, og Brevet var fra hans Fader, der havde været Embedsmand i en jydsk Provinsby. Ved Gjennemlæsningen finder han et Par dristige Ytringer om „den skandaløse Regering“, og under Forsøget paa at tilintetgjøre Skrivelsen gribes han paa fersk Gjerning af en af sine Overordnede, en forhenværende Handelsagent, der i Forvejen ikke havde noget godt Dje til ham. Han meldes til Politiet, bliver arresteret,

anlagt for Statsforbrydelse og efter et taabeligt Forhør af en som Dommer ansat gammel Komme-
profurator dømt til at henses paa Bridesløse,
og ved Udførslen hertil var det, at han løb bort
i et gunstigt Øjeblik.

Det var sæere Historier, som den unge Mand
fortalte mig under Vejs. Hvorledes han blev ind-
viet aldeles imod sin Vilje i mange Menneskers
private Liv og Hemmeligheder, og hvad der næsten
havde saaret ham mest, var den hensynsløse Spot
og Latterliggjørelse, der paa Kontoret fandt Sted,
naar de mest fortrolige Meddelelser mellem Brev-
skriverne oplæstes for alle de dertil indsatte Em-
bedsmænd. En saa samvittighedsløs Mangel paa
Hensyn havde han dog ikke tænkt sig mulig. De
floveste, sjofleste Vittigheder lønnedes med Jubel
af disse gemene Døgenigte. Kjærestesorger og
Familieulykker var især Gjenstand for Haan, og
det var naturligtvis særlig drøjt for en ung, for-
elsket Natur. Han gnistrede undertiden af Harm,
og naar han lod sig mærke dermed, vankede der
Grovheder og Trusel om Straf. Han var ikke
meget afholdt i det Kompagni, og det fik da jo
ogsaa snart en Ende, en Ende med Forstrækkelse.

Heldigvis mødte vi ikke paa Vejen hjemad
noget Menneske, før vi var i Nærheden af Gjøby.
Saa opdagede vi langt borte en Mand i stærkt
slingrende Gang; jeg kunde kjende „Dovenlars“
paa Bevægelserne. Spirituzen holdt ham i Per-
pendikelslag fra den ene Side af Vejen til den
anden; han havde været til Kros og stævne for-

modenlig hen imod en anden Snast for at faa fyldt mere paa Kruffen. „Goddad“, sagde han, „hvad er det for en Storborger, du dér trækker med, Jens?“ Han var naaet op paa Siden af os og søgte at holde Balance ved sin Kjæp. Alt mens han savlede og hiffede, vrøvlede han videre i halvt udtalte Ord; men vi forstod dog tydeligt, at han sluttede med en Ed, og „han kunde kanske trænge til at blive hængt en Smule op, den Fyr, — hva?“ Saa slog Benene Krøller paa den Svinepels, og han stavrede af igjen.

Den unge Mand fulgte med mig hjem, og skjønt jeg godt indsaa det farefulde i at lade ham bo hos mig, kunde jeg dog ikke nænne at vise ham bort. Vi gik bag om Huset og ind igjennem Løen. Jeg tilbød ham at sove hos mig om Natten, og hans Taknemmelighed kjendte ingen Grænser. Om Morgenens forlod han mig udhvilet og let om Hjærtet efter Overstaaelsen af den første Skræk.

Nu tænker jeg paa, om en lignende Ulykke ikke kunde passere dig eller Ane Margrethe; man véd jo ikke mere, hvor man holder. Gid dog den Tidende ikke maatte naa mig, at du eller hun skulde maatte flygte, skræmmes og jages som dette stakkels unge Menneske.

Din bedrøvede Fader.

Til

Husmand Jens Sørensen.

Ejby pr. Rjøge

Kjøbenhavn, d. 27. Juli 1902.

Kjære Fader!

Var det ikke for din Skyld og for stakkels Ane Margrethes Skyld, saa vilde du ikke ostere have hørt fra mig. Der har været Djebliffe, hvor jeg tænkte paa, om det ikke var bedst at gjøre en Ende paa dette fortvivlede Liv, men saa forstod jeg dog, at det havde jeg ikke Lov til, at det vilde være fejgt og usselt, om jeg lod dig og Ane Margrethe i Stikken, bare for selv at slippe fri.

Du maa ikke være vred paa din Dreng, fordi han har haft saadanne daarlige Tanker; naar du hører, hvor fortvivlet min Stilling er, vil du vistnok tilgive mig.

Jeg har svært ved at samle mine Tanker, men jeg vil prøve paa at tvinge mig til at fortælle dig, hvad der er sket, i den Orden, hvori jeg har oplevet det, ellers er jeg bange for, at det vilde løbe helt sur baade for mig og for dig.

Det var Aftenen efter, at jeg sidst havde skrevet til dig; husker jeg ikke fejl, var det vistnok den 14de Juli. Da jeg kommer hjem til mit Logis i Borgergade, siger Hans Madsen, at der laa to Breve til mig, og jeg kunde se paa hans Ansigt, at han var bange for, de ikke indeholdt noget godt. Det ene var fra Gaderensnings-

kompagniet, der meddelte mig, at jeg var fri for videre Tjeneste, det andet var fra — det ridende Gendarmeri. Det indeholdt en Ordre til mig om strax næste Morgen at melde mig til Tjeneste i den gamle Artillerikaserne paa Kristianshavn.

Du kan da nok tænke dig min Bestyrtelse. Med Krigstjenesten troede jeg, at jeg var færdig, og nu blev jeg beordret til at gjøre Tjeneste igjen, uvist paa hvor lang Tid; thi Gendarmtjenesten er nu et Fag ligesom ethvert andet, og varer disse fortvivlede Tilstande længe ved, kan jeg for den Sags Skyld godt komme til at gjøre Militærtjeneste i aarevis.

Det var dog ikke blot for min egen Skyld, jeg var fortvilet, thi jeg anede nok, at Carl Dahl og hans Lumsferier overfor Ane Margrethe spillede med ind her. Han vilde have mig mere af Bejen og under en Disciplin, der bandt mig og gjorde mig uskadelig. Desværre viste det sig, at mine Anelser kun gif altfor godt i Opfyldelse, men derom længere henne i Brevet.

Jeg var først fuldt og fast bestemt paa, at jeg ikke vilde lystre. Alle mulige Planer om at flygte eller om at gaa personligt til Ministrene dukkede op hos mig. Men Hans Madsen talte mig til Rette; han foreholdt mig, hvad der kunde blive Følgen af et ubesindigt Skridt, og at jeg kunde bringe de største Ulykker over dig og Ane Margrethe. Tilfidsst maatte jeg give ham Ret heri, og for at trøste mig lovede han mig at holde et Øje med Ane Margrethe og sætte sig i

Forbindelse med mig, saasnart det var muligt. Han gav mig tillige det Raad, at jeg skulde sige til dig, at du herefter skulde lade dem, der bringer Brevene fra dig til mig, søge ham op, saa skulde han, der, som du véd, er en meget stille og indesluttet Fyr og derfor endnu ikke „mistænkt“, bringe mig Brevene.

Det husker du altsaa nok at gjøre i Fremtiden.

Om Morgenens tog jeg en tung Affsæd med min trofaste Ven; endnu da vi gav hinanden det sidste Haandtryk ude paa Trappen, lovede han mig at tage sig af Ane Margrethe, som var det hans egen Søster.

Det var en tung Gang ud til Kasernen, hvor jeg skulde begynde paa det andet Affsnit af mit Soldaterliv.

Da jeg stod ved Dragonerne i Nestved, syntes jeg ofte, at Tjenesten var stræng, men nu staar det for mig som det rene Legeværk i Sammenligning med den Tjeneste, jeg nu maa gjøre. Maaske er Grunden noget den, at jeg er blevet saa meget ældre, maaske ogsaa det særlig gjør min nuværende Tjeneste tung, at jeg ikke véd hvor længe den vil vare, og at jeg føler den som en Ubillighed, fordi det ikke er en Tjeneste, der er fælles for alle. Men selve Tjenesten er i Virkeligheden pinligere nu end den Gang.

Det er en løjerlig Samling „Kammerater“, jeg her har faaet. Der er mange brave, skikkelige Folk af højest forskjellig Alder og Profession, som er blevne tvungne til at gjøre Gendarmtjeneste

ligesom jeg, men der er ogsaa mange, som selv har valgt denne Stilling, og det er som Regel nogle slemme Fyre, der er blevne røde Gendarmer for at kunne føre et rigtigt forførent Liv.

Dg det gjør de saamænd ogsaa. Her raader nemlig en underlig Blanding af Tøjlesløshed og barbarisk Disciplin. De rigtig forførte Socialister blandt Gendarmerne kan tillade sig alt; de staar og ryger Officererne lige op i Næsen, kommer fulde hjem om Aftenen eller bliver borte til næste Dag uden at spørge om Forlov. Det er meget almindeligt at se en eller anden af Officererne sidde og drikke sig fuld nede i Marketenderiet sammen med menige Gendarmer. Officererne er ogsaa noget løjerligt Strabsammen; en stor Del af dem er tidligere Underofficerer, men det er ikke de hæderlige og pligtosfyldende af dem, der er gaaede over i dette Korps. Forøvrigt findes der ogsaa mellem Officererne og Underbefalingsmændene Folk fra helt andre Livsstillinger; de har ikke mere militært Begreb, end man fortæller, at Borgerofficererne havde i gamle Dage; det er for største Delen naragtige Personer, som har valgt Stillingen for at lase sig i den røde Uniformsfrakke med det meget Guldbroderi. Mange gjør en højt grinagtig Figur, naar de spanker hen ad Gaden med Sabelen slæbende efter sig.

Maa Officererne finde sig i de største Næsvisheder fra de stortalende Socialister blandt de Menige, saa tager de Dprejsning ved at pine og plage os andre. De mener vel ogsaa, at de maa

kujonere os for at gjøre os til lydige Redskaber, hvad de ikke med Urette antager, at vi ellers næppe vilde blive. De lægger saamænd ikke Fingrene imellem, og de kan gjøre med os, hvad de lyster; Ret kjendes der ikke noget til, og de „Krigsretter“, som sammensættes af disse Officerer, idømmer glat væk de mest barbariske Straffe.

Den fordrufne Berider, som har det lille Refruthold, hvortil jeg hører, under Behandling, er en ren Bøddel.

Navnlig naar han møder fuld til Rideøvelsen, saa véd vi, hvad vi har i Bente; han slaar os da med den lange Pisk, saa den ene blodige Strime sidder ved den anden over Arme, Ryg og Laar, og saa staar det Umenneske og griner og hifter, medens han mishandler os.

Det, der dog har trykket mig mest, er, at jeg i den første Tid slet ikke fik Lov til at forlade Kasernen. Jeg var fuldstændig ude af al Forbindelse med Omverdenen og vidste slet ikke, hvorledes det gik med Ane Margrethe; det var til at fortvivle over.

Første Gang, jeg overhovedet kom udenfor Kaserneporten, var for 3 Dage siden, da alt Mandskab maatte rykke ud for at gjøre Honnør og holde Orden ved den store Fest, der holdtes i Anledning af Frihedsstøttens Omstyrning. Ja, du har vel i din Afslægger af „Social-Demokraten“ læst om denne Skjændselsgjerning. Det er denne Franskmand, Justitsminister Drumont, der er Mester ogsaa for det nydelige Stykke Arbejde.

Det var et prægtigt Sommervejr den Dag, da vi red ud paa Besterbro, hvor du véd, Frihedsstøtten staar, eller rettere stod. Folk var allerede fra tidligt om Morgenen strømmede sammen for at overvære dette ejendommelige Skuespil, og det kostede megen Møje at rydde den Plads om Frihedsstøtten, hvor de socialistiske Storheder og Fagforeningsdeputationerne skulde have Plads. For Præsidenten, Regeringens Medlemmer og andre „Spidsler“ var der oprejst en Tribune og foran den en Talerstol, hvorfra Justitsministeren skulde tale. Jeg fik Plads lige i Nærheden af Tribunen, og jeg havde god Tid til at iagttage alle Forberedelserne. Mellem Fodstykket og Obelirken var der drevet Riler ind, og om selve Obelirken var der slaaet et Net af lange Løve. Til den Side ud mod Frederiksbergkanten, hvor Støtten skulde falde, var der lagt et tykt Lag af Gødning.

Endelig kom de høje Herrer. Præsidenten, det stikkelige Skrog, kom gaaende, men Justitsministeren kom flot kjørende, som han plejer, med ridende Gendarmere foran og efter Bognen. Han hilsendes med Hurraraab og Haandklap, men der løb ogsaa nogen Hysken og hist og her en Piben. En Mand, der havde raabt „Ned med Franskmændene! Ned med Hattemageren!“, var bleven anholdt, hørte jeg senere, og han slipper næppe billigt fra denne Uforsigtighed.

Den lange Tale, Ministeren holdt, kan jeg naturligvis ikke huske i sin Helhed, og jeg gider ikke engang skrive alt det ned, som jeg endnu kan erindre, men Meningen var kort og godt den:

Det var et stort og stolt Djeblif dette. Han havde en Gang tidligere været Bidne til en lignende ophøjet symbolsk Handling; det var, den Gang han i 1871 som et ganske ungt Menneske havde staaet paa Bendômepladsen i Paris og set, hvorledes Kommunens Tilhængere væltede Bendømesøjlen. Hvorfor skulde nu Frihedsstøtten her omstyrtes? Jo, det var, fordi den stod som et Mindesmærke over en reaktionær Bevægelse. Og nu udviklede han vidt og bredt, hvorledes Bondestandens Frigivelse havde ført til Selvejet, og hvorledes Bondestandens Selveje havde været det gamle Samsunds bedste Støtte.

Herpaa fulgte en lang Lovprisning af det ny Samsund, og han sluttede af med højt at udraabe:

"Saa lad den da falde, den Skamstøtte over det gamle Samsund! Bort med dette Symbol paa Fordummelsen!"

Han gav et Tegn, og saa begyndte man at hale i Tovene, og efter noget Besvær vaklede Støtten og faldt om i Gødningen, af hvilken der stod en Sky af Støv og Damp i Vejret.

Det skar mig i Hjertet, da den gamle Støtte faldt. Som ungt Menneske, da jeg var paa-
virket af Hørupperne, og senere, da jeg var bleven Socialist, har jeg naturligvis mangen god Gang gjort mig lystig over „det fra Fædrene nedarvede“. Bort Folks Historie, syntes det mig, kom ikke vor Tid ved; jeg forstod ikke, at de Baand, der binder Slægt til Slægt, ikke kan overskæres med plump

Haand, uden at noget af det bedste gaar tabt. Senere er jeg kommet paa andre Tanker, men det var dog først, da Støtten faldt i Skarnet, at det rigtig slog ned i mig, hvor skammeligt, hvor ydmygende det, der foregik, egentlig var. En Fremmed, en Udlænding kommer hertil og tilspøjer os den Forhaanelse at omstyrte Mindesmærket over noget af det kjønneste og bedste, der er gjort i vort Folk.

Jeg følte det som et Slag i Ansigtet.

Om Eftermiddagen samme Dag, som vi om Formiddagen havde været ude paa Vesterbro, kommer jeg tilfældigvis forbi Bagtstuen og hører et forfærdeligt Skjænderi derinde. Jeg syntes, jeg hørte mit Navn nævne, og kunde derfor ikke lade være at lytte. Der var to, der skjændtes, saa Fjerene fløj af dem, Eder og Trumf i Bordet fulgte stadig drøjere og drøjere efter hinanden, Slag i Slag. Den ene af de hidfige Kamphaner var min Oversergent; ogsaa den anden Stemme syntes jeg bestemt at kunne gjenkjende. Kjendte jeg ikke min gode Ven Hans Madsen som en stille og ordknapp Fyr, vilde jeg sværge paa, at det var ham.

Nu blev mit Navn igjen nævnet, og saa kunde jeg ikke dy mig længere. Jeg aabnede Døren — jo, ganske rigtigt, det var Hans Madsen. Han sad med Hatten ned i Nakken og vippede paa en Stol, dampende paa sin lille Shagpipe, medens Oversergenten gik op og ned ad Gulvet, Foghed af Raseri.

Ikke saa snart fik Hans Madsen Øje paa mig, før han uden at give sig Tid til at hilse paa mig sprang op og stillede sig i Rejen for Oversergenten. Hans Madsen stod, med skrævende Ben og Hænderne i Burelommerne, lige flods op ad sin Modstander og begyndte nu at overvælde ham med en Ordstrøm, jeg aldrig har hørt Magen til:

„Ja, tænkte jeg ikke nok, du løj, din røde Abekat! Naa, saa du spiller Halløj med frie Borgere; du har ladet mig løbe forgjæves en tre, fire Gange. Siby var ikke hjemme; det er han heller ikke nu, hvad? Hvad siger du din elendige Sabelslæber? Mukker du? Ja jeg skal lære dig noget andet. Du har vist Lyst til en ordenlig Brummetur. Jeg skal i Aften i Murersvendenes Klub nok fortælle, hvad J er for nogle nydelige Karle! Det er vist bedst, at en Borgerkommission kommer til at figge jer lidt efter i Sømmene, og jeg skal særlig anbefale dig, kan du tro. Det er bedst, vi faar vendt Brangen ud paa dig og ser, om der egenlig ikke stikker en reaktionær Storborgere i dig.“

Saadan blev han ved; jeg tror, Hans Madsen sagde mere i dette Øjeblik, end han ellers plejede at sige i Maaneder.

Oversergenten havde fuldstændig stuffet Piben ind; han var vel heller ikke saa lidt betænkelig ved Hans Madsens Trusler. Nu til Dags ved man jo aldrig, hvilken skjult Indflydelse et hidtil ukjendt Menneske kan have.

Tilfidsft kunde Hans Madsen ikke mere. Han spyttede langt ud paa Gulvet, drejede sig om paa Hælen og gav mig ved et Nik til Kjende, at jeg skulde følge ham. Vi gik ud i Kasernegaardens og satte os paa en Bænk, hvor vi kunde tale uforstyrret sammen.

Nu kjendte jeg atter min brave, stilsfærdige Ben igjen. Jeg kunde ikke lade være først at udtrykke min Forbavselse over hans uvante Beltalshed og brøsfige Optræden.

„Jo, ser du,“ sagde han, „man maa tude med de Ulve, man er iblandt, det har jeg endelig lært at forstaa. Naar man blot skraaler op, bander og skaber sig rigtig, saa er man noget stort under disse velsignede Tilstande. Det faldt mig i Begyndelsen lidt svært, men nu, da jeg skal tage mig baade af dig og Ane Margrethe, hjælp der ingen kjære Mo'r. Og ved Øvelsen er jeg, som du ser, bleven Mester; jeg kan tage Pippet fra alle „Kammeraterne“.

Men det var nu ikke derom, vi skulde tale. Det er bedrøveligt nyt, jeg har at fortælle. Men tag det nu som en Mand; at jamre og klage kommer vi ingen Vej med. Ja, det er lige saa godt at springe som at krybe i det — Ane Margrethe er kommet paa Tvangsarbejds-huset.“

Og saa fortsatte han sin triste Beretning.

De første Dage, efter at jeg var kommet paa Kasernen, havde han stadig fundet Lejlighed til inde i Spisehuset at sige nogle trøstende Ord til Ane Margrethe, der naturligvis var fortvivlet

over, at hun hverken saa' noget til mig eller hørte fra mig.

Men saa forleden Dag, da han igjen søgte hende, var hun borte, og ved nogen Fritten fik han ud af de andre Piger, at hun var bleven transporteret til Tvangsarbejds huset samme Dags Formiddag.

Om Aftenen opsogte han den unge Frøken, som var bleven Ane Margrethe en trofast Veninde siden den Dag, da Ane Margrethe friede hende fra de raa Fyres Hænder. Af den unge Frøken havde Hans Madsen faaet klar Bescfed paa, hvorledes alt var gaaet til.

Fra det Djeblif, jeg var kommen ud paa Kasernen, havde Carl Dahl igjen begyndt paa at være nærgaaende mod Ane Margrethe. Samtidig var han Kjæreste med et berøgtet Fruentimmer, der havde Ansættelse ude paa Kvindeafdelingen paa Tvangsarbejdsanstalten, og som kaldte sig selv „Viceinspektrice“ eller blot „Inspektrice“, men som egentlig nok ikke var andet end en Slags Fangevogterfke. Man fortalte, at hun var bekjendt for den Haardhed, hvormed hun behandlede navnlig dem, der paa Grund af politisk Angiveri kom under hendes Kommando.

Nu skulde det træffe sig saa uheldigt, at hun den Dag kom bag paa Carl Dahl just i det Djeblif, da han igjen søgte at gjøre sjofle Tilnærmelser overfor Ane Margrethe. Saa kom der til at ligge et Hus; det sminkede, silkeklædte Fruentimmer gav sig til at sfrige op og bruge en grov

Mund, saa at Dahl hurtigst muligt maatte se at faa Scenen forlagt til Kontoret.

Efter at de en Tid havde skjændtes derinde, blev der sendt Bud efter en Droske, og en af Folkene hørte, at Dahl sagde, at Kuffen skulde kjøre til Arbejdsinspektørens Kontor. En Time efter kom Drosken tilbage, men da var Dahl ikke med; derimod sad der en Gendarm i Drosken sammen med „Inspektrisen“. Ane Margrethe blev kaldt ind til hende. Kort efter kom Ane Margrethe grædende igjennem Køkkenet; hun skulde strax ud paa Tvangsarbejdshuset og vilde nu blot samle lidt Tøj sammen. Den unge Frøken gif med hende for at trøste hende, og til hende sagde Ane Margrethe, at Ordren lød paa, at hun skulde hensesættes paa Tvangsarbejdshuset paa Grund af Dovenskab og løsagtig Vandel. Heldigvis lød Straffen kun paa 14 Dage. De fik kun kort Tid til at tale sammen, thi snart kom Gendarmen og hentede hende, og saa kjørte de tre ud paa Tvangsarbejdshuset.

Den unge Frøken havde bedt Hans Madsen om at bringe mig en Hilsen fra Ane Margrethe og sige, at hun nok skulde holde Modet oppe, og at jeg endelig intet maatte foretage mig, da jeg derved kun kunde gjøre ondt værre.

Jeg blev, kan du nok tænke, kjære Fader, rent ude af mig selv af Raseri, da jeg hørte om al denne Nederdrægtighed. At sætte min Ane Margrethe paa Tvangsarbejdshuset for Dovenskab og Løsagtighed!

Hans Madsen tystede paa mig og sagde, at Ane Margrethe havde fuldstændig Ret; jeg havde gjort Dumheder nok, og nu skulde jeg lade ham raade. Han havde allerede en Plan til at sætte sig i Forbindelse med Ane Margrethe, hvis de skulde beholde hende længere, end Ordren oprindelig lød paa. Han havde nemlig hørt, at der skulde foretages Nybygninger ved Tvangsarbejds huset, der var for lille, og saa vilde han se at faa Arbejde derude.

Da han tog Afsked, bad han mig om endelig at beslitte mig paa Taalmodighed; saasnart der kom Brev fra dig, eller han hørte noget om Ane Margrethe, skulde han komme igjen, men han turde ikke komme her for ofte; det kunde let vække Mistanke.

Ja, han har baaret sig klogere ad end jeg. Maaske er det kun Indbildning, men jeg synes, at Oversergenten ser paa mig med andre Øjne end før; han er maaske endnu bange for Hans Madsen.

Inden jeg slutter dette Brev, vil jeg dog give dig endnu et Bevis paa, hvilke skammelige Tilstande det er, vi lever under. Du véd jo, at Børnene efterhaanden allesammen skal anbringes i Statens Opdragelsesanstalter. Det skal gennemføres baade for Land og By, ja det skal være Meningen saa vidt muligt at anbringe de Børn, der er fødte paa Landet, inde i Byernes Opdragelsesanstalter og omvendt, naturligvis for at løsribe dem fra Forældrenes Paavirkning og gjøre dem helt og holdent til „Samfundets Børn“.

Der er naturligvis mange Forældre, som gjør det yderste for at beholde deres Børn, ogsaa af den Grund, at disse socialistiske Opdragelsesanstalter har et meget daarligt Ry paa sig. Derfor maa Børnene ofte med Magt tages fra Forældrene.

I Morges blev jeg beordret til at ledsage en Sergent, der netop skulde ud i et saadant Vrende.

Ordren lød paa, at en 6-Aars Dreng skulde tages fra Moderen, en Enke, der trods gjentagen Baamindelse havde undladt at aflevere Drengen paa den nærmeste Opdragelsesanstalt.

Vi gik altsaa hen til det Logishus i Strandgade, hvor Enken boede. Da vi kom op til hendes Bærelse og bankede paa, blev der ikke lukket op, skjønt Sergenten tre Gange i „Lovens Navn“ forlangte det. Saa blev jeg sendt efter en Smed, som dirkede Laasen op. Vi overbeviste os snart om, at Bærelset var tomt, men det var let at se, at der lige havde været nogen derinde; inde i Kaffelovnen stod der et tændt Petroleumssapparat, hvorover en Kaffekjedel stod og kogte over. Sergenten bankede paa hos Naboerne, men de svarede alle, at de hverken havde set Enken eller hendes Dreng. Hun levede stille for sig selv, og det gjorde de ogsaa; det var ikke Tider til at befatte sig med andres Sager. Saa gik vi ned ad Trappen igjen med uforrettet Sag, og glad var jeg. Men idet vi vil gaa ud ad Gadedøren, kommer en væmmelig, beskidt Kjælling løbende efter os og spørger, hvem vi søgte efter, og da Sergenten fortalte hende det, løb hendes tandløse Mund som

Rjæp i et Hjul. Of jo, hun kunde saamænd sige os alt, hvad vi ønskede; hun havde set Enken lige fra Morgenstunden sidde ved Vinduet, som hun lod staa paa Klem, for hvert Djeblif at kunne stikke Hovedet ud af Vinduet og se ned ad Gaden. Da hun saa havde faaet Dje paa os, havde hun smækket Vinduet i og var løbet op ad Trappen med Drengen, saa højt hun kunde komme; vi behøvede vist blot at søge efter oppe paa Loftet, saa fandt vi nok baade Moderen og Drengen.

Jeg tror, jeg kunde have drejet Halsen om paa den væmmelige Kjælling.

Nu maatte vi naturligvis op igjen ad Trapperne, og ganske rigtig, inde i en mørk Krog paa Tørreløftet sad Enken paa en lille Trækasse og trykkede Drengen op til sig. Det var en dejlig Dreng med lyst krøllet Haar, saa' jeg, da han senere kom frem i Lyset.

I det Djeblif, da Enken fik Dje paa os, udstødte hun et hjærteskærende Skrig. „I faar ham ikke, I faar ham ikke!“ blev hun ved at raabe, medens Drengen grædende flyngede sig op til hende.

„Naa, hold nu op med den Komædie,“ sagde Sergenten og gif hen og greb fat i Drengen. Men i det samme fo'r Moderen op og ind paa Sergenten, slog og kradsede. Han, der er en kæmpestærk Fyr, greb hende imidlertid hurtigt i Halsen og kastede hende fra sig; hun faldt med Baghovedet ned mod Kassen, hvor hun havde siddet, og laa aldeles bevidstløs. Derefter tog Sergenten Drengen, der græd, sprællede, sparkede

og raabte paa Mo'r, og bar ham ned ad Trappen. Da vi kom ned paa Gaden, overleverede Sergenten Drengen til mig; jeg søgte at tysse paa ham og snakke godt for ham, men jeg maatte næsten slæbe ham hen til Opdragelsesanstalten i Bildersgade, og flere Gange maatte Sergenten tage et Tag med.

Jeg var syg, da jeg kom hjem.

Ja, nu maa jeg slutte dette lange Brev, som jeg for en Sikkerheds Skyld vil lade en skikkelig Kammerat skrive Adressen paa og bringe ud af Kasernen.

Den eneste Trøst, naar du læser dette, er vel snart den, at værre, end det nu gaar, kan det vel ikke blive.

Kun endnu ét. Du, der endnu har bevaret din Barnetro, bed du for mig og Ane Margrethe. Er der en retfærdig Styrelse til, maa dette faa en Ende.

Din hengivne Søn
Hans Sørensen Ejb y.

Til

fhv. Snedkersvend Hans Sørensen.

Kasernen paa Kristianshavn, Kjøbenhavn.

Ejby, d. 31. Juli 1902.

Min kjære Søn!

Dette Brev sender jeg dig altsaa gjennem din Ven Hans Madsen. Jeg har ogsaa skrevet

ham et Par Ord til og taffet ham, fordi han saa trofast staar jer bi i al jeres Sorg og Glendighed. Jeg kan vel desværre intet gjøre for jer?

Hiane dog, hvor er det haarde Tider; men Vor Herre skal vide, at han har ingen Skyld. Maret er saa frugtbart som nogen Sinde; især er Rugen dejlig i Mar. Dppe i vor Løffe har jeg et Stykke, som det ret er en Glæde at se, og ofte gaar jeg derop for at se til. Straaene bøjer sig under Kjærnens Bægt, saa det 'er en Fornøjelse at se, at det vil give godt i Skjæppen. Men hvad nytter det? Hvem skal have det? Talemaaden her er nu den: „Lige saa gjerne kan Ravne ha'e det som Krager“, og det kommer vel næppe heller engang af Jorden, efterdi jeg selv er paa Mejeriet, som du véd, og ligefrem maa stjæle mig til at gjøre min Smule Hjemmegjerning. Jeg kan nu ligesuldt ikke nænne at lade Sæden staa dér, tjenlig som den er til at slaa, og saa forleden Morgen, da Solen stod op, listede jeg ud for at begynde at meje en Kjende; men det blev hurtigt opdaget. En Karl fra Byen, der er temmelig fraskørstig, kom fra Gilde et eller andet Sted i Byen og overvældede mig med Skjældsord. „Det ligner ikke noget at bryde Lov og Skif, og desuden var Sæden lige saa godt hans som min. Jeg havde vistnok glemt, at der ikke var noget, der hed Ejendom mere, Gudskelov“, osv. hele den Historie, som nu høres til Hverdagsbrug. Han er nu ret en skidt Knægt, af den Slags, der er lige glade, hvad de skal bestille, naar de blot har Huen

ned over Drene og begge Hænder i Buxelommen. Jeg maatte høre op for at blive fri for hans Snaf og gif ind og ærgrede mig. Saa flyttede jeg Roen ud i Havren og gav den et helt Tøjreslag, idet jeg mente, at saa skulde da i det mindste hun have nogen Fornøjelse af Rigdommen.

Naa, i Morgen skal vi saa til Valg i Rjøge, og „Social-Demokraten“s Afslægger her paa Egnen har da ogsaa i nogen Tid søgt at give os Forstand paa, hvad det er, der forestaar, dels ved vejledende Forklaringer af Statsordningen og dels ved Meddelelse af Befalinger fra Regeringen.

Efter hvad der imidlertid fortælles her paa Egnen, er der indenfor selve Regeringens Kredss opstaaet Uenighed om den endelige Ordning af Statsstyrelsen, idet Meningerne har været delte om, hvem der egentlig var Regeringens Overhoved. Det nuværende Kabinet er jo nok selvvalgt og kun foreløbigt ved Magten, indtil Valg af Nationaldelegerede i Morgen er foregaaet. De tituleres af gammel Bane for Ministre og har ikke faaet vedtaget nogen Forretningsgang, saaledes at snart den ene og snart den anden giver Ordre i de samme Anliggender og tidt helt modsatte Ordre. Dette frembringer naturligvis Rivninger i Statsraadet, der undertiden skal antage en temmelig voldsom Art. Nogle af Ministeriets Medlemmer, der tidligere har været Folketingsmænd, formener at have Ret til den øverste Ledelse paa Grund af deres særlige Kjendskab til Lovgivningsvirksomheden, medens de andre mener, at denne Kjendskab kun er til

Skade, da der derigjennem let vil kunne bevares usunde Rester af det gamle System. Desuden skal der efter Sigende være opstaaet Had mellem to af disse Herrer, fordi deres Koner i Striden om, hvis Mand der var den betydeligste, var komne i Totterne paa hinanden og hver for sig havde fordret sin Fjendes Egtehalvdel sat ud af Regeringen; i det mindste forklares Avisens Meddelelse om „en Familietvist i Regeringen“ paa denne Maade.

Efter vor Afslægger af „Social-Demokraten“ gaar derimod alting fortræffeligt. Alt skal saaledes være blevet indrettet langt mere simpelt og forstaaeligt, end Tilfældet var med det gamle Regeringsmaskineri. Alle tidligere Love er ophævede, og der udarbejdes allerede nu Forslag til en hel ny samlet Lovbog, der ikke vil komme til at udgjøre mere end nogle faa Sider, saaledes at enhver Statsborger kan lære hele Historien udenad, og det er unægtelig bekvemt. Profuratorerne bliver derved overflødige, siger Bladet, og hvad skulde de ogsaa til, hvor ingen Uret gjøres, og hvor ingen Fordringer kan stilles, da alle har lige Ret til alt, endogsaa til hverandres Koner.

Som Følge heraf bliver ogsaa alle opsamlede Dokumenter fra tidligere Tid brændte som overflødigt Skrammel, der kun tjener til at minde om begaaet menneskelig Uretfærdighed og Dumbhed. „Naar man ret betænker,“ skriver Redaktøren i en ledende Artikel forleden, „hvor megen Trætte der er opstaaet af Matrikel(u)væsenet her paa Landet,

hvor megen Strid der har været om en Strimmel
 Jord, en Sti, et Hegn eller lignende, saa maa man be-
 undre den Storhed, der ligger i en af vor Rege-
 rings første Handlinger, den Uegennyttighed, hvormed
 Ministeriet har slaaet en Streg, en tyk Streg,
 over hele denne gammeldags Jammerlighed med de
 djærve Ord: „Mit er dit, og dit er mit“. Det
 gaar nu over min Forstand og ind i Præstens;
 men Avisen siger, at det er rigtigt, og saa staar
 det fast. Det samme gjælder Toldvæsenet, det er
 ogsaa smidt ned ad Trapperne. „Hvortil skal vel
 Tolden tjene; den fordyrer blot Varerne og skaffer
 Folk Ulejlighed paa Halsen. Er der noget for-
 nuftigt Menneſke, der kan tro paa, at en socialistisk
 Regering skulde være saa dum at lægge Toldafgift
 paa Varer, som den nu selv i Egenſkab af Na-
 tionens Leverandør, oven i Kjøbet eneste Leverandør,
 skal skaffe til Beje, særlig da Penge fremtidig er
 ganske uden Værdi for Stat og Statsborgere.
 Nej, hele Danmark skal være én stor Frihavn,
 fremmede Nationers Skibe vil løbe ind og løse
 alt, hvad der kræves til Landets Behov af uden-
 landske Produkter. Vilde man nu spørge: men
 hvormed skal da disse Varer betales? ja, saa
 ligger jo Svaret snublende nær for ethvert sundt
 tænkende Menneſke: man udsteder bare Byttebeviser,
 som enhver som helst Bogtrykker kan lave i
 Millionvis — det er saa simpelt som vel muligt!
 Der er jo kun det lille Spørgsmaal tilbage, om
 vi kan udføre saa meget, at det gaar op med det,
 Regeringen indforſkriver fra Udlandet. Ja, man

maa bestandig vende tilbage til den uundgaaelige Beundring af Sindrigheden og Simpelheden i de nye Foranstaltninger."

Naar jeg saadan om Aftenen har siddet og læst disse Artikler, tvivler jeg undertiden paa, at jeg er vaagen, spiler Djnene helt op, læser en Gang endnu og finder, at det virkelig staar der, saaledes som jeg har læst det. Jeg er nu ikke Profurator, men jeg kan dog forstaa, at dette er Barnesnak, udsprunget af et stort Hjerte og et lille Hoved, og at det er lige saa umuligt at gennemføre de Ideer, som det er umuligt at krybe til Himlen — kun kan jeg ikke forstaa, at der findes Folk saa taabelige, at de kan tro paa noget saadant Baas.

Der fandtes for nogen Tid siden i Bladet en Plan for den ny Rigsstyrelse. Den stammede, saa vidt jeg forstod, fra et af Ministeriets Medlemmer, men den er vist ikke efter Justitsministerens Hoved, og saa bliver den jo næppe til noget. Denne løjerlige Plan blev indledet saaledes: „Statsstyrelsens Sammensætning vil efter mit Forslag ske paa følgende Maade: En af hele Folket bestaaende Forsamling skal paa en bestemt Dag og efter en vis Kredsinddeling vælge Repræsentanter til Nationalforsamlingen, der skal bestaa af 500 Medlemmer, saaledes at alle Aldere, alle Fag og begge Kjønn sender lige Antal Delegerede til Rigets Raad. Ethvert Menneſke paa 22 Aar er valgberettiget og valgbar uden Hensyn til Samfundstilling eller andre tilfældige Omstændigheder.

Denne Forsamling vælger da et Ministerium som øverste Styrelse af Statens Anliggender saavel indadtil som udadtil, men dog altid i Samraad med Nationalforsamlingen. Modtagelse af Valg kan ikke nægtes af nogen, da Statens Anliggender gaar fremfor alle personlige Interesser. Lønnen for en Minister eller Delegeret er Kost, Logis og Udgang til Statens Forhøstelsesanstalter ganske som alle øvrige Borgere. De af Forsamlingen valgte Ministre repræsenterer de forskjellige Virksomhedsarter, saaledes at der bliver en Skræderminister, en Snedker-, en Bonde-, en Fiskeminister o. s. fr.; endvidere er der Ministerier for kvindelige Funktioner, som Jordemødre, Tjenestpiger, Gangfoner. Der sigtes herved til lige Repræsentationsret for alle Borgere og Borgerinder paa en langt fyldigere Maade end under det forældede, afgangne Regimente. Handel, der kun har kunnet betragtes som uhæderlig Jagt efter Fordel paa Medmenneskers Bekostning, er ligesom Krigsvæsen, denne offentlige Morderbestilling, strøget som utiladeligt i den socialistiske Stat. Præsteskabet betragtes som dødt med „det gamle, løgnagtige Samfund“. Retsvæsenet eksisterer ikke heller mere og behøves heller ikke, al den Stund vi alle er lige gode og intet Krav har paa hverandre. Konen ikke paa sin Mand, Moderen ikke paa sit Barn, alt og alle er jo, som ofte nok sagt, Statens Ejendom, og Staten det er vi, vi selv.“

Dag ud og Dag ind faar vi dette Trafte-ment, og det faar I vel ogsaa derinde; men indtil

jeg i Morgen ved Balget ser, at det er ramme Alvor, kan jeg ikke endnu tro det. Balgene er kundgjorte herude paa mange Maader, gjennem Avisen, ved Opflag paa Sprøjtehuset, Skolen og Kirken og ved ridende Stafetter med store Plakater paa Stænger, og alle Begne paabydes det under Straf, der nærmere vil blive at fastsætte af den nye Nationalforsamling, at give Møde og stemme. Alle, der har fyldt 22 Aar, har Valgret, Mænd og Kvinder, Indlændinge og Udlændinge, naar de blot har opholdt sig 3 Maaneder her i Landet, straffede Personer saavel som hæderlige Folk. Der er optaget Lister over alle og enhver, og der bliver ført Kontrol med, at enhver gjør sin Pligt overfor „det Samfund, der ene og alene er hans Herre“.

Regeringen har nok, som det synes, Fornemmelser af, at der herude fra vil blive gjort Forsøg paa at rejse Modstand ved at vælge Kredsens sidste Folketingsmand, Hørup, og der er ogsaa foretaget Skridt i den Henseende fra flere gamle Bønder, der er uheldige over den Tilstand, hvori de nu sidder. Jeg agter imidlertid ikke at støtte denne Bevægelse, hvortil jeg stærkt nok er opfordret, idet det forekommer mig, at de Folk, der en Gang holdt ved Hørup — ja, jeg har jo for Resten selv været med dertil — nu maa ligge, som de har redet, og faa Løn som forskyldt. En ivrig gammel Hørupper fra Lammestrup var især benaet og mente, at „det for Exempel, naturligvis, i alle Tilfælde“ var en forbandet Historie dette her. „Da skulde du pinedød ikke ha'e været saa

ivrig i 92 for at holde paa ham, da det jo netop er ham, der bragte os i Suppedasen," sagde vor Sogneraad'sformand.

Men altsaa i Morgen gaar det løs, og jeg er spændt paa, hvad det vil blive til. Mange vil give Møde, og det vil blive en forunderlig, stor og broget Forsamling. Jeg vil skrive et Brev til dig, strax jeg kommer hjem i Morgen Aften, og lade det gaa med samme Post som mine sidste Skrivelser, det vil sige med Smørkuffen fra Spandager, der hver anden Dag besørger Fragt til Kjøbenhavn, jeg véd ikke, om du kan erindre ham, vi kaldte ham Niels Husar; han er paalidelig og tjenstvillig, betro dig kun til ham, naar du ønsker at sende mig en Meddelelse, mundtlig eller skriftlig.

Din Fader.

Til

fhv. Snedkersvend Hans Sørensen.

Kasernen paa Kristianshavn, Kjøbenhavn.

Ejby, den 1. August 1902.

Morgenen oprandt skjøn og frisk. Saa snart Engdampene havde lagt sig, saas Vejene rundt omkring fyldte med Kjøretøjer inde fra Borup og Roskildeleden. Nogle Bogne var fyldte med glade

Passagerer, der havde pyntet baade Forspand og Sæder med Grønt, og andre var fragtede med aldrende Mænd og Kvinder, der med Alvor i Blik og Sind sad tavse ved hinandens Side, ligesom trykkede af Anelser om, hvad den nærmeste Fremtid bar i sit Skjød. Af og til saas ogsaa Fodgængere i Følge, istemmende glade Viser af den Slags, der nu ogsaa har faaet Indpas her paa Landet. Med Blomster i Huene og pyntede som til Høstfest ledsagede Pigerne deres Kjærestes, der nu alle skulde til Kjøbstaden og udøve deres første Pligt som det ny Samfunds unge Borgere; der var lutter Glæde og Lystighed i disse Flokke. Ingen Husbonds Tvang eller Brede trykkede dem, og de forstod ikke bedre, end at det var til Lystighed og Folkfest, Turen gik i Dag. Hvad havde de ikke læst i den sidste Tid om, hvor Livet skulde blive skjönt, Nydelserne rige og Arbejdet ringe. Arbejde kunde de nu efter Smag og Behag, og ingen i Verden var mere Herre end de selv; staa sent op og gaa tidlig i Seng kunde de, hvis ikke Glæden vinkede til Dans eller deres Pige til en lille natlig Udflugt. Hift og her saas ogsaa vejsfærende, der havde taget Plads langs Grøstefanterne og indtog et lille selvstabeligt Maaltid under kaad Spøg og Latter.

Kloffen henad otte gik jeg da ogsaa ad Kjøge til med Husmand Per Andersen. Vi er jo Bysbørn og har jo næsten levet hele vort Liv her paa Egnen. Først har vi tjent i Gaarde sammen som unge Karle og siden ligget i Tjenesten inde i Kjøbenhavn som Artillerister ved samme Batteri. Vi

kan saa rart snakke sammen om de Dage, da vi i Dybbølskanterne forsøgte at holde Modet oppe i hinanden, naar den gif rigtig løs med Preussernes Granater. Ja, det er forunderligt, saa Humøret kommer op i én, naar man mindes, hvad man den Gang har gaaet igjennem. Man bliver ligegodt blød om Hjærtet, naar man tænker paa de gamle Krigshistorier og paa alle de mange glade Timer, man havde i Felten, og saa det, at man slap saa godt ud over alle Farer og Besværligheder; man bliver taknemmelig overfor den gode Skæbne, der bragte én tilbage med hele Lemmer, efter at man fuldt ud havde gjort sin Pligt mod Fædrelandet.

„Ja,“ siger Per Andersen, „jeg synes næsten, du, at vi ligesom havde faaet mere Ret til vor Smule Jord herhjemme, efter at vi havde gjort, hvad vi kunde. Men hvad nytter nu det? Nu ta'r de det minsel fra os alligevel, og det er skjændigt, ikke sandt? Jeg har nu, som du, gravet og merglet min Lod, saa Ryggen snart er bleven krum og Fingrene stive, og saa skal jeg smides ud fra det hele. Det er Pinedød en løjerlig Retfærdighed. Her javer de med én, som man igjen var bleven Hundedreng for det Skidt dér inde i Byen, der hverken har Forstand paa Jord eller Avling.“ Per var bleven vred, og jeg skal ikke nægte, at der var en hel Del Ret i det, han sagde. Jeg synes nu ogsaa, de kunde la'e de unge skabe sig, men lade os være fri.

„Men hvad nytter det,“ sagde jeg til min gamle Ven, „at knytte Hænderne i Lommen, du; vi maa vist bide i det sure Uble og gjøre

ligesom de andre, hvis vi vil ha'e Fred i vor Stue og ikke risikere at blive forflyttede til et endnu daarligere Embede."

Vi gif langsomt under vor Samtale, og mange fo'r forbi os med Hurraraab og Skraal. En halv Mils Vej fra Kjøge tætnede Færdselen, Vogntoget maatte kjøre i Skridtgang, saa Fodgængerne fik Lejlighed til at passere forbi og vexle Hilsen med dem, der sad paa Kjøretøjerne. "Go'dav, Borger Mads!" hed det med et Grin. "Tak, Borgerinde Per Lavs!" var Svaret. Det klinger svært fint, og fint skal det være, men skidt er det. Ungdommen har faaet Kjøbstadnykker; de klæder sig som Kjøbenhavnerne og spiller Fortepiano, saa Lænkehunden gjør af Henrykkelse. Da vi var unge, vidste vi dog i det mindste, hvad vi var; men det véd de saagu' ikke nu om Stunder. Hjemmestrikkede Hoser er for grove, og Hvergarn er for stift, Hørgarns Lærred er for tykt og Badmel for simpelt. Nej, man klæder sig nu paa Fransk og fryser paa Dansk. Det var nu Per Andersen og jeg enige om, inden vi naaede ind i Byen; men vi hører nu rigtignok ogsaa til den gamle Skole, som Ungdommen siger.

Øvre fra „Nasen" hørte vi støjende Lystighed, og da der endnu var et Par Timer tilbage, inden Valghandlingen skulde foregaa, gif vi derover. En glad, ungdommelig Hob havde samlet sig omkring Carlstens Mindestøtte og jublede over, at en af det fri Folks frie Kunstnere havde omdannet Kammerherrens, den gamle Godsherres, Ansigtstræk til

Portræt af en af Kjøge Bys mest bekjendte Socialister; det var en Spas, som vi dog ikke syntes rigtig om, og vi gik videre, ind i selve Byen. „Ser du,“ siger Per, „der var „Østjællands Folkeblad“ før. Der kom s'gu ikke noget godt ud af, at vi støttede den Avis.“

Saa naaede vi Torvet — men hvilket Syn! Den rummelige Plads var stuvende fuld af Mennesker, og fra Nørregade, Brogade og Kirkestræde kom Masserne stadig væltende og trængte paa. Der lød uafbrudt Kvindefrig inde fra den sammenstuede Hob. Og hvor havde ikke Torvets Bygninger forandret sig. Fra Tag og Vinduer vajede Flag, dog kun saa med det hvide Kors i — de blev nok hurtigt nedtagne af Gendarmer og Ejerne af dem straffede — de fleste var ildrøde over det hele. Vinduerne var aabne og overalt fyldte med Tilskuere. Gitteret omkring Frederik den syvende var væltet under Massernes Tryk, og Kongens Hjælm var bedækket med en rød Tophue. Foran Statuen imod Nørregade var rejst en med Grønt og Bimler udsmykket Tribune, hvor der var dannet Plads til en større Forsamling.

Trængslen bevirkede en bølgende Uro, saaledes at disse mange Menneskehoveder svajede som Axene i en Hvedemark under en livlig Vind. En lydelig Summen af Stemmer saavel af Kjøbstads- som Landbefolkning fyldte Luften, men afbrødes en Gang imellem af et Hvin eller en kraftig Bittighed fra en Spasmager. Der drøftedes Mand og Mand imellem Spørgsmaalet om, hvad der nu skulde

foregaa, men ingen vovede, syntes det, at udtale sin Misbilligelse, skjønt vistnok ikke saa faa kunde have ønsket at gjøre det; det tydede i det mindste Stemningen paa i mit Rabolag; thi man kjendte jo hverken sin Sidemands eller sin Formands Anskuelser om de Dele og følte sig desaarjag forsigtig for.

Bludselig høres der Hurraraab ovre fra Raadhuset; det var en Velkomsthilsen til Valgkomiteen, der havde opholdt sig inde i Salene dér og nu i Optog skulde marschere til Talerstolen. Et Orkester aabnede Processionen, idet Socialistmarschen spillede op og Publikum med fuld Kraft istemmede Slutningstonerne: „Til Arbejde, Liv eller Død!“ Det tog Tid for Toget at komme den Stump Vej over Torvet, til Trods for, at Gendarmene med Voldsomhed stødte Folk tilbage; men endelig naaedes Maalet, og hele Komiteen, der væsenligst bestod af nogle ret drabelige Karle med kraftigt Fuldskjæg, tog Plads paa Tribunen. Der blæstes et klingende Signal, og en høj, bredskuldret Fyr med en sand Tordenstemme opfordrede Mængden til Ro. Derpaa traadte der frem en Person, der angav sig som den af Regeringen ansatte Formand for Valgbestyrelsen. Han mindede Forsamlingen om det alvorlige i den forestaaende Handling, hvis Resultat vilde faa Virkning paa Fædrelandets Vel i lange Tider, og særlig betonedede han, at dette var det første, egenlig frie Valg af Landets Borgere, det første, der nogen Sinde havde fundet Sted i Danmark, thi „de gamle Folketingsvalg var, Fanden

tage mig, noget Kludder“, sagde han. Han fremstillede derpaa den til Valg udsætte Kandidat, der var foreslaaet af Regeringen, og bemærkede, at naar det var anset for nødvendigt, at Ministeriet selv havde bragt Kandidaten i Forslag, saa var dette kun sket i Bælgernes egen, velforstaaede Interesse, „da der næppe fandtes nogen Mand i Landet, der havde større Brodersind, mere Dygtighed og bedre Vilje til at raade og bistaa Regeringen i dens vanskelige Hverv og uhyre Arbejde“. (Det er hørt — det er godt — det er udmærket!) Saa blev Kandidaten fremstillet og fik Ordet under stormende Spektakel, der overdøvedes af en Fanfare, der rystede i Dreene. Hans Stemme forslog ikke strax, men paa Raabene: Højere, højere! flammedes han op og brølte da ud over Forsamlingen, at han vilde foreslaa, at man begyndte med at affynge den yndede Marsch for Socialdemokrater, og denne Opfordring blev modtagen med Begejstring. Der stemtes i af fuld Hals:

Løft i Sky dit purpurøde
Banner med sin stolte Skrift!
Alle her som Mænd vi møde
raff til Ords og Daads Bedrift.

Vi er parate, vi vil vise,
trods al juridisk, gammel Lov,
at sandest er dog vor Devise:

„Folkets Vilje er den højeste Lov!“

Derfor Marsch, fremad Marsch, Bataillon, Kompagni!
Fremad, Social-Demokrati!

Tonerne ledsagedes af Trampen paa Tribunen, og Bravoraab blandedes med Brøl om da capo,

indtil atter en Fanfare krævede Stilhed, og saa kom Taleren:

„Brødre, Borgere!

Kartusender er henrundne i Nød og Elendighed for den største Del af Menneskeheden. Dumhed hos de mange og smaa og Gemenhed hos de store og saa har været Marsagen hertil; men nu er Sejren vunden. Vor Nation, ja næsten hele Verden har nu det samme Maal i det samme Arbejde: at frigjøre alle Mennesker uden Hensyn til Kjønn, Race eller Nationalitet.“

Her gjorde Taleren et ufriwilligt Ophold paa Grund af, at der udbryd et voldsomt Tordenvejr med Lynild og en Nedbør, der truede med at sætte Torvet under Vand. Publikum ilede forfærdet bort, snublende og faldende over hverandre under Skrig og Jammer. Meget af det uægte røde, hvormed Damerne havde udmajet sig, flød af dem, og de saa' ud, som om de havde været i en Farvefjedel i fuld Paaklædning. Flagene sjaaskede overalt ned ad Stænger og Mure, og Humøret var gaaet fløjten hos Forsamlingen. Byens Befolkning trak sig tilbage til deres Boliger, medens de fremmede søgte Beskyttelse mod Uvejret i Porte og Gadedøre.

Imidlertid stilnede Uvejret af, og Komiteen kom til Stede igjen tillige med Kandidaten, for at afslutte Valghandlingen. Til Stede var nu kun de mandlige Bælgere, og da især naturligvis de

af dem, der støttede Regeringens Kandidat; de frygtede maaske ogsaa, at der, om de ikke mødte mandstærke paa Bladsen, skulde være Fare for, at Hørups Valg kunde sættes igjennem. Den Frygt var nu ugrundet. Efter at først Valgkandidatens Foredrag, vistnok i en meget forfornyet Skikkelse, var til Ende, gaves Ordet til Hørups ordførende Stiller; det var den bekjendte gamle Gjæstgiver, du véd nok. Han gav Hørup sin bedste Anbefaling, men han blev stærkt afbrudt, udlet og udhysset; og fremtraadte da Hørup selv, drivvaad og usædvanlig forfornyet. Det var heller ikke ham muligt at faa Drelyd; et djævelsk Spektakel overdøvede baade Dirigent og Taler. Saa opgav han Været og forsøgte at faa en Afstemning i Gang. Resultatet var tydeligt nok; en Snes Vælgere kunde regnes til Hørups Venner, ja, nogle paastod endog, at det kun var en halv Snes, men at de havde brugt begge Hænder. Regeringens Kandidat valgtes altsaa ved Raaring. Hørup opgav at forlange skriftlig Afstemning. Med dundrende Jubel hilste Forsamlingen vor nye Nationaldelegerede. Der var nogle, der følte sig dobbelt vaade efter denne Valgdag.

Ja, du forstaar jo nok, at de, der istemte denne Jubel, det var Hidsigtroppene, Skraalhalsene, som da ogsaa alene havde taget virksom Del i Valghandlingen. Alle fornuftige, besindige Vælgere havde kun været Tilskuere, og mange rystede paa Hovedet over al denne Galsskab.

Glansen var nu i Dag gaaet af St. Gjertrud;

Bandet havde gjort, at Enden ikke var Begyndelsen lig. Det er ogsaa sært, saa lidt Fruentimmerne holder af Regnvejr; se, ikke engang paa en Balgdag, hvor deres Ligeberettigelse med Mandfolkene bliver slaaet fast, har de Lyst til at vente for at afgive Stemme, naar en Byge udpøser sine svalende Draaber over deres fine Bynt.

Per og jeg gik ned ad Kirkestræde for at besøge vor gamle Krigskammerat, Invaliden fra Sankelmark, der i mange Aar har haft Værtshus der i Byen; men idet vi passerede Nikolajkirke, syntes vi, der var en usædvanlig Uro derinde, og da vi tittede indenfor, saa' vi til vor Forbavselse, at der ikke var Kirke mere, men Kaserne for Amtets ridende Gendarmeni. Hvor skjændigt havde man ikke mishandlet alt herinde: Stolene var omdannede til Sengesteder, og Malerierne, navnlig det store, smukke Alterbillede var tilsmurte paa det styggeste. Selve de indkvarterede var ikke til Stede. „Man skulde ikke tro,“ sagde Per, „at det var Danskere, der havde lavet det.“ — „Nej, vi kjender snart ikke vore Landsmænd.“

Den Dag bragte os ingen Glæde — at den skulde kunne bringe andre det, forekommer mig utroligt. Ved min Hjemkomst ventede jeg at finde Brev fra dig, men da der intet fandtes, haaber jeg paa, at der vil komme et i Morgen.

Din Fader.

Til

Husmand Jens Sørensen.

Ejby pr. Rjøge.

Kjøbenhavn, d. 8. August 1902.

Kjære Fader!

Naar du i flere Dage forgjæves har ventet paa Brev fra mig, saa er Grunden ene den, at det, jeg synes, der virkelig har Interesse for dig og for mig, nemlig, hvorledes det gaar vor Ane Margrethe, derom har jeg desværre kun lidt at fortælle, og det, jeg har at fortælle, er ikke godt.

Sidst jeg talte med min brave Ven Hans Madsen, havde han nok set hende ude paa Tvangsarbejds-huset, men han havde ikke fundet Lejlighed endnu til at tale med hende. Han haabede imidlertid snart at være heldigere, thi han har nu fast Arbejde derude.

Jeg trængte naturligvis ind paa ham med Spørgsmaal om, hvorledes hun saa' ud til at have det, men jeg tror ikke rigtigt, at han vilde ud med Sproget; han svarede mig kun, at hun saa' lidt bleg og lidt alvorlig ud, men det var jo ikke andet, end man kunde vente, trøstede han mig med.

Er det ikke en oprørende Nederdrægtighed, at de stadig beholder hende derude. Hun var jo kun dømt til fjorten Dages Straffearbejde, og da hun blev sat ind i Anstalten den 19de i forrige Maaned, skulde hun altsaa have været ud allerede for flere Dage siden; men jeg kunde nok forstaa paa Hans Madsen, at de slipper hende ikke saa let.

Han havde forsigtig forhørt sig, om hun ikke snart kom ud, og havde da faaet at vide, at hun var bleven idømt en Forlængelse af Straffen, paa hvor lang Tid kunde han ikke faa at vide. Grunden til den nye Straf var, at „Inspektricen“, det væmmelige Fruentimmer, Carl Dahls Kjæreste, havde klaget over hende til Anstaltens Inspektør. Hun paastod, at Ane Margrethe havde været doven ved sit Arbejde, og da hun havde paataalt det, havde Ane Margrethe givet et uartigt Svar.

Blot Hans Madsen har sagt mig alt, hvad han ved. Det onde Kvindemenneske, der er berøgtet for sin Haardhed, har jo Ane Margrethe fuldstændig i sin Bold, og da hun er jaloux paa hende, er jeg bange for, at hun mishandler Ane Margrethe. Jeg hørte nylig, at en ung Pige af god Familie, der har været paa Tvangsarbejdshuset, havde indgivet en Klage til Ministeriet over den Naade, hvorpaa „Inspektricen“ havde behandlet hende og de andre Stakler, der er under hendes Kommando. Faldt nogen i Unaade hos hende, saa sultede hun dem og slog dem for et godt Ord og paalagde dem saa strengt Arbejde, at de var lige ved at segne derunder. Den unge Pige, der klagede, havde en Dag lige i den varmeste Tid i flere Timer maattet trække en Trækkevogn, hvorpaa tunge Lærredsvarer transporteredes fra den ene Afdeling af Anstalten til den anden, og „Inspektricen“ gif ved Siden af Vognen og slog hende med en Stok, naar hun vilde hvile sig lidt. Mon Ane Margrethe holder dette elendige Liv ud!

Skjønt Hans Madsen atter formanede mig til endelig ikke at foretage noget Skridt, der kun gjorde ondt værre, gjorde jeg dog i Gaar et Forsøg paa, om jeg ikke kunde hjælpe min Ane Margrethe. Det er utaaleligt at gaa aldeles uvirksom, naar den, man holder mest af her paa Jorden, er i Nød og Fare.

Jeg havde i Gaar Bagt paa Amalienborg i det Palæ, hvor Præsidenten, det skikkelige Skrog, har sit „Kontor“. Thi du maa vide, at medens Justitsministeren, den tidligere franske Hattemager-svend, „residerer“ i et af Palæerne, som var han mindst en Prins, bor Præsidenten ude i Byen i et tarveligt Logishus og lever af de Kuponer, han faar som en anden Arbejder. Om Morgenen gaar han paa Bærkstedet, det vil sige sit Regeringskontor, udenfor hvilket jeg i Gaar stod Bagt. Præsidenten vilde først slet ingen Bagt have, men tilsidst mente Justitsministeren dog, at det var bedst, at han fik en Mand af det ridende Gendarmeri med dragen Sabel posteret paa Trappen udenfor Kontoret. Døre i Justitsministerens Palæ dér vrimler det med Gendarmen og Bude i pragtfuldt Livré.

Jeg stod altsaa i Gaar Morges tidligt paa Bagt udenfor Præsidentens Kontor, og pludselig falder den Tanke mig ind, om jeg ikke skulde benytte Lejligheden og henvende mig til Præsidenten med Anmodning om Retfærdighed for mig og Ane Margrethe.

Lidt efter at jeg havde indtaget min Post,

hørte jeg nogen komme op ad Trappen. Det var Præsidenten, den skikkelige gamle Graaskjæg. Han var klædt i en tarvelig Dragt, havde en gammel Bulehat paa Hovedet, en Bomuldsparaply, der drev af Regnen, under Armen og et Par slidte Galosker paa Fødderne.

Da jeg gjorde stram Honnør, tog han nok saa venligt Hatten af og sagde „God Morgen!“

Jeg gjorde et Par Skridt hen imod ham og fremstammede nogle Ord om, at jeg saa gjerne vilde tale med ham. Og saa udspandt der sig følgende mærkelige Samtale mellem os.

Præsidenten: „Vil du tale med mig, min unge Ven?“

Jeg: „Ja, jeg har noget, jeg saa inderligt gjerne vilde bede Hr. Præsidenten om.“

Præsidenten: „Ja, kom saa bare ind med mig paa mit Kontor.“

Jeg: „Det tør jeg ikke, Hr. Præsident, jeg har ikke Lov til at forlade min Post.“

Præsidenten: „Maa du ikke det, selv om jeg gi'r dig Lov dertil. Ja, det kan saamænd gjerne være. Men lad os saa sætte os paa Bænken her; vi kan jo godt tale sammen her paa Trappen.“

Og saa satte vi os; det vil da sige, Præsidenten nødte mig ligefrem til at tage Plads ved Siden af sig.

Præsidenten: „Maa lad mig nu høre, hvad du har paa Hjærte, unge Ven. Ja, jeg siger nu du til alle, men ser ogsaa helst, at alle

figer du til mig. Vi er jo alle lige gode Borgere — eller burde i alt Fald være det."

Det forekom mig, at han i det samme saa' over mod Justitsministerens Palæ, og at der kom et bedrøvet Udtryk i hans skikkelige gamle Ansigt.

Jeg tog nu Mod til mig og fremstillede saa' fort og klart, som det var mig muligt, den skjændige Behandling, jeg og Ane Margrethe har været Gjenstand for. Da jeg fortalte om Ane Margrethe, syntes jeg, at han fik Taarer i Øjnene, den gode gamle Mand. Da jeg var færdig med min Fortælling, begyndte Samtalen igjen.

Præsidenten: „Ja, kan du nu begribe, min unge Ven, at Menneskene kan være saa' onde. Nu skulde vi dog have det saa' rart, da vi endelig skulde føre Socialismens skønne Lære ud i Livet, og saa' er Menneskene dog lige saa' utormuftige som før. Ja, det vil naturligvis sige — det er meget bedre end før, meget bedre. Men — det gaar alligevel ikke godt, det gaar ikke."

Jeg: „Ja, men tror Hr. Præsidenten ikke, at De kunde gjøre noget for Ane Margrethe og mig. Det er jo dog ikke andet end simpel Retfærdighed, vi beder om."

Præsidenten: „Skulde jeg? Ja naturligvis, naturligvis kan jeg gjøre noget. Du maa indgive en Klage, og saa' skal jeg sende den til Justitsministeren."

Jeg: „Men tror Hr. Præsidenten, det nytter noget?"

Præsidenten: „Ja—a; det kan jeg ikke

saadan lige sige dig, kjære Ven. Justitsministeren holder rigtignok ikke meget af den Slags Klager. Han siger, at der maa kjøres med stramme Tøjler, ellers vælter vi."

Jeg: "Men hvis nu Præsidenten havde den Godhed at befale ham at lade Sagen undersøge?"

Præsidenten: "Befale — er du forrykt, unge Mand! Han tager slemme ikke mod Befalinger. Nej, jeg vil se at finde et belejligt Djeblik, hvor han er i godt Humør; han er desværre for det meste saa hastig af sig."

Jeg fandt det ingen Nytte til at fortsætte denne Samtale længer og takkede derfor Præsidenten, der klappede mig paa Skulderen, rejste sig med et dybt Suk og gik ind paa sit Kontor.

Jeg sad fortabt tilbage og glemte en Stund rent, at jeg stod paa Post. Ganske vist havde jeg nok hørt, at den skikkelige Mand, der var bleven gjort til Præsident, ikke havde meget at sige, men at han kun var et tomt Skilt, at han egentlig kun brugtes som et passende Omme for Festtaler, i hvilke han fejredes som en Legemliggjørelse af Socialismens Menneſteideal — det havde jeg dog ikke troet.

Da jeg var en lille Dreng, ofrede jeg en Gang paa et Marked hele min i lange Tider sammensparede Rigdom — 25 Dre — for at komme ind i et Menageri, udenfor hvilket der hængte Billeder med prægtige store Løver, der sloges med Slanger og Tigre. Og da jeg saa

kom ind, fandt jeg i de Par Bure, der stod i Teltet, nogle smaa, grimme, forsulne, alt andet end skrækindjagende Dyr. Jeg græd af Skuffelse. Nu følte jeg omtrent en lignende Skuffelse, at sige, fremkaldt ved et stik modsat Bedrageri. Her havde man hængt et Jaar ud som Skilt paa et Rovdyrhus.

Det lod forøvrigt til, at Folk havde godt Rede paa Præsidentens virkelige Stilling, thi i den Tid, jeg stod paa Post, kom der kun yderst faa for at søge ham. Derimod løb Ministrenes Bude ud og ind med store Mapper, der vistnok indeholdt Sager til Underskrift. En Kontorchefovre fra Justitsministeren havde været der to Gange; da han anden Gang gik ud, hørte jeg ham sige til en anden Ministerialembudsmand: „Den gamle skabede sig i Dag. Han nægtede at underskrive en Dødsdom. Men saa blev jeg sendt tilbage med den mundtlige Bæst, at hvis Dokumentet ikke inden ti Minutter var tilbage i Justitsministeriet, forlod Drumont det strax. Saa gav den gamle sig.“

Jeg havde gode Stunder til at se ud af Vinduet. Hvilket broget Røre var der ikke ovre ved Justitsministerens Port. Den ene Droske kom efter den anden, og ud steg Embedsmænd med røde Skjær og guldkantede Huer eller højtstaaende Gendarmofficerer i deres straalende røde Uniformsfrakker med Guldepauletter.

Er dette virkelig en demokratisk Forfatning? Jeg syntes mere, det lignede en Karikatur af et militært Kejsershof.

I Dag havde jeg Vagt ude i Nationalforsamlingen i Fredericiagade. Den var, som du maaske véd, allerede indkaldt til at møde den 3dje Avgust.

Der ligger et syndigt Hus. Den Sag, Forsamlingen først skulde bestæftige sig med, var jo Bedtagelsen af en ny Grundlov, men hermed har det nok gode Stunder. Ministeriet har endnu ikke forelagt noget Forslag; det hedder sig, at Ministrene ikke kan blive enige. Justitsministeren kalder alle de andres forstjellige Forslag for noget Baas, og de paaastaar, at han kun tænker paa at ordne Forfatningen saaledes, at han beholder al den Myn- dighed, han har tilranet sig. Han er jo nu faktisk ikke blot Justitsminister, men ogsaa Krigsminister; flere af Indenrigsministerens Forretninger har han ogsaa henlagt under sig, og han betænker sig for- øvrigt slet ikke paa at blande sig i de andre Mi- nistres Affærer.

Bresken har han fuldstændig i sin Magt. I Hovedstaden er der kun ét Blad, „Social-Demo- kraten“, og dens Afslæggere ude i Provinserne er jo i alt væsenligt nu kun et Dptryk af dens Ar- tikkler. Men i „Social-Demokraten“ kan ingen Oppo- sition komme til Orde; før Bladet gaar ud, maa nu herefter et Korrekturtemplar forevises i det Censurkontor, der er oprettet under Justitsministeriet, og alt bliver strøget, som man kan tænke sig ikke ganske er efter Justitsministerens Hoved.

Tidligere indflydelsesrige Socialister, som er komne paa Kant med den almægtige Minister, og

som derfor intet kan faa trykt i Statstrykkerierne, har et Par Gange gjort Forsøg med at faa Flyveblade og Bjecer trykte ovre i Malmø; men saa snart Tryksagerne kom hertil med Dampfibet, blev de strax opsnappede og sendte op i Censurkontoret, og siden har man ikke set noget til dem. Med Trykkesfriheden er det altsaa fuldstændig forbi. Med Forsamlingsfriheden gaar det ikke stort bedre. Paa det Omraade hersker der den største Vilkaarlighed. I Kraft af de mange foreløbige Forordninger, der er udgaaede fra Justitsministeriet, kan en Gendarm-løjtnant, hvad Øjeblik han lyster, hæve ethvert Møde.

Medens man ude i Nationalforsamlingen venter paa Grundlovsforslaget, forslaar man Tiden med at stille Interpellationer til Regeringen. Og det gaar stadig varmt til, man skulde tro, det var en polsk Rigsdag.

Strax den første Dag var der en stor Spektakelscene. Bed den provisoriske Valglov fik, som du véd, Kvinderne nok Stemmeret, men derimod kunde de ikke vælges. Herover var der megen Misfornøjelse i Kvindeklubberne, og i en af de mange ny kjøbenhavnske Kredse blev der alligevel opstillet en Kvindekandidat, der virkelig fik de fleste Stemmer. Valgbestyrelsen erklærede efter et hæftigt Skjænderi hendes Valg for ugyldigt, men hun gav alligevel Møde den første Dag i Nationalforsamlingen. Her blev der et syndigt Spektakel, ikke mindst paa Tilhørerpladsen, som hendes kvindelige Vælgere havde besat. Da Nationalforsamlingen

efter en hidsig Forhandling kom til det Resultat, at hendes Valg var ugyldigt, vilde hun alligevel ikke fortrække, og saa blev hun sat ud med Magt. Men nu brød der et sandt Uvejr løs paa Tilhørerpladsen; man raabte deroppefra vrede Ord ned til de Delegerede, ja nogle af de opbragte kvindelige Vælgere var saaledes ude af sig selv af Harm, at de kastede deres Parasoller ned i Salen efter de Medlemmer, der havde stemt mod den kvindelige Repræsentant. Formanden gav da Ordre til at rydde Tilhørerpladsen, men det blev nok et svært Arbejde for Gendarmene.

Forøvrigt gav den provisoriske Valglov Anledning til en af de første Interpellationer. En socialistisk Landarbejder, Repræsentant for Ringsted-kredsen, klagede over, at Landet ved den ny Valgfredsinddeling var bleven forurettet paa det groveste i Mod sætning til de større Byer og navnlig da til Kjøbenhavn. Medens Landkredsene i alt væsentligt var blevne de gamle, havde man oprettet et stort Antal ny Kredse i de Byer, hvor Socialistpartiet havde størst Tilhold, og Kjøbenhavn alene havde faaet 30 Kredse. Han blev udhysset, og da en kjøbenhavnsk Delegeret raabte „Bonde-tamp“ til ham, var det nær kommet til Slagsmaal.

En anden Dag drejede Interpellationen sig om vort Forhold til Udlandet. Forespørgeren vilde vide, om det var sandt, at vort Handelsbalance med Udlandet stod saa slet. Vort Smør, hed det sig, kunde næsten ikke længer finde Af-

sætning paa det engelske Marked, dels fordi det blev slettere og slettere, dels fordi Englænderne ikke holdt af at handle med de socialistiske Stater. Ogsaa til Tyskland stod vi nok i en stor Gjæld; i tyske Regeringsblade faldt der efter Sigende Trusler om at tage Jylland og Fyn i Pant, saafremt vi ikke søgte at bedre vor Balance. Var det sandt, at Tyskland truede med Krig?

Udenrigsministeren, der tillige er Handelsminister, gav famlende og undvigende Svar. Men Justitsministeren puffede ham da ogsaa snart til Side og tog selv Ordet. Han benægtede, at Rygterne talte sandt; forøvrigt havde vi intet at frygte. Gendarmeriet var nu bragt op til 10,000 Mand, og der var truffet Forberedelser til med kortest mulig Varjel at rejse en Folkemilitz.

I Dag, da jeg havde Bagt, og jeg et Øjeblik var inde paa Tilhørerspladsen, hørte jeg lidt af Forhandlingen om en Forespørgsel til selve Justitsministeren.

Forespørgeren, der gjorde Indtrykket af at være en hæderlig Mand, spurgte om Forklaringen paa, hvorledes det var muligt, at nu, da alle skulde have det samme Udbytte af deres Arbejde, dog alligevel nogle levede i Overdaadighed og gif fint klædt, medens Klæderne og Føden Dag for Dag blev slettere for de mange, saa at de fleste havde det daarligere nu end under de gamle Samsfunds-tilstande.

Medens han talte, stod Justitsministeren med forslagte Arme lige foran ham og lo ham haanligt ind i Ansigtet.

Saa blev jeg kaldt ud, men jeg hørte, at Justitsministeren havde givet ham et kort, affejende Svar og havde stemplet ham som „Forræder“ mod Socialismens Sag, som en „Overløber“ til Reaktionen.

Ja her vil jeg slutte. Min eneste Trøst er, at dette ikke kan vare længe; det maa snart ramle sammen, men hvor mange vil ikke blive begravede under Ruinerne af dette Galehus.

Din hengivne Søn
Hans Sørensen Eiby.

Til

Husmand Jens Sørensen.

Eiby pr. Rjøge.

Rjøbenhavns Ladegaard, d. 10. August 1902.

Kjære Svigerfader!

Du vil ikke være vred paa mig, fordi jeg har skrevet saa sjældent til dig. Jeg husker vel, at jeg, da jeg en Gang som en lille Tøs kom over til jert for at lege med Hans, hørte dig sige til salig Svigermoder, at naar Børn først kom hjemmefra, saa skrev de kun, naar det kneb for dem; det skrev jeg mig bag Øret, og det tænker jeg paa just nu, da jeg, som du anser som din

Datter — det véd jeg, du gjør — skriver til dig, netop da jeg er i Nød.

Jeg sander tidt dine Ord, ogsaa dem om, at Børn aldrig forstaar, hvor godt de har det i Hjemmet, og at de i alt Fald ikke lærer det, før Livet har vendt sin vrang Side ud for dem. Det er jo gaaet mig saaledes. Her sidder jeg nu i et sort- og graastribet, æfelt gammelt Skjørt, som Fange paa en Tvangsarbejdsanstalt og tænker paa mit Barndomshjem med de lave, men hyggelige Stuer, min gode Seng med Langhalmen i Bunden og med de mange dejlige Gaasedundydner med Vaar af rødtribet Volfster. Hvad vilde jeg ogsaa til Kjøbenhavn for? Den store By loffede mig med sin Stads og sine Glæder, og Hans vilde jo desuden gjerne have mig i Nærheden af sig. Men man kunde da heller ikke tænke sig, at der vilde ske saa rædsomme Ulykker for én, som Tilfældet er.

Jeg kan ikke tro andet, end at du kjender Sammenhængen med min Indsættelse som Fange her, og jeg behøver da heller ikke at skamme mig for nogen Moderssjael over min Dypførel. Du selv vil mindst af alle bebrejde mig, at jeg, da ikke andet kunde hjælpe, haandgribeligt tilbageviste dette næsvise, modbydelige Mandfolk, der i disse paa Omvæltninger saa rige Dage var bleven min Overordnede paa det offenkjendte Spisehus, hvor jeg havde Ansættelse, indtil jeg for nogle Uger siden blev kastet herind. Men, kjære Svigerfader, du forstaar næppe, hvad jeg gaar igjennem her i

Henseende til Behandling og Levemaade, og det kommer altsammen af, at jeg er kommen under Opfigt af et Fruentimmer, der paa Grund af Skinsyge, uforskyldt fra min Side, forfølger mig med et grænseløst Had. Hun har i tidligere Tid boet i en af Smaagaderne og havde den Gang til „Ben“ denne Dahl, der er Marsagen i min Ulykke. Og nu, da de begge er komne til Vejrs, leger de rigtige Kjærestefolk. — Saa forstaar du Resten. Men du kjender sikkert ikke Stedet, hvorpaa jeg opholder mig.

Du husker nok, skjønt det vel er mange Aar siden, at du var i Kjøbenhavn, at dér, hvor Lade-gaardsaaen løber ud i Søen ved Jærnbanelinjen, ligger en stor, skummel Bygning, der paa en lang Strækning kun har bitte smaa Vinduer i den nederste Etage, akkurat som en Staldlænge paa Landet. Den var indtil for kort Tid siden Opholdssted for arbejdsløse og især til Drif forfaldne Mandfolk og Fruentimmer; men nu er jo disse Mennesker ligesom Straffefangerne blevne løsladte og gjorde til frie Borgere, der nyder det nye Samfunds Beskyttelse paa samme Maade som alle andre. Her er saa blevet indrettet en Straffeanstalt for alle dem, der ikke er lydige nok mod Socialismen, eller som paa anden Maade har gjort sig skyldige i Overtrædelser mod de Styrende. Naturligvis er her ogsaa nogle saa forfaldne og ustyrlige Personer, baade Mandfolk og Kvindfolk, at selv det nye Samfund ikke kan lade dem gaa løse, men deres Nærvarrelse gjør, som du kan for-

staa, kun Opholdet herude endnu værre for os andre, der kun er her paa Grund af Forfølgelse og Angiveri.

Jeg blev ført herind af Gendarmen, anklaget for „Opsætsighed mod den lovlige Dyrighed“ og skulde straffes med „haardt Arbejde og smal Kost“. Ved Ankomsten blev jeg „anset“ af en Formand og „Inspektrisen“, som hun kalder sig, ja, man undsaa sig ikke ved at bespøle mig, ligesom Prangerne gjør ved Kreaturet paa Kvægtorvet i Kjøge, og det blev bestemt, at jeg paa Grund af mine Kræfter skulde ansættes i Basseriet. Saa maatte jeg afføre mig mine egne Klæder og trække i Fange- dragten, der kun bestaar af en gammel Særk, det stribede Skjort, et Par lange, graa Strømper og Trætpfler. Min Forlovelsesring blev taget fra mig, og mit Haar blev slaaet rundt om Hovedet paa mig af Fruentimmeret med de Ord: „Se saa, min Tøs, nu er du s'gu pyntet baade med Hat og Kyse paa en Gang.“

Jeg var som forvirret. Hvad havde jeg gjort? Hvorfor skulde jeg behandles saaledes? Men Svar søgte jeg forgjæves. Naar jeg græd, fik jeg Ubehageligheder; naar jeg spurgte, blev der svaret: „Hold Mund“, og der blev vogtet over enhver af mine Handlinger med særlig Opmærksomhed. Om Morgenens efter en lang og forfærdelig Nat blev jeg tillige med et halvhundrede andre Piger drevet i Flok ned til Basserhuset, der ligger i en Baggaard, og her maa vi tilbringe Dagen med Bass til Statens offentlige Anstalter,

Hospitaler, Plejehuse og lignende. Føden, som vi faar tilkjort paa Kjærrer i store Jærnsponde, er forfærdelig slet, i Begyndelsen uspiselig. Der er noget, de kalder Rumlesuppe (Rumford), som bestaar af Urter, Grøn, Brød, Flæsk og Grønt i et Ruskomsmust mellem hverandre, det faar vi hver Dag. Vand er alt, hvad der bydes os som Drikke, og Bægrene og Madkarrene er af Jærnblik; Skeerne og Knivene er lænkede til Spisekarrene med en gul Kjedde, og vi faar ikke Lov til at sidde til Bords under Maaltidet, men maa staa op og strax tage fat paa Arbejdet, naar den sidste Mundfuld er slugt. Man maa kun tale til Opsynet, da al Samtale mellem Fangerne er forbudt, og man faar altid korte, affejende Svar. Saaledes er Reglementet her paa Anstalten, og det synes, at Opsynet sætter en Værdi i at være de Overordnede tilpas i Strængighed overfor mig og alle de andre Stakler.

Bæst af alle er dog „Inspektricen“ eller, som hun herude kaldes, „Sminkedaasen“, fordi hun altid maler sig rød og hvid i Ansigtet, saa hun vilde være til at le ad, hvis man ikke med Rette var saa bange for hende. Herude har hun altid i Haanden en Spankrørstok med Sølvknop paa, saadan en Stok, som de fine Herrer plejer at spafere med, og denne Stok falder for et godt Ord over Ryggen paa os. Det mindste, der er i Bejen, vanke der Hug, og jeg tror, hun ofte slaar os, blot for at more sig.

Wig er hun som sagt særlig paa Naksen af,

og hende kan jeg da ogsaa takke for, at jeg ikke er sluppen ud, da den Straffetid, jeg var bleven idømt, var udløben. Staar det til hende, slipper jeg aldrig ud herfra, og hun har let ved at finde et Paaskud til at faa min Straffetid forlænget. Det gik nemt nok for hende den første Gang.

En Aften, nogle Dage før min Straffetid var udløben, kom hun ind i Baskeket paa den Tid, hvor vort strenge Dagværk skulde slutte. Hun kom hen til mig og sagde, at jeg skulde fortære noget Smudsigtøj, der laa i nogle Kurve i et Skur ved Siden af Baskehuset. Jeg skulde rappe mig lidt.

Det var drøjt at skulle have et saadant Extraarbejde og ligge paa det haarde Stengulv, bøjet over de flade Kurve, medens de andre Piger endelig fik Lov til at faa lidt Hvile. Men her vogter man sig vel for Indvendinger, og jeg stræbte, det bedste jeg kunde. Da jeg var midt i Arbejdet, kom „Sminkedaasen“ anstigende i fineste Puds med Damehat og Silkeoverstykke, men Stokken, den havde hun som sædvanligt i Haanden. „Er du ikke færdig endnu, dit Døvendyr,“ sagde hun, „jeg skal lære dig at bestille noget.“ Og saa slog hun mig over den af Dagens Slid ømme Ryg og de trætte Arme. Jeg skyndte mig, det bedste jeg kunde, medens hun gik op og ned i Skuret og nynnede paa en Bise, hvis Ord just ikke var meget pæne. „Skynd dig dog, dit Dyr,“ sagde hun, „jeg har ikke Tid at staa her og vente paa dig. Jeg skal ud og have en lystig Aften med Carl

Dahl." Jeg passede stille mit Arbejde, men saa begyndte hun igjen: „Hører du ikke, jeg skal ud med Carl Dahl," sagde hun og sparkede til mig. Saa var jeg saa uforsigtig at svare: „Inspekt-ricen ta'r fejl, hvis De tror, jeg bryder mig om ham, blot han vil lade mig gaa i Fred." Det skulde jeg naturligvis ikke have gjort. „Naa, saa du svarer næsvist, du lyver min Kjæreste paa," og saa pryglede hun ubarmhjærtigt løs paa mig igjen. Jeg kunde ikke holde det ud af Smerte, Brede og Skam; jeg véd ikke, hvad jeg selv gjorde, men saa meget kan jeg huske, at jeg rejste mig op, rev Stoffen fra hende og kastede den ud af det aabne Vindue. Hun blev saa rasende, at jeg tror, hun var lige ved at saa et Krampeanfald, men saa vendte hun sig pludselig om og fo'r ud af Døren.

Jeg fortsatte mit Arbejde, men kort Tid efter kom to af Anstaltens mandlige Betjente, lagde Haandjærn paa mig og førte mig ned i den bælgmørke Fangekjælder. Her maatte jeg tilbringe hele Natten paa en Træbriq.

Næste Morgen blev jeg ført op til Inspektøren, der i „Inspekt-ricen"s Nærværelse holdt en Straffetale til mig og meddelte mig, at jeg for grovt Brud paa Reglementet skulde have en Tillægsstraf af en Maanedes Tvangsarbejde. Han paa- lagde „Inspekt-ricen" at holde et særligt Dje med mig. Det var en oversflødig Formaning.

Jeg var lige ved at fortvirole. Men naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest. Hvor glad

blev jeg ikke, da jeg forleden saa' min gamle Bekjendt Hans Madsen fra Højelse gaa over Gaarden i sin Murerdragt. Han saa' ogsaa mig, men gjorde Tegn til mig, som jeg forstod saaledes, at vi skulde lade, som vi ikke kjendte hinanden. Jeg kunde nok tænke, han havde noget for i Retning af at hjælpe mig; han har jo altid været en brav Karl og en trofast Ven.

Saa i Morges, da vi lige var begyndt i Vaskehuset, kommer han slentrende derind og spørger „Inspektricen“, om hun ikke kunde overlade ham en Pige med gode Kræfter. Han skulde have hende til Hjælp ved Afvaskningen af et Loft i Inspektørens Lejlighed. Hun betænkte sig et Øjeblik, og saa gav hun mig Ordre til at følge ham. Jeg havde svært med at skjule min Glæde. Du kan nok tænke dig, hvor lykkelig jeg blev, da jeg blev ene med ham oppe i den tomme Lejlighed. Hvor meget havde vi ikke at tale om, om min Hans og om dig. Saa sagde han, at jeg skulde skrive baade til Hans og dig, fordi det vilde glæde jer saa meget, Ven og Blæk havde vi ikke; medens Hans Madsen selv vasker Loftet, sidder jeg og skriver med Blyant paa noget Indpakningspapir. Først har jeg skrevet nogle hjærlige Hilsener til min Hans; ham vil jeg ikke bedrøve med at fortælle, hvorledes jeg virkelig har det herinde, og nu — —

Ja, saa tager jeg fat igjen; du kan tro, jeg fik en slem Forstrækkelse. Ligesom jeg skrev de sidste Linjer, siger Hans Madsen pludselig: der

kommer nogen paa Trappen. I et Nu var han nede af Stigen og jeg oppe paa den. Han fik lige Tid til at tænde sin Shagpipe og læne sig op til Vindueskarmen, inden „Sminkedaasen“ traadte ind ad Døren.

Hun maalte os begge to med sine onde, stikkende Øjne. „Naa, bestiller hun noget?“ spurgte hun Hans Madsen. „Na jo, det gaar ret flinkt,“ svarede han. „Det ligner hende ellers ikke,“ fortsatte „Inspektricen“, „hun er saa doven. Er det for Resten egenlig ikke uforsigtigt at lade saadan en kjon Fyr være her ganske alene sammen med den Pige. Hun er saamænd let at lokke.“ Da hun sagde det, lo hun til Hans Madsen paa en Maade, der ikke var til at misforstaa.

Men vi lo ogsaa, da hun var gaaet; vi forstod jo saa godt, hvad det onde Kvindemenneske mente. Det var en altfor tydelig Opfordring til Hans Madsen, som, hvis han havde været en anden, kunde have bragt mig i nye Ulykker.

Nu maa jeg slutte af. „Slut nu Brevet til din Svigerfader, mens Legen er god,“ siger den brave Hans Madsen til mig, „og lad mig om Resten. I Morgen kommer jeg igjen, og saa maa vi haabe paa, at „Inspektricen“ forfølger sin Plan med at lade mig være ene sammen med dig her. I Aften søger jeg at træffe din Kjæreste for at meddele ham, hvad der er passeret i Dag, og give ham lidt Mod i Skroget, det trænger han svært til; og intet vil sikkert virke bedre paa ham, end at jeg kan sige, at du har Haab og Tillid

nok til at vente paa en heldig Løsning af Ulykkerne. Slut saa af med en Hilsen fra mig til gamle Jens Sørensen og et Løfte fra mig om, at jeg skal gjøre alt, hvad der staar i min Magt baade for Hans og dig."

Det gjør jeg da, kjære Svigerfader, med Glæde. Nu vil det nok snart blive bedre — jeg stoler saa fuldt og fast paa Hans Madsens Ven- skab og Ord. Han plejer at sige saa lidt; men hvad han siger, mener han saa meget desto bedre.

Din
Ane Margrethe.

E. S. Brevet besørgeres af Hans, nu med det samme han gaar. Na, i Nat skal jeg da nok sove og hvile mine trætte Lem- mer ud.

D. S.

Til

fhv. Snedkersvend Hans Sørensen.

Kasernen paa Kristianshavn, Kjøbenhavn.

Ejby, d. 18. Avgust 1902, Nat.

Min kjære Søn!

Aldrig har jeg haft større Grund til at sende dig Brev end netop i dette Øjeblik, thi intet i Verden har rystet mig saaledes som den Begivenhed,

Hvorom jeg nu i al Hast ·maa meddele dig det væsenligste.

J et Brev fra Ane Margrethe, som jeg modtog for 4 Dage siden, fik jeg den forfærdelige Meddelelse, at hun virkelig var indlagt som Straffefange paa en Tvangsarbejdsanstalt, som kaldes „Ladegaarden“. Skildringen af hendes Ophold dér var saaledes, at jeg efter Læsningen deraf blev ligefrem syg. Jeg vil imidlertid ikke nu gengive dig, hvad hun fortalte mig i det Brev, da der siden den Dag er foregaaet andre mærkelige Ting, der trænger til hurtigere Meddelelse, saa meget mere som Hans Madsen, der som Deltager i Begivenhederne kjenner alle Omstændigheder fuldkomment, nok vil søge Lejlighed til at fortælle dig om Sammenhængen. I sit Brev lod Ane Margrethe ogsaa ane, at Hans Madsen tænkte paa en Plan til hendes Befrielse, men naturligvis kunde hun intet vide om Planens Iværksættelse, da alt maatte ske i største Hemmelighedsfuldhed. Jeg afventede saa Begivenhedernes Gang, og nu, da det værste er overstaaet, vil jeg meddele dig, hvorledes din Kjæreste i det mindste er i god Behold og udenfor sine Fjenders Rækkevidde. Hvorledes jeg, der ikke kunde tænke mig det muligt at hjælpe nogen af jer, jeg, der paa Grund af Alder og uden nogen videre Kjendskab til andet end det daglige Bondelivs tarvelige Gjerninger, ifkun ser Trelsen for jer gjennem Haabet om en vidunderlig Forandring i de bestaaende Tilstande, hvorledes jeg skulde kunne tage en saa virksom Del i at

skaffe Ane Margrethe i Sikkerhed, er for mig næsten uforstaaeligt; men sandt og vist er det, skjønt det næsten klinger som et Eventyr.

Nu skal du høre.

I Gaar Nat ved Tretiden hører jeg Støj udenfor Kammervinduet. „Berle“ havde ogsaa knurret et Øjeblik og begyndte nu at gjø af fuld Hals. Jeg lurer og tror, at det er Forbigaaende, der, som saa ofte nu, vækker én ved højrøstet Tale. Men Spektaklet tiltager, og jeg synes at høre, at der pusles ved Laasen paa Forstuedøren. Saa raabes der pludselig med klynkende Stemme: „Na, luk mig ind!“ Jeg ryger ud af Sengen, og med min Kjæp i Haanden aabner jeg Døren, og hvem ser jeg: Ane Margrethe i en højt besynderlig Paaklædning. „Kom ind, Barn, hvad er dog det, og hvordan har du det fat?“ siger jeg højt forskrækket, idet jeg tager hende ved Haanden og leder hende ind i Stuen, hvor hun hulkende kaster sig ned paa en Stol og snapper efter Vejret. Men hun var rigtignok ogsaa medtaget. Hun var barhovedet og barfodet, og Klæderne, hun bar, var ogsaa i en skræffelig Tilstand. Jeg vilde give hende noget at spise og drikke, men det afflog hun bestemt, da hun var for udmattet, og hun ønskede kun at hvile sig. Jeg lavede saa hurtigt et Leje i Stand til hende i vor store Slagbænk og lod hende være fri for at give mig videre Forklaring før næste Dag. Kun søgte jeg at faa Klarhed paa, om hun havde set Folk i Nærheden i de sidste Timer, for at være vis paa, at hendes Til-

stedeværelse her ikke var blevet bemærket af nogen. Jeg hængte saa et Dækken for Binduet, og kort efter sov hun en dyb Søvn, hvoraf det sikkert vilde have været vanskeligt at vække hende. Jeg gjorde saa en Bending udenfor, men bemærkede ikke noget usædvanligt, og gik til Sengs for at spekulere over, hvad der var at gjøre. Mange Tanker fløj mig gennem Hovedet; men ingen gav mig rigtigt Haab om en sikker Udvej, al den Stund det var mig klart, at Pigen naturligtvis vilde blive eller allerede var eftersøgt, og at hendes Ophold hos mig ikke kunde blive af lang Varighed. Altsaa bort maatte hun, men paa hvilken Maade? Saa faldt der mig en Tanke ind, der vel var dristig, men ikke uudsørlig, og ved den blev jeg; bearbejdede Enkelthederne i en Plan til Flugt bort fra Landet, det var jo den eneste Mulighed til hendes Redning, det fik koste, hvad det vilde, Anstrængelse, Benge eller Fred for mig i den nærmeste Fremtid.

Om Morgenens til sædvanlig Tid gik jeg paa Arbejde i Mejeriet — jeg er nemlig dér endnu, skjønt det gaar rent galt med Affæren — efter at have drejet Døren omhyggeligt af og hængt en Kande Mælk og lidt Spisevarer til Ane Margrethe. Hunden tog jeg ogsaa med mig, for at der kunde være fuldstændig Ro. Huset laa da ogsaa som uddød; Koen og Faarene er jo nu altid paa Fællesgræsning, saa jeg har intet at bestille med dem, og vor gamle Kat er løbet bort. Ved Frokosttid gjorde jeg et Løb hjem, idet jeg und-

sfyldte mig med, at jeg havde glemmt noget. Ane Margrethe sov endnu fast, og jeg lod hende rolig blive ved dermed. Jeg bemærkede imidlertid til min Glæde strax, at hun allerede nu havde det bedre end i Nat; hendes Kinder saa' friskere ud, og der var naturlig Gang i hendes Mandedrag; ja, hun er virkelig baade en raff og en smuk Pige, og jeg kan godt forstaa, at hun inde i Kjøbenhavn er bleven Gjenstand for Mandfolknes Nærvished, men hun er dog heldigvis ogsaa flink og stærk nok til at holde sig den Slags Karle tre Skridt fra Livet. Jeg blev ligefrem glad ved at se hende, glad paa dine Vegne, min Dreng, thi du skal vide, at det er den største Lykke i Verden at have en sund og dygtig Kone; en god Hustru er det bedste Bostab i Huset. Jeg forlod Stuen stilfærdig, som jeg var kommen, og fortsatte mit vante Arbejde ved Centrifugen. Det var første Gang, jeg blev glad ved den korte Arbejdstid, vi har; thi jeg længtes efter at komme hjem og tale med din Pige, høre hende fortælle om alle sine og dine Viderværdigheder og tale med hende om, hvad der nu var at gjøre; hun havde dog maaske noget mere Forstand end jeg paa, hvad der lod sig udrette i denne vanskelige Sag. Mit sædvanlige Følgeskab hjemad med Ruffen afflog jeg i Dag med den Undskyldning, at jeg havde et Vrende at besørge nede i Byen.

Lige idet jeg træder ind ad Døren, vaagner Ane Margrethe, ser sig forfærdet om og siger: „Hvor er jeg?“ Det blev hende imidlertid snart

klart, at hun var i gode Hænder, og snart var vi da ogsaa i en livlig Passiar, især om dig; men alt, hvad hun vidste, havde hun fra Madsen, som hun idelig roste i høje Toner. Saa stod hun op, medens jeg gjorde Jld paa til en Smule Kaffe, og da hun havde rettet sig lidt, begyndte hun at fortælle om, hvorledes hun var kommet bort fra Straffeanstalten; ja, det var en Historie, som jeg maa meddele dig noget om, thi den er rigtignok højst mærkelig. Hun fortalte mig da omtrent følgende:

Dagen efter, at jeg første Gang havde truffet Hans Madsen ude paa Ladegaarden, hvor han vaskede Loft, medens jeg skrev Brev til dig, var vi atter beskæftigede sammen med det Arbejde, og uden at vi denne Gang blev afbrudte af nogen. Hans meddelte mig da, hvorledes han havde tænkt at hjælpe mig til Flugt den næste Aften; han skulde nok sørge for, at alt var i den tilbørlige Orden, og han bad mig blot ikke at frygte noget som helst, da han havde vel overvejet og forberedt alt, og vi sagde hinanden Godnat med de bedste Forhaabninger om, at min Frelse skulde foregaa den næste Aften. Da vi saa næste Morgen atter saas, var han i høj Grad tillidsfuld og straalende glad over, hvad han havde udrettet for mig allerede. Paa en meget snild Maade havde han nemlig faaet maget det saa, at Dahl skulde hente sin Kjæreste til en Spaseretur henimod Aften, og den Tid skulde vi saa benytte til Flugten, idet han godt vidste, at kom de to først ud, saa blev de nok ogsaa borte til Midnat; de havde saa mange

fjære, gamle Steder at besøge sammen, og ingen af dem spyttede i Glasfæt, naar de var ude at muntre sig. Vi fortsatte uantastet vor Gjerning, alt medens Hans meddelte mig, hvad jeg havde at gjøre; men jeg skal ikke nægte, at da han af den Byldt, der indeholdt hans Murerværktøj, fremtog en Lærreds Underbefklædning, blev jeg bange. „Det gaar aldrig,“ sagde jeg. — „Snak om en Ting, gjør blot, som jeg siger, og lad mig om Resten; alt er, som det skal være. Ser du, ved Aftenstid har jeg beordret en Arbejdsmand herind med Materialier til mit Brug, og mens han er her, forsvinder du. Portvagten har altsaa set ham komme, og medens du gaar ud, opholder jeg ham med en Bajer herude paa Gangen, saa han ikke vil lægge videre Mærke til, hvem det er, der gaar, og jeg lader naturligvis, ved en henkastet Ordre om Arbejdet, som om det er Arbejdsmanden, der gaar. Blot rask, saa gaar det. Døre paa den anden Side af Aaen, lige op til Bærtshuset „Binden“, ligger en Bygning, hvor den lille Frøken Stjernstrøm, hende som du var sammen med og forsvarede en Gang inde i Spiisehuset, bor hos sin Moder, en fin gammel Enke, som kjender dig af Dmtale, og hun vil modtage og skjule dig, indtil det belejlige Øjeblik kommer, da du kan søge ud ad Landet til. Helst maa du lægge Bejen ad Ejby, til din Svigerfader. Forstaar du?“ — „Ja, men man kjender mig paa Haaret f. Ex.“ — „Vist ej, det har jeg naturligvis ogsaa tænkt over. Du faar et Knippe Murrør over Hovedet, og saa

ingen Brøvl mere. Men det er sandt, tag disse Ruponer med paa Bejen, at man ikke skal mistænke dig paa Grund af Mangel paa Betalingsmiddel."

Som sagt, saa gjort.

Jeg kom virkelig godt igjennem Borten, og da jeg gik forbi Gangen, hvor Bagten stod og snakkede med Hans, blev der raabt efter mig: „Huff saa, at jeg faar den Pakke Rørsøm herud i Morgen!“ Udenfor var det mørkt som paa en Avgustaften med overtrukken Himmel, og der var ikke mere end et Hundrede Skridt til det af Hans betegnede Sted, hvor den gamle Frue boede. Dog var jeg naturligvis forknøyt, og Hjertet hoppede i Livet paa mig, da jeg oppe paa fjerde Sal bankede paa en Dør, der bar en Plade, hvorpaa der stod: Stjernstrøm. Den venlige Modtagelse, jeg fik hos disse to prægtige Kvinder, der var meget deltagende for mig, beroligede mig, og vi begyndte at tale om, naar jeg burde se at komme af Sted. Vi blev snart enige om, at da jeg var saa nær ved Fængslet, vilde det være bedst, om jeg endnu samme Aften tog bort og til Fods søgte ad Landet til. De største Banfæligheder beredte Paaskledningen, thi der kunde naturligvis ikke være Tale om at flygte i den Dragt, som Hans havde givet mig paa, og Fruens og Frøkenens Klæder var altfor smaa for mig. Saa husker de flinke Mennesker da paa, at deres sidste Pige, som havde forladt dem og nu var blevet fornemt gift med en af de højere Embedsmænd, havde efterladt sig et Sæt

Løj, der efter hendes Størrelse at dømme nogenlunde maatte kunne passe mig. Vi prøvede Klæderne, og skjønt de vel var lidt kortere og strammede lidt over Brystet, køb jeg i dem, for jeg skulde jo af Sted. Det værste var Fodtøjet, da jeg kun var kommet derop i et Par falkede Løfler; men saa hjalp Fruen mig med et Par gamle Brunels Morgenstøv, som jeg kunde krybe i med de bare Fødder. Paa Hovedet fik jeg en strikket Theaterhætte, og jeg var nu i Stand til at fortsætte min Flugt.

Saa snart jeg var kommen ned paa Gaden og var bleven alene, faldt mit Mod; jeg saa' det skumle Hus paa den anden Side af Laen og blev ulykkelig, men jeg maatte jo af Sted. Saa sneg jeg mig langs Husene, indtil jeg naaede ud paa de friere liggende Beje, som jeg heldigvis kjendte fra mine Søndagsture med min Hans. Jeg kom ad Peter Bangsvej til Vandløse og gik videre over Rødovre til Bispinge, derfra til Glostrup og langs med Fæstningsgravene hen til Ishøj. Det begyndte at lysne, og jeg var bange for at gaa videre om Dagen, tilmed da jeg i Mørket var gaaet i en Mergelgrav og bleven dygtig forsjasket; her var ogsaa min ene Støv bleven stikkende i Leret og Hætten gledet mig af Hovedet. Jeg kom da til at tænke paa, at der paa Ishøj Mark boede en Fæster til mig, og skjønt jeg ikke havde set hende i mange Herrens Aar, kunde jeg dog ikke tro andet, end at hun nok vilde huse mig til Aften. Hun blev højlid forbavset over mit Besøg, men hun

fjendte mig dog, og min Lighed med hendes Broder, som hun holdt meget af, rørte hende stærkt. „Ja, min Pige, du faar blive her, saa længe det er nødvendigt, men du maa, baade for din egen og for min Skyld, gjemme dig saa godt, at ingen ser dig. Vi faar saa se, hvordan du kan komme herfra til Aften. Ser du, jeg er nu paa Aftægt hos min Søn, og hans Kvinde huer mig ikke rigtig, saa jeg tør ikke lade hende se dig hos mig; hun og Manden har været henne i Karlstrup hos hendes Søster i Gaar, og de kommer vel hjem nu til Morgen. Hold dig saa henne i Krogen der bag Sengen.“ Og her stod jeg træet og forkommen og kunde ikke røre mig af Pletten. Det vaade Tøj isnede mig i Kroppen, og Frygten for at blive opdaget brændte mig i Hovedet. „Lad mig hellere slippe herfra“, sagde jeg, og saa løb jeg, indtil jeg naaede en Mark, hvor der stod en Bogterhytte af Straa. I den blev jeg, skræmt af Angst og lyttende efter den mindste Lyd, til Solnedgang. Saa listede jeg videre over Kjøgevejen forbi Karlslunde, altid udenom Byerne ad Jersie til. Kun én Gang blev jeg bemærket, saa vidt jeg véd, og det var i Nærheden af Solrød. Det var en Gendarm, der raabte mig an. „Hvor kommer du fra?“ — „Fra Doktoren i Tune.“ — „Hvor skal du hen?“ — „Til Højelse.“ Han kunde heldigvis ikke se min Tilstand, og jeg slap for videre Tiltale. Men da jeg saa kom her til dig, Svigerfader, saa var jeg ogsaa saa træet, at jeg ikke kunde slæbe mig af Sted. Det er min Historie fra de sidste Dage — men hvad skal jeg nu? spurgte hun.

Jeg fortalte hende saa, hvad jeg havde tænkt, at vi burde gjøre. Jeg vidste, at Socialismen endnu ikke havde faaet Overtaget i Sverige, og at hvis det var muligt at saa hende dertil, saa var foreløbig al Fare overstaaet. Hun gif naturligvis glad ind paa mit Forslag, idet hun godt indsaa, at her kunde hun ikke blive, da en Eftersøgning næppe vilde blive glemt, og man naturligvis først vilde søge i hendes Hjemsted.

Nu har vi jo Telefon alle Begne herude, saa Forespørgsel kunde gjerne komme strax. Jeg besluttede derfor med det samme at tage til Rjøge, hvor jeg har en gammel Bekjendt, der lever som Fisker. Maaske kunde jeg overtale ham til at sejle Ane Margrethe til Sverige en tidlig Morgen med det første. Imidlertid vilde det være sikrest, om hun gjemte sig oppe paa Stænget, saa at hun i hvert Fald ikke lige faldt i Hænderne paa dem, der kom for at undersøge Huset. Jeg vilde kunne være tilbage inden Midnat og bringe Bæsked om Udsaldet af mit Vrende, og jeg skyndte mig, alt hvad jeg kunde.

Under Bejs tænkte jeg over, om der ikke var nogen anden Redningsmaade, men nej, det forekom mig at være den eneste, naar blot Fiskeren vilde hjælpe os. Vi faar se, tænkte jeg og gif videre. Er der Hjærte i Manden, vil han jo ikke nægte en ung Pige sin Hjælp i dette Tilfælde. Fiskeren hedder Claus Jensen og bor nede paa Stranden bag ved den lange Mole; jeg har kjendt ham i mange Aar og jævnlig kjøbt lidt Fisk hos ham.

Da jeg kom til ham, sad han udenfor sit Hus og bødede Garn. „God Dag, hvad har du i Sinde?“ — „Ja, det er jo saadan en egen Sag; men det kan jo være, at du kan hjælpe mig ud af en Forlegenhed, Claus.“

„Ja, lad os høre.“ — Jeg fortalte ham saa Sammenhængen helt og holdent, og hans Svar var: „Ja, jeg kan sgu huske Tøsen, og jeg skal ogsaa nok klare den Historie, naar der blot var en Bitte Bind. Det kan jo ogsaa hænds, at hun blæser lidt op fra Nord i Aften, og saa kan vi jo forsøge at krydse over. Har du hende med?“ — „Nej, men jeg kunde da nok skaffe hende hid, naar det endelig gjaldt.“ — „Ja, ser du, Jens, min Skude hun gaar jo ikke ved Maskineri, men kun ved en Bind, der ikke er altfor kontrarig. Se at saa hende hertil endnu i Aften, saa letter vi maasse til Natten, ellers skal jeg nok ogsaa sørge for at gemme hende, saa Bussemanden ikke skal komme og ta' hende.“

Jeg var saa heldig at komme til at aage med en Mand, der hørte til i Himmeløv, og naaede paa den Maade hjem ved Tidten; det gjaldt jo om at skynde sig. Ane Margrethe var hurtig i Stand til at følge mig til Kjøge igjen. Vi fik draget frem nogle af vor Mo's Klæder og Linned og fik kastet et Shawl og et Hovedklæde paa hende, saa at vi, forsynet med lidt Mad, kunde begive os paa Rejsen. Forunderligt saa vi havde Heldet med os; ikke en eneste mødte vi paa vor Vej, og vi ankom til Zifferens Hus ved Midnat. Det var

truffet op til Bygevejr, og en let Luftning krusede Bandspejlet. „Tror du, Claus, der er Vind nok til at gaa over?“ — „Ja, du maa nu ikke tro, at der er Blikstille ude i Bugten, naar det vinder her, og jeg tror nu nok, at der er Luft nok til Storfejlet, naar vi først er kommen fra Land. Lad os blot prøve; vi kan lige saa godt springe i det som krybe i det, som man siger. Det er ellers morsomt nok, du, saa Tilfældet har sin Spas med én. Se nu, hvor mærkeligt det hænder, at jeg kan hjælpe Pigen over til Sverige og anbringe hende paa en fornuftig Maade der. Det var, som det var forudbestemt, at jeg i Fjor skulde redde et Par Mennesker, for at de nu kunde hjælpe mig til at redde et stakkels Pigebarn. Det var i Efteraaret i Fjor, en tidlig Morgen jeg havde været paa Fangstovre under Sverige i Rämpinge-Bugten. Som jeg styrer sydpaa for at smutte op for Vinden, hører jeg i Øst Rødraab. Jeg havde min Søn Jacob, en flink Gut, med, og et Par Hundrede Favne fra os ser vi en Skude, der havde vendt den forferte Ende i Vejret, og paa Rjølén kravlede et Par forfomne Fiskere. Det var paa høje Tid at saa dem hjærgede; de havde nemlig tabt Modet og var svært blege om Næbet og lige ved at gaa nedén om og hjem. Vi halede op paa Siden af dem og fik dem baaret ind i vor Jolle. De frøs naturligvis, saa det knagede i Lemmerne paa dem, og der maatte en stor Dram til for at saa dem tøet op. Vi gif saa ind med dem i Skåra Låge, hvor de hørte hjemme, og du kan være vis paa,

at der blev Glæde i Hytten, da Mutter saa', at de længe ventede dog ikke blev helt væk. Faderen hed Ola Mattsson, og hans „Bojfe“, som Svenskeren kalder en Dreng, hed Mons. For Resten var da Huset udstyret med en halv Snes Rullinger foruden ham, som vi samlede op — der er ogsaa Velstand paa den Slags i Sverige ligesom her; jeg har nu selv tretten, og jeg tror min Sæl ikke, vor Mo'er havde noget imod, at Tallet bliver lige fjorten; 2 Gange 7, siger hun, er et lykkeligt Tal, og jeg siger naturligvis, at det har hun Ret i, og det er allenfald nok saa godt som tretten. Naa, som sagt, Ola kom da hjem den Gang, og det sagde han, at det kunde han takke mig for — men det vil jeg nu lade staa ved sit. Viſt er det imidlertid, at han vil gjøre, som han har sagt, hvad det skal være for mig, og nu skal han ogsaa faa Lejlighed til at vise en smuk Gjengjæld ved at tage din Ane til sig for nogen Tid og maaske skaffe hende Plads et eller andet Sted.“

Under alt dette havde Claus taflet Skuden og var klar til at lægge ud. „Kys nu din gamle Svigerfader og lad os saa lægge Bejen over Bugten og Rogrunden til Ola Mattsson. Kan være, at vi er der, naar Solen staar op. Læg dig agter ude under Tøften og se, om du kan faa en lille Lur, saa mærker du ikke noget til Afstanden. Farvel, Jens, stol kun paa, at nu er der ikke noget i Bejen med hendes Sikkerhed, thi derude er Gendarmerne ikke naaet endnu, der er dem for vaadt. Jeg haaber at være hjemme igjen

i Morgen med Hilsen til dig — Farvel!" Ane Margrethe var naturligvis ikke rigtig glad, men hun indsaa tilfulde Nødvendigheden af, hvad der skete. „Farvel, hils Hans!" raabte hun, da Baaden var bragt flot og Claus med et Par Naretag søgte at bringe den ud i Strømmen.

Jeg kunde ikke ret længe følge dem med Øjet; Mørket var for tæt. Jeg gik nu hjemad, træt, men dog glad over, at hun ikke længere kunde risikere at blive taget og slæbt tilbage i Gullet og lide den dermed følgende forøgede Straf, og hvor nær hun havde været den Skæbne, fik jeg at se, da jeg kom hjem. Døren var brudt op, der var foretaget Undersøgelse i hele Huset, og en Tilsigelse til mig om at møde i Kjøge næste Dag fandtes paa Bordet. Alt var kastet omkring i vild Uorden, og mit Øl var druffet og min Mad spist. Men dette forekom mig som en billig Betaling for den Lykke at have frelst Ane Margrethe ud af den Retfærdigheds Kløve. „Klokken 10 slet den 17de August har Borger Jens Hansen af Ejby at give Møde for Politikommisjæren i Kjøge i Anledning af en i hans Hjem i Dag foretagen Husundersøgelse." Sedlen var underskrevet „Calurius".

Jeg mødte paa Pletten. Raadhussalen var fyldt med Tilsagte; men Turen kom først til mig langt hen paa Eftermiddagen. Naturligvis skulde jeg give Møde i Anledning af Ane Margrethes Flugt; men da man ikke havde fundet noget som helst mistænkeligt i mit Hus (Ane havde sine kjøbenhavnske Bjalter med sig), blev jeg kun for-

hørt om mit formodede Kjendskab til Sagen. Jeg kunde imidlertid med stor Ro fralægge mig al Deltagelse og Medviden i Historien, da jeg var paa det rene med, at ingen uden Claus Fisser og jeg vidste Besked om, hvad der var foregaaet. Dog blev det mig meddelt, at jeg sandsynligvis vilde blive indkaldt senere, naar nærmere i Sagen var foretaget. Saa fik jeg Lov at gaa.

Min første Vej gjaldt Fisserens Hus for at faa at vide, om der var hørt noget nyt fra om Natten, og til min store Overraskelse finder jeg Claus hjemme og beskæftiget paa sædvanlig Maade. Jeg begyndte at ane Uraad, men blev hurtigt beroliget, da han fortalte følgende:

„Da vi for gunstig Vind var komne et Par Mil ud i Søen, ser jeg en svensk Fisserbaad, blaamalet og med gule Baand om Rælingen. Jeg styrer lige løs paa hende og opdager til min Overraskelse, at det var min gode Ven Ola. Saa prajede jeg ham og lagde bi ved Styrbord og fik løstet Ane over hos ham. Derefter fik han Historien, som du havde fortalt mig den, og efter at vi havde taget en Sup sammen, stak jeg i Søen for at komme hjem. Mens vi søgte at faa Baadene klar af hinanden, raabte han: „Helsa svärtar hennas och säg honom, jag skal ta vara på qvinnan, precist som hon var min egen. Min adress är: Skära läge, Maglarps socken vid Trelleborg.“ Ser du, det kalder jeg for at have Heldet med sig, men er det ikke ogsaa en god Sag, der fortjener det? Nu kan du rolig tage hjem og

le baade ad Forhør og Undersøgelser, for Flugten er sløjet, og de kan s'gu figge i Vejviseren."

Jeg kunde ikke andet end takke den skikkelige Claus mangfoldig for den store Tjeneste, han havde gjort baade dig og mig; kunde jeg blot ogsaa snart faa Lejlighed til at sende en Hilsen til Hans Madsen, der var Anes egenlige Redningsmand. Jeg haaber da, at han ikke er kommen i Forlegenhed derfor. Hils ham mange Gange og fortæl ham alle nærmere Omstændigheder ved Flugten.

Du vil nu forstaa, at jeg har haft travlt med at faa skrevet dig til om alle disse Begivenheder, og jeg længes nu kun efter snarest at høre, at ogsaa du er sluppen ud af alle Ulykkerne.

Din Fader.

Til

Husmand Jens Sørensen.

Gjby pr. Rjøge.

Kjøbenhavn, d. 22. August 1902.

Kjære Fader!

Uldrig i mit Liv har jeg været saa glad, som da jeg modtog dit sidste Brev, der bragte mig den glædelige Tidende, at min Ane Margrethe var i god Behold og udenfor al Fare. Nu faar alt gaa, som det ellers kan.

Nej, det mener jeg dog ikke; det vilde være skammelig Utaf for al din Kjærlighed. Uendelig meget godt har du gjort mod mig, men aldrig har du hjulpet mig saaledes som denne Gang. Blot du nu endelig ikke selv kommer i Ulejlighed. Min Trøst er, at jeg synes, du har baaret dig saa mildt ad, at jeg sikkert haaber paa, at du ogsaa nok klarer Resten.

Her har der været et svært Postyr med Krigsforhør og andre Undersøgelser i Anledning af Ane Margrethes Flugt. Dagen efter, at Ane Margrethe var flygtet den foregaaende Aften, bragte en rask Murerdreng mig en Seddel, hvorpaa Hans Madsen med Blyant havde skrevet:

„Ane Margrethe er sluppet ud af Anstalten. Foretag intet, ellers gør du os ulykkelige. Søg mig ikke op; jeg kommer, naar jeg kan. Lad, som om du intet véd. Tilintetgør strax denne Seddel.“

Du kan nok tænke, at jeg ved dette Budskab blev hængt i en underlig Tilstand af Glæde, Spænding og Frygt. Men jeg forstod godt, at der ikke var andet at gøre end at følge Hans Madsens Formaning.

Om Eftermiddagen kom Sergenten og meddelte mig, at jeg øjeblikkelig skulde i Krigsforhør.

Saa Minuter efter stod jeg da ogsaa overfor to af Gendarmofficererne og en civilklædt Kommissær med rødt Skjærf, der her i Forhøret spillede samme Rolle som Avditøren i gamle Dage.

Han gjorde mig en Række Spørgsmaal: om Ane Margrethe ikke var min Kjæreste, om, naar jeg sidst havde set hende osv. Alle disse Spørgsmaal besvarede jeg, som Sandheden var.

Bludselig busede han ud med et: „Du er set sammen med hende i Gaar Morges.“ Jeg stillede mig enfoldig an og sagde, at det var jo umuligt, da hun endnu sad ude paa Tvangsarbejdsanstalten. Saa begyndte Kommissjæren et langt Krydsforhør over mig; han vilde have at vide, om jeg da virkelig ikke vidste, at hun var flygtet ud af Anstalten, om jeg nylig havde talt med Hans Madsen, om jeg ikke ansaa det for sandsynligt, at denne havde hjulpet Ane Margrethe med at flygte, og om meget andet. Han fik ikke megen Glæde af mine Svar. Til sidst hørte jeg da ogsaa Kommissjæren sige til de to Officerer: „Det er et Fæ, jeg tror virkelig ikke, han véd noget; Pigebarnet bryder sig maaske slet ikke længere om ham.“

Saa fik jeg Lov til at træde af, idet det dog blev betydet mig, at jeg strax havde at melde til mine Foresatte, hvis jeg fik noget at vide om Flugten og om Ane Margrethes nuværende Opholdssted.

Det slap jeg altsaa let fra; den Kommissjær var aabenbart ikke noget siffigt Hoved.

Næste Dag fik jeg igjen Bud fra Hans Madsen; han satte mig Stævne i min Fritid oppe hos en fælles Ven, hvis Værelse stod til Raadighed for os, saa at vi trygt kunde tale sammen.

Her fik jeg alt at vide om Ane Margrethes Flugt ud af Tvangsarbejdshuset; men hvorledes det siden var gaaet hende, det vidste han ikke. Han var meget spændt paa at faa at vide, om hun nu var udenfor Fare. Til Tak for hans prøvede Bønskab gav jeg ham Lov til, naar der kom Brev fra dig, at aabne og læse det, inden han sendte det til mig.

Ogsaa han havde været i Forhør; „Inspekt-ricen“ eller „Sminkedaasen“, som han kaldte hende, havde været til Stede i Forhøret, og hun havde bestemt paastaet, at han havde maattet være Med-vider i Flugten. Men med ham kom de heller ikke langt. Han var gaaet ud af Inspektørens Lejlighed, inden Pigebarnet endnu var færdig med sit Arbejde, forklarede han. Han havde virkelig andet at bestille end at være Fangevogter; hvorfor passede de ikke selv paa? Det var jo deres Pligt. Men den fine Dame havde maaske andet at tænke paa. Der maatte for Resten være et dejligt For-slag i de Kuponer, som Opfyndet fik derude paa Anstalten, siden hun kunde gaa i Silke og endda have Raad til at købe saa megen Sminke, at man kunde male en Bæg med den. Forhørs-dommeren gjorde vist bedst i at tage den Dame lidt under Behandling, med det samme hun nu en Gang var i Retten.

Han benyttede altsaa sit gamle Træk med at føre højroftet og truende Tale. „Inspekt-ricen“ var lige ved at besvime af Arrigskab, men hun var bange, og Forhørsdommeren vidste hverken ud eller ind.

Hans Madsen havde forladt Forhøret med en Sejrhernes Mine.

„De faar vist for Resten snart andet at tænke paa end at snuse efter Ane Margrethe,“ sagde Hans Madsen til mig. „Det mudrer svært blandt de Arbejdere, der fra tidligere Tid har været godt vant. Vi Murere holder Møde i Morgen Aften i Klublokalet, den tidligere Danse-salon „Kjæden“, i Dronningens Tværgade.“

Det vidste jeg for Resten, ligesom at Malerne, Snekkerne, Tømrerne, Maskinarbejderne og flere andre Fag samtidig vilde holde Møder i forskjellige Lokaler rundt i Byen. Jeg havde hørt, at der skulde udfommanderes en stor Deling Gendarmer i den Anledning, og saa vidt jeg vidste, skulde jeg netop paa Vagt i „Kjæden“. Justitsministeren havde, sagde man, taget Ordet for at undertrykke disse Møder, men han var mod Sædvane blevet overstemt i Ministerraadet. Han havde forladt sine Kolleger i et sandt Anfald af Raseri, havde smældet med Dørene, saa Huset rystede, og havde puffet et forfjamsket Kontorbud, der kom ham i Vejen, saa haardt til Side, at Budet havde flaaet en Kuldbøtte. Nu havde han givet Ordre til, at Gendarmene mandsstærke skulde overvære Møderne, og det hed sig, at Gendarmkaptejnerne havde faaet strænge Paalæg om at hæve Møderne, saasnart der faldt oprørske Udtalelser.

Møderne skulde holdes den 18de, samme Dag altjaa som du sad og skrev dit hjerksomme Brev om Ane Margrethes Flugt. Da vi om Efter-

middagen kom marscherende til Fods — vi gjør jo Tjeneste baade til Hest og som Fodfolk — var der allerede et Mylr af Mennesker i Dronningens Tværgade. Min Sidemand i Geledet fortalte mig, at der om Morgenen havde staaet en meget ophidsende Artikel i „Social-Demokraten“. Det hed sig, at Justitsministeren selv havde skrevet den. I denne Artikel var de Møder, som nu skulde holdes, stemplede som „Reaktionsmøder“. Den Rasteinddeling blandt Arbejderne, som havde hersket i det gamle Samfund, saaledes at en Murer „fjølte sig“ overfor en Murerarbejdsmand, den havde man været berettiget til at haabe, stod der i Artiklen, skulde være forsvunden i det socialistiske Samfund. Det var desværre ikke sket. „Arbejdets Aristokrater“ var misfornøjede, fordi de var stillede paa lige Fod med ikke faglærte Arbejdere.

Man fortalte ogsaa, at Justitsministeren gjennem de mange politiske Agenter, han lønede, har opbidjet alt det Driverpat, der har samlet sig i Hovedstaden efter Revolutionens Sejr.

Vi havde Nøje med at bane os en Vej hen til Forsamlingsporten; da vi kom derhen, rasede der udenfor Porten et hæftigt Slagsmaal, under hvilket der vankede blodige Bander. En Sværm af det værste Janhagel havde søgt at trænge sig ind i Lokalet, skjønt dette endnu ikke var aabnet, og skjønt de ikke bar Murersvendenes Fagfort paa Hatten, saaledes som det var paabudt i Indbydelsen til Mødet. Vi skilte de kæmpende, men da vi havde anholdt nogle af Uroftisterne, som tilmed

havde sat sig til Modværgelse mod os, fik vi af Gendarmkaptejnen Ordre til at give dem fri igjen. Det var saaledes let at mærke, paa hvis Side de styrendes Sympathi egenlig var. Vi maatte flere Gange skride ind, da Murerne, der skulde ind til Mødet og var let kjendelige paa det Jagfort, de bar, ofte blev overfaldne af den skrigende og hujende Mennekesværn.

Jeg var glad over, at jeg sammen med en Snes andre Gendarmer blev kommanderet ind i Salen, hvor Gendarmkaptejnen tog Plads oppe paa Tribunen, medens vi holdt Pladsen ryddelig mellem Tribunen og den nærmeste Dør ud til Trappen, for at Forstærkning let kunde tilkaldes, hvis der opstod Uroligheder.

Murerfagforeningens Formand aabnede Mødet, og da der var bleven valgt Dirigent, tog Formanden paa ny Ordet for i et længere Foredrag at udvikle Hensigten med Mødets Sammenkaldelse. Han talte godt for sig, og at Gendarmkaptejnens Nærværelse nødte ham til at bruge moderate Udtryk, skadede ikke Virkningen af hans Tale. Tværtimod gjorde den rolige Tone, hvori hans Dabel over de bestaaende Tilstande var holdt, kun, at Ordene ramte saa meget haardere.

Han forklarede, hvorledes han og hans Fagfæller med et godt Sind var gaaede ind paa den lige Arbejdsløn for alle, skjønt den til en Begyndelse indeholdt en Uretfærdighed mod de faglærte Arbejdere, der under det gamle Samfund ofte ved Flid og Affavn selv havde erhvervet sig

den Jagdanneelse, hvorved de blev nyttigere for Samfundet end de andre, der ikke havde en saadan faglig Uddanneelse. Men naar man havde bragt dette Offer, saa var det i den sikre Tro, at det socialistiske Samfund kunde byde alle en menneskeværdig Tilværelse. Men er der nogen her til Stede, som vil benægte, at vi i alle Retninger har det daarligere nu end i det gamle Samfund, vi var saa misfornøjede med? (Det er hørt! Det er sandt! Løb det fra alle Sider af Salen.) Formanden sagde, at den Tilslutning, hans Udtalelser havde fundet, viste, at man var enig om at beklage de nuværende Tilstande. Men han vilde dog opfordre sine Jagtæller til at tage Ordet for at udtale sig om de bestaaende Forhold. Senere vilde han stille bestemte Forslag om, hvilke Skridt man skulde foretage for at bringe bedre Tilstande til Veje; han vilde da foreslaa en Resolution, som han vidste vilde komme til Afstemning paa de andre Møder, der samtidig afholdtes.

Nu fik efterhaanden flere Talere Ordet; alle var de misfornøjede over de bestaaende Tilstande. En klagede over, at Prisen paa Barerne steg, saa at der ofte nu forlangtes to Kuponer for det, som før betaltes med én. En anden, der var Familie-fader, skildrede, hvilken Demoralisation der herskede paa Statens Børneopdragelsesanstalter. En tredje gennemgik under stor Tilslutning Spiseskedlen paa Statens Kjøkkener; der var snart ikke længer Afvexling i Retterne, og de, man fik, var der ikke Spor af Næring i; Suppen var det rene eller,

rettere sagt, snavsede Opvaskervand, og Kjøbretten var noget udfogt Haffemad. Man saa' snart ikke flere Katte og Hunde her i Kjøbenhavn, og Grunden var nok den, at de fleste var komne paa Hovederne i Statskøffenernes Gryder.

Tænk dig min Forbavselse, da Dirigenten pludselig siger: „Murer Hans Madsen har Ordet“, og jeg ser min brave Ven stige op paa Tribunen. At han var godt kjendt, det fremgik af det Bisald, hvormed han hilstes.

„Ja, Kammerater“, sagde han, „vist er det, at vi sidder sfidt i det. Men havde vi saa endda den Trøst, at vi alle var lige daarligt stillede, at vi virkelig alle som Brødre delte ondt og godt med hverandre, saa fik det endda være, selv om det mest var det onde, der var til Deling. Men saadan gaar det jo ikke. Medens Tusender af ærlige Arbejdere gaar med en slunken Mave og med elendige Klæder, spankulerer der fint klædte, velnærede Herrer rundt omkring os, og de gaar Arm i Arm med Damer, der strutter i tykke Silkekjoler. Kan I maaske saa jeres Kuponer til at slaa saaledes til, at Madamen kan gaa i Silke og have Strudsffjer paa Hatten? (Nej! Nej! Ipd det fra Forsamlingen.) Nej, det tænkte jeg nok. Men hvorledes kan de andre da have Raad dertil? Det skal jeg saamænd sige jer, det er, fordi vi bliver snydt og bedragne, saa Vandet driver af os. (Her brød der et bragende Bisald løs. Gendarmkaptejnen rejste sig, som om han vilde til at skride ind, men saa satte han sig dog ned igjen.)

Jeg vil nævne jer et bestemt Exempel; det er saa rart rigtig at vide, hvad og hvem det er, man taler om. Se, jeg slubrer nu mit Opvaskervand og spiser min Hakkemad i Statskøkkenet henne i Gothersgade, og det gjør mange af jer andre ogsaa. Og enhver, der gjør det, kjender ogsaa Carl Dahl. I gamle Dage var han Tallerkenspringer og løb med Servietten over Armen, men nu er han jo bleven en fin Mand og kalder sig „Chef“. Og endnu finere er hans Kjæreste; hun er saa fin og fornem paa det, at det saarer hendes Blufærdighed, at man ser hendes bare Ansigt, og derfor maler hun det over og hvidter det. (Bravoraab og Latter lyd der fra Forsamlingen.)

Det er et dejligt Syn at se „Chefen“ for alle Suppegryderne sammen med sin „Sminkedaase“ feje henad Gaden i deres fine Buds, og saa ser de saa fede og velnærede ud som et Par Gæs paa Mortensdag. Men hvorfra kommer al den Herlighed? Jo, det skal jeg saamænd sige jer, for jeg har brugt mine Øjne. I Køkkenet laves der om Aftenen sin Mad til Chefen, og saa holdes der flot Selskab inde paa Chefens Kontor. Blandt de Gjæster, som hyppigt kommer dér, er en af Inspektørerne for Statsmagasinet i „Hotel du Nord“ paa Kongens Nytorv. Saa kan I maaske forstaa, hvorfra „Sminkedaasen“ faar sine Silkekjoler. (Hør! Bravo!) Men var det nu ikke rigtigt, om man snart begyndte at se saadanne Fyre lidt paa Fingrene? (Jo! Jo!) Man kunde jo begynde med vor fine Ven Carl Dahl. Jeg er bange for, at

der vilde vise sig Fejl i Regningen; det er nok ogsaa hændt for ham i gamle Dage; men saa kunde man jo passende give ham et Spark ned ad Trapperne — den Fart har han nok ogsaa prøvet før."

Hurraraab og kraftige Haandklap lønede Hans Madsens Tale, men den kom jo ogsaa fra et godt Hjerte. Da Hans Madsen vilde gaa ned ad Tribunen, gif Gendarmkaptejnen hen til ham og forlangte hans Navn og Adresse, som derefter blev noteret.

Lige da Hans Madsen var færdig med sin Tale, kom en Deputation fra Tømrernes Møde. Den bragte Hilsen og Meddelelse om, at man paa deres Møde havde vedtaget den fælles Resolution.

Formanden traadte nu ogsaa frem for at stille Resolutionen til Forhandling og Afstemning. Han oplæste Resolutionen, der lød saaledes:

„I det Forsamlingen udtaler sin Misbilligelse af det ringe, stadig faldende Udbytte, der gives for Arbejdet, bemyndiger den Fagforeningens Bestyrelse til at træde sammen med de andre Fagforeningers Bestyrelser for at nedsætte et Udvalg, der kan forhandle med Regeringen om de nødvendige Skridt til at forbedre de økonomiske Vilkaar. Saafremt Regeringen skulde nægte at indlade sig i Forhandling med dette Udvalg, erklæres der almindelig Strejke paa alle Statens Værksteder.“

I samme Øjeblik som Formanden havde oplæst Resolutionen, traadte Gendarmkaptejnen hen

til ham og sagde med høj Stemme: „Jeg forbyder, at der forhandles om og afstemmes over denne oprørske Resolution.“

Nu blev der naturligvis en Protesteren og Diskutereren baade oppe paa Tribunen og nede i Salen. Da hørte man pludselig en kraftig Stemme nede i Salen raabe et: „Leve Friheden!“ Der blev med ét saa underlig stille; dette gamle Raab, der saa længe ikke havde lydt, vakte lyse Minder hos de fleste. Men Tavsheden varede kun et Øjeblik, saa rullede Hurraraabene hen over Salen.

Saa snart Hurraraabene var stilnede af, traadte Formanden rask frem, erklærede, at han tog disse Leveraab for en Vedtagelse af Resolutionen, og derefter hævede han Mødet.

Udenfor kom det atter til Slagsmaal, idet den forsamlede Janhagel væltede sig ind paa Murerne, da disse forlod Mødet; men vi fik snart ryddet Gaden, og dette Møde var da løbet forholdsvis heldigt af.

Paa Maskinarbejdernes Møde var det derimod kommet til et alvorligt Sammenstød, da Gendarmofficeren ogsaa dér vilde forbyde Vedtagelsen af Resolutionen. Man vilde ikke give efter, og da Gendarmofficeren derpaa hævede Mødet, vilde Maskinarbejderne ikke forlade Salen. Gendarmofficeren gav da sine Folk Ordre til at rydde Salen, men Maskinarbejderne satte sig til Modværge; der udviklede sig et rasende Slagsmaal, hvorunder Gendarmene tilsidst gjorde Brug af de blanke Baaben. Mange Maskinarbejdere blev mer

eller mindre haardt saarede, og nogle af Gendarmerne var ogsaa ilde tilredte.

Da vi var færdige i Dronningens Tværgade, marscherede vi tilbage til Kasernen. Næppe havde vi imidlertid faaet de røde Baabenfrakker af og Bajs-Trøjen paa, før der lod Signal til hurtig Udrykning til Hest. Vi kom, saa hurtig det lod sig gjøre, i Sadlen; vi skulde til Amalienborg Plads, hvor der fandt Optøjer Sted.

Rygtet om den brutale Ufbrydelse af Møderne og Synet af de fangne og saarede Maskinarbejdere, der førtes dels til Hospitalerne, dels til Arresterne, havde fremkaldt en stor Ophidselse i Byen; man var stimlet sammen paa Amalienborg Plads og havde raabt: „Ned med Franskmændene! Ned med Hattemageren!“

Store Pøbelsværme, der vilde demonstrere for Justitsministeren, var imidlertid komne til, og saa var man naturligvis fra de modstridende Raab hurtigt gaaet over til Haandgribeligheder. Gendarmene til Fods havde gjort flere Indhug, og et Par Gange var det næsten lykkedes at trænge Sværmen bort fra Pladsen; men saa væltede Menneskebølgen sig med uimodstaaelig Magt igjen ind over Pladsen og rev Gendarmene med sig. Det var forfærdelige Scener, der skal være forefaldne inde paa Pladsen. Folk blev trampet ned, Slag uddeltes til højre og til venstre, fuldstændigt i Blinde. Hvin og Skrig, Rallen og Raab om Hjælp blandede sig med Hurraraab og Biben. Justitsminister Drumont havde under hele det Spek-

tafel fiddet ganske roligt og arbejdet inde i sit Bærelse, der vendte ud mod Gaarden. Da Spektaklerne blev ved, lod han den kommanderende Gendarmgeneral kalde og sagde blot ganske kort og roligt: „Inden en Time er der Dødsstilhed nede paa Pladsen, ellers er De degraderet til Menig.“

Over Pladsen rugede der et fuldstændigt Mørke, som gjorde det hele endnu uhyggeligere. De store Standere, der bærer de elektriske Lamper, var nemlig blevne væltede om under Kampen.

Saa var det, at vi blev tilkaldte.

Allerede da vi kom i Nærheden af St. Anna Plads, kunde vi høre Larmen, og da vi nærmede os Amaliegade, havde vi Møje med at bane os Vej. En Afdeling af os blev kommanderet til fra Larsens Plads at rykke ind mod Amalienborg, medens samtidig en anden Afdeling skulde rykke frem ad Amaliegade. Vi skulde da drive Følgesværmen bort fra Pladsen, dels ned ad Frederiksgade til Bredgade, dels ud ad Amaliegade, ud mod Grønningen.

Det var et drøjt Stykke Arbejde; vi maatte hvert Øjeblik gjøre Brug af vore Sabler, fordi Uroftisterne greb fat i Hestene eller slog efter dem og os med Stofke og Knipler. Min Sidemand styrtede af Hesten, ramt i Hovedet af en Mursten.

Lige idet vi var trængt frem til Amalienborg Plads, forefaldt der et mærkeligt Optrin. Ministerens Palæ havde ligget hen i Mørke paa den Side, der vender ud mod Pladsen; men nu tændtes pludselig det elektriske Lys i flere af Bærelserne

paa første Sal. Et af Vinduerne aabnedes, og i det stærkt oplyste Vindue kom Justitsministeren til Syne. Han tændte ganske roligt en Cigar. Der blev et Djeblifs forbavset Stilhed, saa hørtes der en Mumlen, og derpaa brød der igjen et rasende Uvejr løs: „Leve Drumont! Ned med Franskmændene! Leve Justitsministeren! Ned med Hattemageren!“

Justitsministeren lod, som det hele slet ikke angik ham; han lænede sig op til Vindueskarmen, røg sin Cigar og saa' ned paa Pladsen, som var det en Cirkuspantomime, han overværede.

Langt om længe fik vi da endelig Mennefsjværmen splittet og drevet bort fra Pladsen; men den Nat blev ogsaa Hospitalerne og Arresterne overfyldte.

Til langt ud paa Natten maatte vi blive i Sadlen. Saa fslap vi endelig hjem til den Hvile, vi saa haardt trængte til. Gendarmerne til Fods maatte holdvis patrouillere i Gaderne hele Natten igjennem.

Dagen efter var der megen Uro og Gjæring i Byen. Flere af Fagforeningernes Bestyrelser havde allerede om Morgenen holdt Møde og valgt det Udvalg, der skulde træde i Forbindelse med Ministeriet; endnu samme Formiddag gik Udvalget i Deputation til Justitsministeriet, hvor de imidlertid blev afviste. Regeringen var for Djebliffet, blev der svaret, optagen af saa alvorlige Foretagender, at en Forhandling med Udvalget maatte opsættes til et mere belejligt Djeblif.

Da denne Afvisning rygtedes, blev der erklæret Strejke paa en stor Del af Statens Bærfsteder; Maskinarbejderne havde strax om Morgenen nedlagt Arbejdet, forbitrede over den Behandling, de havde været Gjenstand for Dagen før.

Men Justitsminister Drumont er ikke den Mand, der giver tabt, fordi han møder Modstand.

Om Eftermiddagen blev man overrasket ved, at der udkom en Aftenudgave af Regeringsbladet „Social-Demokraten“, og hvad der stod at læse, gav Folk nok at tænke paa.

Bladet aabnedes med en længere Udtalelse fra Regeringen til Landets Borgere. Det forklarede heri, at den socialistiske Regering i Tyskland havde ført et truende Sprog, fordi der endnu ikke var opnaaet Balance mellem, hvad vi udførte til og indførte fra Tyskland, og Regeringen var kommet til Kundskab om, at den tyske Regering traf Tropper sammen i Sønderjylland. I den Anledning havde den danske Regering fordret en Forklaring. For at give dette Skridt Eftertryk havde man besluttet at udskrive Folkemilitisen.

Denne Udtalelse af den samlede Regering efterfulgtes af to Dekreter, der var undertegnede af Justitsministeren.

Det ene Dekret handlede om Militisens Udskrivning, og det ophystes, at der for hele Landet var udnævnt Udskrivningskommisærere, der strax gennem Fagforeningerne skulde have opgivet, hvilket militært uddannet Mandskab der paa nogen Maade kunde undværes. Dette Mandskab vilde

strax have at melde sig paa de Samlingspladser, der fandtes opgivne.

Bed det andet Dekret erklæredes Kjøbenhavn i Belejringsstilstand. Alle Møder blev forbudte. Enhver, der nægtede at lystre en af Regeringen udstedt Ordre, eller efter bedste Evne at udføre det Arbejde, der blev ham anvist, vilde øjeblikkelig blive stillet for en Standret og skudt.

En stor Modløshed har grebet alle her. Man forstaar, at Justitsministeren vil kaste os ind i en Krig for at besværgede de indre Uroligheder. Hans franske Nationalitet spiller dog ogsaa muligvis en Rolle; der hersker nemlig for Tiden ogsaa et meget spændt Forhold mellem de to socialistiske Republikker i Frankrig og Tyskland.

Maaske allerede mit næste Brev til dig kommer fra Krigsfuepladsen.

Lev vel, kjære Fader! Endnu en Gang Tak for alt, hvad du har gjort for Ane Margrethe og mig.

Din hengivne Søn
Hans Sørensen Ejbh.

Til

fhv. Snedkersvend Hans Sørensen.

Kasernen paa Kristianshavn, Kjøbenhavn.

Ejbh, d 26. Avgust 1902.

Min kjære Søn!

Det er svært, saa jeg er bleven slittig til at skrive. Aldrig i mine Livsens Dage har jeg

skrevet saa mange Breve paa saa kort Tid, men jeg har for den Sags Skyld da heller aldrig haft saa mange ledige Stunder som nu; tillige har jeg jo heller ikke haft saa megen Grund til at gjøre det Slags Arbejde før. Egenlig er det jo en Trøst for mig, da det ligesom skaffer mig Selskab og fylder mig med Tanker og Overvejelser om snart sagt alt muligt.

Efter Ane Margrethes heldige Flugt har jeg jo ogsaa faaet ligesom mere Ligevægt i Blodet og ser lysere paa Tingene, det vil da sige efter Omstændighederne, og det er allerede stort det, efter som alle og enhver herude er rent ud fortvivlede. Sidste Søndag kommer tykke Morten henne fra Dverdrebet forbi vort Hus; han var i Stadsklæderne og gif sig en Motion. „Vi gi'er jo Greven, Jens,“ sagde han, „men vi gaar vist ogsaa fra Dynen og i Halmen, for jeg har s'gu aldrig set noget saa splittergalt som dette hersens. Skal vi to gamle ikke i Dag slaa et Slag ind ad Roskildesiden til og se, hvordan det staar til dér; det er sagtens skidt nok, men man kan jo ikke, eller rettere man maa jo ikke bestille noget om Søndagen nu om Stunder. Vi kan jo titte ind i et Par Nabofoagne for en Gangs Skyld.“ Jeg førte mig i Budsen, og vi lagde Bejen over Højelse henimod Store og Lille Ladager, forbi Taarby Gaarde. Jeg husker fra mine Drengaar, at her sad Folk til Huse, som havde forstaaet at nytte Tiden. De havde rigtignok lagt sig haardt i Selen, slidt og slæbt, stridt og stræbt, men de

havde da ogsaa faaet noget paa Ristebunden. Det var i Landbrugets begyndende Opvæxt, hvor alt gik, som det var smurt, naar der da ikke manglede god Vilje og et Par raske Næver. Man havde den Gang nysens begyndt at forstaa Nytten af Dræning og Mergling, saa naar Leen og Bloven ikke var i Brug, saa var Spaden det. „Ja saagu blev der slidt,“ sagde Morten, „men man kunde da ogsaa nok se, at det ikke var forgjæves. Havde de gamle den Gang ikke været saa seje, saa havde Pinedød Ungdommen nu ikke kunnet ligge paa Højskole og alt det meget andet, som de har Raad til nu om Stunder. Nej, de gamles Anseelse har skaffet Kapital i Sparekassen, og den fik ogsaa No til at skaffe Renter.“

„Ja, det er nu ligegodt mærkeligt, saa alt er gaaet fremad i min Levetid. Jeg kan lige netop erindre, at Hjulploven afløstes af Træploven med Jærnbeflag; men det varede ikke længe, før den, der saa ofte skulde til Smedden, blev erstattet af Jærnploven, og det af en Slags, der kunde bide, saa det havde Skif. Og saa Svenskeharven, ja, den blev betragtet som en hel stor Opfindelse, og dog var det kun Bagateller mod, hvad de næste Aar har bragt frem af Maskiner i Landbruget. Jeg har mangen god Gang Uger igjennem tærsket med Plejl i Loen, før at Husbond kunde komme til Torvs med Sæd et Par Gange om Vinteren, og nu besørjes den Historie i, jeg havde nær sagt en Time. Ja, der er jo ligefrem vendt op og ned paa alting; naar dog blot Folk forstod at

bruge og paaskjønne alle disse Gøder." — "Ja, jeg maa ligefrem sige som Mettes Per i Rimmerslev, de er den Unde dæmme tumpede. Se nu med Høsten i Nar. Har ikke al Sæden staaet saa strunk og fin, som vel tænkes kan, og saa gaar det hele i Skuddermudder. Se nu dér," sagde Morten, idet han blev ivrig, "den Lod dér har altid været vel passet, den Tid, jeg kan mindes, og i Nar strutter den ogsaa af Belsignelse, men til ingen Verdens Nytte. Ser du, den er minføl overmoden; den skulde været slaaet for en halv Snes Dage siden, nu er Kjærnen pisset af, og det, der er til Rest, er kun Smaasæd, og den gaar nok samme Vej, det er for galt."

Hist og her og navnlig i Nærheden af Byerne var der høftet, men rigtignok paa en mærkelig Maade. Hvor Sæden var "gaaet i Leje", havde man ikke ulejlighet sig med at slaa den, og derfor stak Totter frem rundt omkring paa de afhuggede Agre. Alt saa' halvfærdigt ud, og et Steds havde Folkene end ikke gidet medtage Lestøjet, der laa henkastet med Strygespaan ved Siden af en Halmhat og et Hovedklæde. Men der var værre Tegn til Forfald end det; vi fandt saaledes et Hesteaabsel liggende lige ved alfar Vej; ingen havde bekymret sig om Huden, og at nogen skulde tænke paa det upassende i denne Ligegyldighed, vilde vel være for meget at forlange.

Vi var naaet over ad Ørsted til under lidet lystelige Betragtninger over Høstudsigterne. Der paa Bejen, i Nærheden af Hovedgaarden, møder

vi en gammel Brødmand, der i lange Tider har færdebes her; han hvile sig lidt op ad et Dige i Skyggen af en gammel Pil. „God Dag! J har vel hørt, at Militfen er indkaldt?“ siger han. — „Det er den da vel inte?“ — „Vist er det nu ilelen, og man siger, at det er Tyffen, der igjen er paa Færde.“ — „Farvel og Tak for det.“ — „Ja, egentlig er det jo ligegyldigt,“ siger Morten, „for alt er jo ødelagt alligevel, saa der er jo ikke noget at stille op nu. Ser du den Rug dér, den har vel været moden i en Maaned omtrent; nu har den spiret og er ikke en Skilling værd; den faar vel ogsaa nok Lov til at raadne paa Roden. Haha!“ — Ja, hvorhen man ser, overalt den samme bugnende Frugtbarhed og den samme Mangel paa Mennekehænder til at bjærge denne Rigdom. Op til Gaarden ligger en Bygmark; Kornet har været tjenligt til Afmejning i det mindste et Par Uger; nu vil Kjærnen blive paa Marken, thi den ringe Del, der nu vil kunne reddes med Straaet, har ikke engang Værdi som Kreaturfoder, endfige som Handelsvare — ja, det er jo sandt, vi har jo heller ingen Handel mere — det er farlig svært at huske disse nymodens Historier.

Ja, der er ikke en Snus tilbage af, hvad Foraaret lovede saa smukt og Sommeren holdt saa rigeligt. Vi havde sat os lidt til Hvile paa en Kampesten ved Bejkanten og fortsatte vore sørgelige Jagttagelser. „Monstro“, siger Morten da, „ikke Orterne skulde være til at saa hjem endnu. Histovre staar et Stykke, der til-

hører en Mand i Havdrup, som plejer at have fine Sager i Orden, men han er da for Resten lige saa undskyldt som alle andre for Tiden. Vi skal dog se til." — Nej, heller ikke det duede noget. Bælgene gabede, men var tomme, og Kjørnen var som saæet over Jordbunden. Et Stykke Viffer længere nede var ikke bedre. Nej, alt er tabt! Vor Herre maa vide, hvordan alt skal gaa til Vinteren. Man har nok i de senere Tider sagt, at det ikke er Høsten i vort Smule Land, det kommer an paa i den store Verden, men mere Ruslands og Amerikas. Det véd jeg ikke; men hvad jeg véd, er, at der er ingen, der giver os noget, naar vi ikke har noget at betale med, og hvor skal vi faa det fra under saadanne Omstændigheder. Som det gaar med Sæden, gaar det med hele den øvrige Drift. Ingen skøtter om noget som helst. Redskaberne staar rustne i Jorden, det er som Gods uden Gjermænd. Kun Markmøse, Spurbene og Støren trives, og de florerer da ogsaa i Millionvis. Kreaturet derimod er som herreløst uden Pasning. Et Steds saa' vi en hel løs Besætning ligge gispende i Heden, forædte i et for kraftigt Foder og brølende efter Malkepigen; Køernes Ivære struttede paa dem, som de skulde sprænges. Et andet Sted stod noget Ungkvæg brølende af Sult; Røgteren havde glemt at flytte maasse i flere Dage. Dem hjalp vi naturligvis med det samme. Af Heste saa' vi ikke mange og slet ingen unge. „De var formodenlig allerede udfrevne til Krigstjeneste,“ mente Morten.

Vi gjorde en Bending ind i Gaardens Park for at finde Skygge i Middagsheden, men det Syn, der mødte os her, var heller ikke opmuntrende. Alt var ogsaa her som forladt. Burrer og Nælder, Tidsler og Følfod bedækkede Plænerne, afverlende med den giftige Bulmeurt. Sommerens varme Jugtighed havde bedækket Gangene med Mos, sorte Snegle og Tudsler fyldte alle Stier med en fed Slim. Sphyfluer summede i Luften og levede i Herlighed mellem alle disse Uhumskheder. De af Frugt bugnende Træer var fuldt besatte med støjende Smaafugle, der viste en Driftighed, som kun længere Tids ubunden Frihed havde givet dem Mod til. Nogle store Søer, hver med en halv Snes Grise, havde taget Lysthuset i Besiddelse og syntes at befinde sig ret vel i Overflødigheden. Nej, dér var dog for uhyggeligt at opholde sig.

Inde paa Kroen i Havdrup tog vi os en Bid Brød, og saa listede vi hjemad. Vi havde ikke noget at slynke os efter, men Bejen var lang. Vi gik saa og passiarede om gamle Dage. „Ja, det var den Gang,“ sagde Morten. „Da var der Humør under Høsten. Det var lige godt Spas det, naar vi saadan tidlig Morgen drog ud med Leen paa Rassen og Liv i Kludene. Jeg tjente som Ungkarl hos en Gaardmand i Gadstrup, og vi var tidt ude med ti Jærn. Husbond gik foran med Storpigen, og der var ikke noget, der hed at gnutte sig. Ingen vilde sække bagud, det var for stor en Skam. Men der blev rigtignok ogsaa

trafteret baade med Ditten og Datten. Naar Madmoder kom ud med Kurven med Mellemmaden og „Lærken“ og en Smaadrenng med Bimplen med Gammeløllet, saa blev der Lystighed. Husbond drak én til, og Pigerne vimsede omkring med Spøg og Latter.“ — „Ja, det har du Net i. Jeg husker grangivelig, at min salig Kone altid bandt op efter mig, medens vi tjente sammen, jeg som Forkarl og hun som Malkepige — det var ingen Skam at være Malkepige den Gang — og tilsidst bandt hun min Tro mig med. Ja, det blev saamænd ikke til Skade for nogen af os.“

Nede ved Skiden Skjensved — saadan kalder vi jo Byen Mand og Mand imellem — mødte vi en Gendarm til Hest og førende en 2-Mars Plag i Grime ved Siden af sig. Han spurgte om Vej til Havdrup Station, og den anviste vi ham. Saa siger Morten til ham: „Hvor skal De hen med den?“ — „Den skal til Kjøbenhavn til Hæren.“ — „Den bliver ellers slem nok at ride, den. Saadan en ung Hingst kan sgu let finde paa at slaa bagud, saa Karlen gaar ud over Hovedet paa ham.“ — „Det har du vist megen Forstand paa, dit Bondebæst.“ — Saa stak nok Morten Biben ind, efter at have faaet den over Næbet; men han kunde dog ikke lade være at grine ad den nye Remontekommission og bemærke, at den lignede nok alt det andet. „Nej, ser du, Morten, nu er det nok bedst, at vi tier stille med, hvad vi véd, for de andre, de er meget flogere.“ — „Ja, men dette her, det er dog ikke Agurke-salat, vel?“ — „Nej, det er det vel ikke, men

det er maaske det, der er noget finere, og det forstaar vi Bønder os endnu mindre paa."

Vi havde talt om mange af den sidste Tids Begivenheder, og hvad der sandsynligvis vilde komme ud deraf, og saa siger Morten: "Tror du nu ikke alligevel, at det bliver Bønderne, der kommer til at rage Kastanjerne af Jlden tilsidst? Jeg for min Del kan nu ikke se bedre, og jeg tror nok, at er der nogen, der kan det, saa er det os, det vil sige, Fanden ikke du og jeg, men vor Ungdom herude. For naar den først har set, hvorledes den er taget ved Næsen, saa kunde det dog hænds, at den siger Stop til de Løjer, og saa vanter der Binedød Hug, saa det spider. Ja, naar jeg ikke var saa stiv i Skroget, saa havde jeg morderlig Lyst til at være med til den Komedie; jeg har dog før lugtet Krudtet og taget en Tørn. De Krabater derinde i Byen kunde snart trænge til en lille Overhaling. Hvad siger du?" — "Ja, saamænd. Man har jo før set, at de gamle Bukke har de stive Horn; men jeg kjenner nu ikke rigtig til dette her Dynamit, som nu om Stunder anvendes alle Vegne. Hvor det bruges, nytter det nok ikke, at der raabes: „Dæf Broager“, saadan som ovre ved Dybbøl, for dér var det nu godt, naar man kastede sig lige næsegrus paa Maven. Det nye maa lige godt være noget fælt Stads, som man saadan uden videre Omstændighed kan have i Buxelommen og lade futte af, naar man løfter. Jeg vilde nu ogsaa nok se at slippe hælfindet ind i den anden Verden, og det kan jo

vel ikke vare saa længe. Naar man først har naaet de syv og tres, min Ven, saa kan der da kun være en lille halv Fjerdingvej og en Lunte igjen. Men naar galt skal være, saa maa man jo finde sig i det med, og jeg ved ogsaa nok, at den, der dør af Frygt, skal begravnes paa Møddingen, som Mundheldet siger, og dér vil jeg dog ikke ende."

Jeg fulgte Morten et Stykke paa Vej ad Overdrevet til, og da jeg kom til Gjby, fik jeg at vide, at der var kommet Udskrivningsordre til alt vaabenført Mandskab under Halvtredsaars-Alderen. Nu skal det altsaa gaa løs, man siger ved den tyfte Grænse; men blot det ikke bliver i en anden Retning, det er der i alt Fald Mening om her paa Landet.

Naar jeg næste Gang skriver, er der vel sket mærkelige Ting baade her og inde, hvor du er. Lev vel saa længe.

Din Fader.

Til

Pigen Ane Margrethe

hos Fister Ola Mattsson, Skära läge ved Trelleborg.

Kjøbenhavn, d. 28. August 1902.

Kjære Ane Margrethe!

Naar jeg nu endelig igjen kan skrive til dig, forstaar du nok, at alt det meget, jeg har at sige dig, vælter sig saaledes ind paa mig, at jeg

hverken véd, hvor jeg skal begynde eller ende. Og jeg maa slynde mig at skrive, thi min Tid er knap; om saa Timer skal jeg af Sted, men derom senere.

Stakkels, kjære Ane Margrethe, hvad har du ikke maattet døje! Og saa er det altsammen min Skyld. Havde jeg ikke været saa dumt forgabet i de socialistiske Ideer, saa havde jeg ikke loffet dig bort fra din gode Plads i Højelse, og saa var du bleven forskaaenet for alle de Ulykker, der ramte dig herinde. Og hvor dumt har jeg mig ikke senere ad; hvorledes gjorde jeg ikke stadig ondt værre for dig! Kan du tilgive mig?

Du véd jo dog, hvor meget jeg holder af dig, og at alt, hvad jeg gjorde, skete i den bedste Mening. Ofte i den Tid, du sad ude paa Anstalten, var jeg rent ved at fortvivle; jeg spurgte saa tidt mig selv: Kan hun nu virkelig blive ved at holde af et Menneske, der har bragt hende i en saa forfærdelig Ulykke?

Men, ikke sandt, du har tilgivet mig, og hvis vi igjen ses, saa vil du holde af mig som før. Det vil du nok, Ane Margrethe. Heller ikke jeg har haft gode Dage. Jeg synes, denne Sommer har været lige saa lang som mange Aar; jeg føler mig saa underlig gammel.

Kan du huske en af de første Dage, efter at du var kommen til Kjøbenhavn; vi gik en Aften en lang Tur rundt om Søerne. Jeg udviklede for dig, hvorledes vi nu snart kunde holde Bryllup, og hvorledes jeg havde tænkt mig, at vi skulde indrette os. Du var ikke helt fornøjet med mine

Planer; det var ikke langt fra, at vi nappedes lidt. Du havde tænkt dig det noget anderledes; for du vilde have haft en Præst til at vie os og syntes ikke om det borgerlige Bryllup; heller ikke syntes du om Logishuset og Maaltiderne i de offentlige Statskøkkener. Jeg blev lidt stødt og aflirede nogle dumme socialistiske Fraser, men saa tog du mig pludselig om Halsen og sagde til mig i en Tone, jeg aldrig glemmer; „Ja, saa lad det blive, som du vil, Hans; blot jeg faar leve sammen med dig, saa er jeg glad.“

Men det blev anderledes, end vi tænkte; nu maa vi haabe paa Fremtiden, om den skulde have noget bedre gjemt for os.

Jeg havde i Nat en underlig Drøm. Ja, du véd jo godt, at jeg altid lo, naar du talte om dine Drømme, og selvfølgelig har de ikke noget at sige, men den har dog gjort Indtryk paa mig. Alligevel fortæller jeg dig den kun, for at du kan se, at du, baade naar jeg vaager og sover, ikke er ude af mine Tanker.

Jeg drømte, at vi holdt Bryllup. Det var ude i St. Johanneskirken paa Nørrebro. Vi stod oppe for Alteret, hvor en gammel, hvidhaaret Præst talte saa godt og hønt til os om, hvor svært det ofte var for to Mennesker at leve Livet sammen, men hvor let det ogsaa kunde være, naar man først lærte at bære over med hinanden og dernæst at glæde sig over det gode, som Livet dog bød de fleste Mennesker, i Stedet for altid at stirre paa det, man kunde ønske anderledes.

Du saa' smuk og god ud — ja, det gjør du nu da altid — den sorte uldne Kjole og det hvide Slør med Brudekransen klædte dig saa kjønt. Saa gik vi Arm i Arm ned ad Kirkegulvet, medens Orgelet spillede; men pludselig slog Salmemelodien over i en helt anden Tone, og en svingende Kvindestemme sang oppe fra Orgelet en sjofel Bise, medens Tilhørerne lo og klappede i Hænderne. Du husker maaske, at jeg en Gang fortalte dig om en styg Scene, som den første Maj i Aar forefaldt netop i St. Johanneskirken; det er naturligvis den, der er gaaet igjen i min Drøm.

Jeg syntes, at nogle raa, fordrufne Fyre greb fat i dig og vilde have, at du skulde danse med dem, men du klyngede dig fast til min Arm.

Endelig slap vi ud af Kirken; vi blev ved at gaa og gaa, indtil vi endelig naaede et lille Hus, hvor jeg syntes, vi skulde bo. Snart forekom det mig, at det var Faders Hus nede i Ejby, snart at det var en af de Villaer, vi saa' paa vor sidste bedrøvelige Vandring ud ad Strandvejen. Skodder var der i alt Fald for Døre og Vinduer. Men denne Gang syntes vi ikke, der var uhyggeligt. I den dejlige Sommeraften sad vi ved Siden af hinanden paa en Bænk, der stod udenfor Huset; vi holdt hinanden i Haanden og var saa glade over, at vi endelig var blevne Mand og Kone.

Men saa hørte vi henne fra Havelaagen en hæslig Latter, og da vi saa' op, stod Carl Dahl og „Inspektrisen“ ude paa Vejen og lo ad os. Hun luffede Laagen op og kom hen imod os; i Haan-

den havde hun sin Stof. „Vil du se at komme ud med dig paa Tvangsarbejdshuset,“ sagde hun til dig, og da du ikke svarede, løftede hun Stoffen for at slaa dig. Men jeg rev den fra hende og drev hende med den ud af Haven. Hun skreg og kaldte paa Dahl, men i Stedet for ham vrimlede det pludselig med røde Gendarmere i Haven. De bandt mig og slæbte mig af Sted, medens du grædende raabte efter mig.

Jeg blev ført ud til Kasernen paa Kristianshavn og ind i Ridehuset. Der var der oprejst et Skafot med en stor Faldøxe. Bøddlen, i hvem jeg gjenkjendte en Berider, der handlede saa ondt mod os, da jeg var bleven indkaldt til Gendarmene, traadte hen imod mig. Han greb haardt fat i mig for at slæbe mig hen til Dyen, men jeg stred imod og raabte om Hjælp.

„Nej, her hjælper ingen kjære Mo'er,“ sagde min Sidekammerat, som stod og ruskede i mig, da jeg vaagnede. „Hvad ligger du og raaber om Hjælp for? Nu maa du skam se at komme ud af Sengen. Her er vigtige Nyheder,“ fortsatte han, „i Eftermiddag skal vi over Kalundborg til Aarhus.“

Først da jeg rigtig fik gnedet Sønnen af Djnene, stod det mig klart, hvad det var, han talte om.

Ja, kjære Ane Margrethe, nu skal jeg rykke i Felten. Jeg ved ikke, om du har hørt noget om, at vor Minister, Fransmanden Drumont, har indvillet os i Stridigheder med den tyffe Socialist-republik, og nu venter man hver Dag, at en tyff

Hær vil rykke ind over Kongeaaen. Gendarmeriet og Militzen i Jylland er allerede for flere Dage siden trukket ned mod Grænsen, og nu skal vi derover.

Altjaa i Krig. Ja, det er jo ikke nogen glædelig Nyhed, jeg her meddeler dig. Hvornaar skal jeg dog en Gang kunne berede dig en Glæde!

Det er ikke med noget let Sind, jeg tager af Sted, det vil jeg ærligt tilstaa. Jeg tror ikke, jeg er nogen Kryfter, og jeg vil naturligvis heller ikke have, at fremmede skal bryde ind til os og blive vore Herrer, skjønt vore egne skalter og valter med os, saa det er en Gru. Men det er alligevel haardt nok at skulle sætte Liv og Lemmer i Bove for et Regimente som det, vi lever under.

— — Ja, nu kom Hans Madsen for at tage Afsted med mig, ligesom jeg sad og skrev. Han var i sit ligelige, jævne Humør som altid, men han kan nu ogsaa sagtens, for han bliver hjemme. Til Militzen har de kun udskrevet dem, der tidligere har været i Tjenesten, og han blev i sin Tid kasseret paa Sessionen, fordi hans venstre Ben jo endnu stadig er lidt stivt, fra den Gang han som Dreng blev kastet af Hesten; du husker det nok.

Han satte mig for Resten i godt Humør som altid. „Naa, du sidder og skriver Farvel til Ane Margrethe,“ sagde han, „ja, det skal naturligvis ogsaa besørges; men nu skriver du da ikke saa bedrøveligt, at Pigebarnet faar Taarer i Øjnene.“ — „Nej,“ svarede jeg, men traf lidt paa det, thi det

slog mig, at jeg just ikke havde stemt Tønen videre lystigt. „Ja, det manglede virkelig blot,“ fortsatte Hans Madsen, „at du skulde have bildt Pigebarnet ind, at hun lige saa godt kunde bestille Sørgeklæder med det samme. Nej, lad os dog endelig ikke tage det mere høitideligt end nødvendigt, gamle Kammerat. Bilder du dig ind, at du skal i en rigtig Krig? Saa tager du fejl, min Ven. Du kan tro, det bliver en lystig Komedie derovre. J kommer vist til at rende artigt rundt og lede efter hverandre; den Krig kan saamænd godt være sluttet, inden der er løst et eneste Skud. Tror du, vore fine Officerer vil have deres dejlige røde Frakker med det straalende Guldbroderi ødelagt? Nej saamænd, om de vil, og du kan tro, de tykke Socialist-officerer, det er nogle ligesaa drabelige Krigskarle. Nej, hils du Ane Margrethe fra mig og sig hende, at hun gjør bedst i at tænke paa sit Udstyr; thi nu er jeg overbevist om, at det hele snart ramler, saa faar vi vel fornuftige Tilstande igjen, og saa skal J to klappes sammen.“

Nu har jeg altsaa bragt hans Hilsen; men jeg syntes ikke, at han selv var slet saa let om Hjærtet, som han vilde give det Udseende af. Han knugede min Haand, da han tog Afsked, og saa tog han pludselig en Fart ud af Døren, som om han var bange for, at han skulde blive blød om Hjærtet, hvis han blev for længe.

Ja, hermed maa jeg slutte af, thi jeg har jo adskilligt at besørge, inden jeg skal af Sted. Brev skal du ikke sende mig, før jeg skriver en bestemt

Adresse. Heller ikke maa du være utaalmelig, hvis det varer en Stund, inden du hører fra mig; thi jeg véd ikke, naar jeg faar Lejlighed til at skrive, og Postgangen bliver vist ikke til at stole paa. Du maa endelig ikke ængstes, selv om du i nogen Tid ikke faar Brev; gaa da ikke derfor og tro, at en Ulykke har ramt mig. Alt gaar nok godt, saaledes som Hans Madsen sagde. Men skulde der tilstøde mig noget, saa beder jeg dig, vær god mod min gamle, kjære Fader, for hvem det vilde være et haardt Slag at miste mig.

Og det skal du vide, at du er mig det kjæreste paa Jorden. Din Kjærlighed har været mit Livs største Glæde, og min sidste Tanke vil gjælde dig.

Farvel, min egen, elskede Pige! Farvel og — paa et glædeligt og lykkeligt Gjenstyn!

Din Hans.

Til

Husmand Jens Sørensen.

Ejby pr. Rjøge.

Norrefundby, d. 18. Septbr. 1902.

Kjære Fader!

Ja, som du ser, er jeg stadig i Live og forøvrigt ved godt Helbred, undtagen for saa vidt jeg har faaet lidt Hoste, der kom af, at vi forleden et

helt Døgn ikke kunde komme af de vaade Klæder. Jeg haaber, at du fik det Telegram, jeg for otte Dage siden sendte dig fra Herning, og at du har sendt det over til Ane Margrethe. Skrevet har jeg ikke før, for det første, fordi der kun har været ringe Lejlighed dertil, saaledes som vi slakkede om fra Sted til Sted, men mest dog, fordi Postgangen har været i en saadan Uorden, at man lige saa godt kan sige, at den har været helt afbrudt.

Nu vender jeg imidlertid atter tilbage til Kjøbenhavn, maaske allerede i Morgen, og derfor beder jeg dig ligesom før at sende Brevene til mig gennem Hans Madsen, der vistnok stadig endnu bor i Logishuset i Borgergade.

Du har vel allerede gennem din Afslægger af „Social-Demokraten“ set, at Krigen maa betragtes som endt, skjønt den ikke har været stort over 14 Dage, men den sande Grund til dens Afslutning har du næppe faaet at vide. Et enkelt Exemplar af Regeringens kjøbenhavnske Organ forvildede sig herover til Jylland, og jeg og mine Kammerater gjorde store Djne ved at læse om de vidunderlige Sejre, vi har vundet, takket være vore Socialistgeneralers fremragende Dytighed.

Hvor man dog har løjet for jer! Men I har vel heller ikke troet det halve af det — hvad der forøvrigt vilde være for meget — og det er jo ogsaa rimeligt nok, at I ad andre Veje har faaet paalideligere Besked.

Sandheden er, at den tyske Socialisthær

virkelig omtrent havde naaet sin Hensigt, at besætte Jylland og Fyn og tage disse Landsdele „i Pant“ for den store Gjæld, hvori vi under det vanvittige Regimente er komne til Thykland. Fyn holdt de helt besat, og Jylland sad de inde med med Undtagelse af en Del af Besteregnet og saa Egnene her nordfor Limfjorden. Guderne skal vide, at det hverken er de tyske Socialisthærføreres eller selve den tyske Hærs Fortjeneste, at de var lige ved at naa deres Maal. Den tyske Hær blev ledet lige saa slet som vor egen. Men de var os jo langt overlegne i Tal, vel omtrent ti mod én.

Forleden Dag maatte vi over paa denne Side af Fjorden, og vi beredte os til saa vidt gjørligt at forhindre en Overgang; vi ventede hver Time at se Fjenden paa den anden Side af Fjorden, men han kom ikke. Vi kunde ikke begribe, hvorledes det hang sammen, thi vi havde paalidelig Underretning om, at Fjenden var i rask Fremrykning. Da vi endnu næste Dags Morgen ikke saa Spor af Fjende, blev der sendt en Eskadron Gendarmrytteri over Fjorden for at skaffe os paalidelig Underretning. Strax da de kom over til Aalborg, fik de at vide, at man dér slet intet havde set til Thykerne. Derimod fortalte en Mand fra Ellitsbjerg, der ligger ved Bejen til Hobro, at man havde set to tyske Uhlaner, men de var redne tilbage igjen, og siden havde man ikke set noget til Fjenden. Vore Gendarmere red nu forsigtig fremad. Da de naaede til Rold, begyndte de at saa Klarhed over, at Fjenden virkelig var paa Tilbagetog. Dér

havde to Eskadroner tyske Uhlaner holdt Raft, medens de sendte Bedetter ud, og Læreren, der kunde snakke Tysk med dem, havde faaet at vide, at et Armékorps var under Fremrykning mod Limfjorden. Uhlancerne ventede længe og kunde ikke forstaa, hvor de efterfølgende Afdelinger blev af. Endelig kom der en rød Husar, som bragte Ordre fra Hovedkvarteret nede i Hobro; den løb paa Tilbagerykning.

Først i selve Hobro fik vore Gendarmere fuld Besejdt. Hele den tyske Hær var i hurtig Tilbagerykning. Af de tyske Blade, som Officererne havde efterladt i deres Kvarterer, var det ikke svært at gætte sig til Forklaringen paa dette uventede Tilbagetog.

Af disse Blade kunde man se, at der var udbrudt det, som kaldes en Kontrarevolution, nede i Tyskland. Det var begyndt i Würtemberg og havde derfra bredt sig til de andre sydtyske Stater. „Frihedspartiet“, som det kaldtes, havde aabenbart vundet stor Tilslutning baade blandt Borgere, Bønder og Arbejdere. Skjønt de tyske Regeringsorganer ikke var mere sandfærdige end vore, var det dog let at se, at Rejsningen var alvorlig. Rejsningen havde nu sit Hovedkvarter i Nürnberg, og der taltes i Socialistbladene om flere „uafgjorte“ Træfninger; man kommer vist Sandheden nærmere, naar man gaar ud fra, at det har været Nederlag for Socialisthæren, som skulde slaa „Dyrøret“ ned.

Der kunde selvfølgelig ingen Tvivl være om,

at den tyffe Socialistregering nu traf sine Tropper ud af vort Land.

En Damper, der i Aftes kom hertil, og som bragte Ordre fra Regeringen i Kjøbenhavn, bragte da ogsaa Rumre af „Social-Demokraten“, der fortalte om, at Fyn allerede var rømmet af Tyfterne, og at Tilbagetoget over Kongeaaen var i fuld Gang. Saaledes endte denne mærkelige „Krig“.

Da jeg tog Afsted fra Hans Madsenovre i Kjøbenhavn, forudsagde han, at det hele vilde blive en ren Komædie. Paa en vis Maade fik han Ret; thi løjerligere Krig tror jeg aldrig, der er bleven ført, men vi har dog været Bidne til alle Krigens Rædsler og det i dens hæsligste Former, skjønt der egentlig ikke er bleven leveret et eneste Slag. Jeg for mit Bedkommende har slet ikke været i Kæft med Fjenden, derimod har jeg desværre paa en helt anden Maade været i en blodig Træfning — men derom senere.

Skulde jeg give dig en nogenlunde samlet Beretning om Krigens Gang her i Jylland — hvorledes det er gaaet paa Fyn, véd jeg slet intet om — vilde jeg komme i en slem Forlegenhed. Naar — en menig Soldat forstaaer vel som Regel heller ikke meget af de taktiske Bevægelser, der foregaar i en Krig; men jeg har nu alligevel en lumsk Anelse om, at naar „Generalstaben“ skal til at afgive sin Beretning, saa kommer den til at se noget mærkelig ud, hvis man da ikke tager Fantasiën

til Hjælp og laver en smuk „Krigshistorie“, der ligner Birkeligheden saa lidt som muligt.

Du véd, at jeg kom over Kalundborg til Aarhus, hvor vi blev udfsbiede den 29de i forrige Maaned. Der blev vi liggende i hele 5 Dage; jeg tror ikke, at jeg tager fejl, naar jeg siger, at Grunden vistnok var den, at man ikke vidste, hvor vi skulde hen.

Der var et Virvar i Byen, som ikke er til at beskrive. Foruden vor Eskadron laa der en Eskadron, der ogsaa var fra Kjøbenhavn, og to Eskadroner fra Nestved; endvidere en Bataillon Fodgendarmer fra Helsingør og en fra Aalborg.

Batailloner af Folkemilitzen kom og drog bort og kom tilbage; en Artilleripark ventede paa det halve af sit Mandskab og paa de fleste af Hestene.

Ordre blev givne og tagne tilbage igjen. Intendanturen var i den sorgeligste Forfatning. Snart lød Ordren paa, at vi skulde have Naturalforplejning, og naar den saa udeblev, hed det sig, at vi skulde have Forplejningen i vort Kvarter; det vilde — da den socialistiske Samsundsordning ogsaa var gennemført i Aarhus — sige, at Byen, skulde bespise os i Folketøffenerne og de offentlige Kaffeuse. Resultatet af al denne Forvirring blev naturligvis, at vi tog vor Føde, hvor der var noget at tage. En Dag var der Dverflod, en anden Dag vidste vi knapt, hvor vi skulde faa et Stykke Brød at stille vor Sult med. Bærst gif det med Foderet til Hestene; det saa' de to første Dage rent galt ud, thi alle Forraad var udtømte

af de jydſke Eskadroner, ſom nu var ſendte ſydpaa. Endelig den tredje Dag blev den Mangel ſaa nogenlunde afhjulpen.

Den 5te og ſidſte Dag, vi var i Aarhus, kom de første Transporter af ſaarede, ſom ſkulde indlægges paa Laſarethet. Det var et grufuldt Syn, ſom mange af dem var tilredte. Ganske viſt gav de ny Geværflugler forholdsvis ſmaa og rene Saar, men deſto ſikrere ſlog de helt igjennem, naar de traf, og Birkningerne af de ny Granater med voldſomt exploderende Satſer var, ſagde de ſaarede, forfærdelig.

Det røgfri Krudt, ſiger alle, bidrager ikke lidt til at øge Forvirringen, ſom Officerernes Uduelighed fremkalder. At begge Hære for en væſentlig Del bærer røde Uniformer, og at begge kæmper under den røde Fane, ſom ingen af dem har villet opgive, fremkalder naturligviſ ogsaa Fejltagelſer; det hænder hvert Øjeblik, at man enten ſkyder paa ſine egne eller kommer ind i Fjendens Rækker, fordi man tager fejl. Diſſe røde, stærkt iøjnefaldende Uniformer er ogsaa altfor gode Skydeſtiver.

Den 1ſte og 2den September havde der ſundet forſtjellige Sammenſtød Sted i Egnen mellem Fredericia og Vejle. En danſk Gendarmeskadron, der var falden i et Baghold, blev ſkudt ned til ſidſte Mand af den uſynlige Fjendes Magasingeværer.

Den 2den September om Aftenen fik vi Ordre til, at vi ſkulde af Sted ſydpaa, og vi ventede

naturligvis, at vi nu skulde med i Jlden, men vi naaede ikke længere end til Horsens, før vi fik Ordre til at ride tilbage til Aarhus. Frem og tilbage er lige langt.

I Aarhus blev vi liggende en Dag over. Der kom stadig ny Transporter af syge og saarede. En halvt opreven Bataillon af Folkemilitsten kom om Eftermiddagen ogsaa til Aarhus. Folkene var i den ynkeligste Forfatning. Daarlige Munderinger havde de haft, da de rykkede ud, og bedre var det ikke blevet i de Dage, de havde marscheret frem og tilbage eller deltaget i nogle af de smaa Træfninger. Folkene klagede over, at de ingen Forplejning fik. Da de kom til Aarhus og de maatte staa i timevis, inden man kunde skaffe dem Kvarter, var det lige ved at komme til Mytteri. Officererne havde allerede Revolverne fremme, og det var sikkert bleven en alvorlig Affære, hvis ikke nogle godlidende Mennesker havde bragt Staklerne varmt Ol, Kaffe, Brød, og hvad der ellers kunde skaffes i en Hast. Saa lagde Stormen sig; Folkene glemte alt for at stille den øjeblikkelige Sult og Tørst.

Næste Dags Morgen fik vi Befaling til at ride til Silkeborg; dér traf vi en Bataillon Militst, hvis Chef fik Overbefalingen over os. Han ventede paa endnu 2 Batailloner af Militsten, men han fik Lov til at vente længe. I hvert Fald var de endnu ikke komne, da der Dagen efter kom Ordre, at vor Eskadron alene skulde forlægges til Herning og tage Stilling dér, indtil vi fik ny

Ordrer. Saa tror jeg virkelig, man rent har glemt os; thi dér blev vi liggende uden at høre noget nærmere. lige indtil vi fik Bished for, at Fjenden stod i Silkeborgegnen, ikke stort mere end fire Mil fra os, og at vor Hær var paa et fuldstændigt Tilbagetog op imod Limfjorden. Det hed sig ogsaa, at fjendtligt Rytteri, der var gaaet op ad Vesterkanten, var naaet til Ringkjøbing. Nu maatte der handles efter „Konduite“, mente vor gamle Ritmester, der ellers ikke har Ny for at være Opfinderen af det røgfri Krudt. Han besluttede at søge at naa vor Armé, og i dette Tilfælde gjorde han vel ogsaa det rette. Vi red til Lundby og derfra ad Bejen nordpaa over Karup og Hald til Viborg. Dér traf vi store Skarer af Militser, thi andet end netop Skarer kan man ikke kalde dem, i saadan en Oplosning var alle Afdelinger. Vi kom langt om længe i et Slags Kvarter, og Hvilen smagte godt. Men ligesom vi laa i tung Søvn, lød der Hornsignaler og Trommehyrpler ude paa Gaden; vi kom i en Fart i Klæderne, fik fat i Hestene og kom i Sadlen. Fjenden var lige udenfor Byen, hed det. Det var en bælgmørk Nat, Regnen strømmede ned. Mage til Forvirring og Bildskab har jeg aldrig kjendt. Militssoldaterne kom styrkende ud fra Husene, mange kun halvt paaflædte og flere uden Gevær. Alle vilde kommandere og ingen lystre. Vi blev beordrede til at forsøge paa at bringe Orden til Beje, men det var et haabløst Forsøg; derved blev vi blot selv splittede og revne med af Strømmen

Den Strøm, jeg fulgte, gif ad Hobro til, og skjønt Bejen dertil vist ikke var meget over fire Mil, naaede vi først til Hobro langt op paa næste Formiddag.

Regnen, Forstræffelsen, den elendige Tilstand, hvori Militfsen befandt sig, bevirkede idelige Standsninger. Mange segnede om, de blev lagte ved Siden af Bejen; det var en Dnk at høre, hvorledes de klagede og bad om, at man skulde tage dem med. Men enhver tænkte kun paa at bjærge sig selv. I Hobro blev der endelig gjort Holdt. Der stødte vi paa andre Dele af Hæren, som var i en noget bedre Forsatning, og Officererne for disse Afdelinger søgte med delvis Held at bringe lidt Orden til Beje. Værst var det, at al Forplejning manglede. Mange segnede om, udmattede af Sult.

Fra Hobro gif Bejen nordpaa til Aalborg, og da det virkelig meldtes, at Fjenden var i Fremrykning — Meldingen i Viborg var dog meget forhastet — blev vi sat over Fjorden, og jeg kom i Kvarter i Nørre Sundby, hvor jeg endnu er.

Ja, vil du maaske sige, af en Krigshistorie at være er den dog ikke saa frygtelig endda. Jeg beklager mig heller ikke saa meget for mit eget Bedkommende, min Eskadron har jo en stor Del af Tiden været udenfor det værste; men jeg skammer mig over den ynkelige Rolle, vi har spillet; jeg har den største Medfølelse med alle de andre, der under store Anstrængelser har døjet Sult og al tænkelig Nød — for da ikke at tale om de mange,

der har maattet lade deres Liv i denne ynkværdige Krig. Og hvad har Befolkningen ikke maattet døje i denne Krig, der flere Steder er ført paa en Maade, som minder mig om, hvad jeg en Gang som Dreng læste i en Historiebog om Rædslerne paa Tredivaarskrigens Tid.

Men godt har jeg da ikke selv haft det, og noget af det, som har gjort Feltlivet surest for mig og mine, det er den oprørende Maade, hvorpaa vore Officerer har behandlet os.

Du husker nok, at jeg skrev til dig om det Hundeliv, jeg førte i den første Tid, efter at jeg var bleven indkaldt til Gendarmene og dér paa ny gif en Slags Rekruttskole igjennem. Senere blev det ikke saa lidt bedre; vi fik travlt, maatte paa Post, snart her og snart dér, men det var en ret fri Tjeneste, og vi var ikke synderlig udsatte for vore Foresattes Vilkaarlighed. Men her i Felten er det blevet endnu meget værre end i Rekruttiden paa Kasernen. Saa længe vi red frem og tilbage i Marhuseggen, gif det endda an; da havde Officererne noget at tænke paa med at finde ud af de modstridende Ordre om, hvor de skulde føre os hen. Men i den Tid, vi laa og drev i Herring, blev det rent galt. Saa megen Raahed troede jeg ikke, det ene Menneske kunde vise overfor det andet.

Vor ny Løjtnant, en ung Knægt paa knapt 20 Aar, er et af de fletteste Mennesker, jeg har truffet i mit Liv. Han var nok, kort før Revolutionen brød løs, Officersselev ved Dragonerne, men

inden han naaede at blive Sekondløjtnant, blev han jaget væk for gemene Snyderier, siger man. Derefter førte han en Tid et rent Bagabondliv, indtil han nu, da der blev Brug for saa mange Officerer, blev Premierløjtnant ved vor Eskadron.

Han gjør sig en Fornøjelse af at pine og plage os, og med Sablen fugtler han os for et godt Ord. Jeg vil indrømme, at der er mange slemme Krabater ved Eskadronen, men der er jo dog ogsaa flinke Folk iblandt, og for dem er den Behandling, der bydes os, dobbelt tung, fordi den saarer vor Vresfølelse. Og de andre Krabater bliver for Resten vist ikke bedre ved den vilkaarlige og brutale Behandling. Der er nu f. Ex. Nr. 17; naar han kan faa fat i Brændevin, saa drifter han sig altid pladrende fuld. Og sjønt det er en Gru, saa mange Hug Løjtnanten har givet ham, saa bliver han dog lige godt ved at drikke, saa snart der er noget.

Med Undtagelse af vor gamle Ritmester, der egenlig er et ganske skikkeligt Skrog, og som Løjtnanterne gjør tykt Nar ad, er omtrent alle Officererne af samme Kaliber.

Medens de laa og fjedede sig i Herning, fandt de paa alle mulige „Løjer“ for at faa Tiden til at gaa, og det var som Regel os, der var Skive for disse Løjer.

Ja, i bogstavelig Forstand var vi Skive for dem.

Da vi kom til Herning, begyndte Officererne strax at forslaa Tiden med Pistolskydning. Det

funde nu være meget fornuftigt, og vi maatte lade Omdrejningspistolerne og markere Skuddene. Men om Eftermiddagen, da Officererne i meget oprømt Stemning kom fra Middagsbordet, bragte en af dem en ikke meget stor Papskive med, og saa bliver 43 kommanderet frem til at holde den i Haanden, medens Officererne flød efter den. Han er ellers en ganske rask Karl, 43, men han var ligbleg, da de begyndte at skyde. Det var ogsaa en farlig Leg, den. Skiven var som sagt temmelig lille, Officererne var ikke særlig sikre Skytter, og hede i Hovederne var de tilmed. Mærkeligt nok gik det godt med 43, skjønt han maatte staa for over en Snes Skud, men det skal ogsaa lades ham, at han ikke et eneste Øjeblik rystede paa Haanden. Da han fik Lov til at træde af, funde han imidlertid ikke mere; han fik ondt og maatte bæres bort. Saa blev 33 kommanderet frem. Han rystede af Skræk over hele Kroppen, og næppe var det første Skud faldet, før han udstødte et højt Skrig og tabte Papskiven. Blodet flød ned ad hans højre Haand; Ruglen havde knust Begesfingeren. Hvad siger du til en saa umenneskelig Grusomhed?

Det var saamænd Synd at sige, at Officererne tog sig dette Uheld nær, men de hørte dog op med den „Leg“. At sige, det var dog kun for at begynde paa nye „Løjer“. Til disse hørte bl. a., at de „red Bæddeløb“, siddende paa Skuldrene af os, medens vore Hænder var bundne paa Ryggen. Denne raa Leg syntes særlig at more dem, og jeg, der, som du véd, er en dygtig Hurtig-

løber, maatte stadig holde for; Løjtnanten kaldte mig sit „Indlingsdyr“. De drev denne Sport saa vidt, at mange af os segnede af Udmattelse, og tilsidst krævede den da ogsaa et Menneskeliv. 26, der ogsaa særlig maatte holde for, bad en Dag, om han ikke nok maatte være fri, fordi han havde stærke Smerter i Brystet; men det gav naturligvis kun Anledning til, at han netop skulde løbe og løbe om igjen. Til sidst styrtede han under sin „Rytter“, og en Blodstrøm stod ham ud af Halsen. Saa Minuter efter døde han.

Det var dog ikke blot os, der var Gjenstand for Officerernes Raahed; Befolkningen fik den ogsaa at føle.

Meget af, hvad jeg har set, er saa hæsligt, at jeg skammer mig ved at skrive det og mindst vil gjøre det, da jeg beder dig sende Brevet, saa snart du har læst det, over til Ane Margrethe, til hvem jeg strax skal skrive, saa snart jeg kommer til Kjøbenhavn og faar at vide, hvor hun nu opholder sig. Kun saa meget skal jeg i al Korthed berette, at en ung Pige, som Officererne en Aften havde slæbt ind til sig, næste Dag fandtes i et Vandløb udenfor Byen; hun havde druknet sig. Eller et andet Exempel paa deres Raahed. Efter Middagsbordet, medens de ligger og ryger deres Cigarer ud af Binduerne, ser de en frugtommelig Kone komme gaaende nede i Gaden. Hende skulde de ogsaa have Løjer med. I samme Øjeblik, hun er udenfor Huset, knalder der sex-syv Skud, og Ruglerne peb over Hovedet paa hende. Hun faldt om paa

Gaden af Skræf og maatte bæres ind i et Hus, hvor hun nedkom for tidligt.

Dg dog er disse Raaheder og Grusomheder intet mod, hvad jeg har hørt fortælle af dem, der har været paa den egenlige Krigsstueplads. Der er en ligefrem Hungersnød kommen til Krigens øvrige Rædsler.

Her i Jylland staar det ikke bedre til med Høsten og Landbrugets hele Tilstand, end det efter dit sidste Brev gjør det øvre paa Sjælland.

Dg hvorledes kan det være anderledes! Der, hvor den rigtige socialistiske Fællesdrift er indført, er Ledelsen af Arbejdet næsten altid lagt i Hænderne paa uduelige, socialistiske Skraalhalse; og naar Ledelsen er umulig og alle søger at skubbe saa meget af Arbejdet fra sig, fordi de har lige megen Glæde af det, enten de driver eller dovner, er det jo ikke svært at begribe, hvorledes Resultatet maa blive. Stort bedre gaar det heller ikke paa de Gaarde, hvor de tidligere Gjere eller Forpagtere foreløbig endnu sidder som en Slags Statsforvaltere.

Deres egen usikre Stilling tager Lysten fra deres Arbejde, og deres Arbejdere, hvis Begreber er blevne helt forvirrede, er opsættige og vrangvillige. Det er endda ikke saa urimeligt, da de faar deres Løn i Kuponer, som ude paa Landet har endnu mindre Værdi, end de har inde i Byerne. Naar hertil kommer hele den Forvirring, der hersker i al Handel og Wandel, er det jo let at begribe, at i de Egne, hvor de to socialistiske

Hærens Græshoppesværme har hærget, hersker ligefrem Hungersnød.

Hvor mange Aar vil det ikke vare, inden vort itakfels Land forvinder Følgerne af alle disse Ulykker.

Ja nu maa jeg snart til at slutte dette lange Brev, men jeg har desværre det værste tilbage. Jeg trykker mig ved at fortælle det, og dog maa jeg prøve paa at lette mit Hjærte for dig. Hvad jeg i Dag har været med til, vil jeg altid føle som en mørk Plet paa mit Liv.

Jeg skrev i Begyndelsen, at jeg nok havde været i Jlden, men at jeg ikke havde været i Kæft med Fjenden. Det er mod gode Landsmænd, jeg har kæmpet — hvor jeg skammer mig ved at skrive disse Ord!

I Morges fik vi at vide, at vi og Gendarmerne fra Næstved og Helsingør hurtigst muligt skulde overføres til Kjøbenhavn. Hele Militzhæren skulde derimod følge langsomt efter Fjenden og foreløbig tage Stilling ved Sydgrænsen.

Det er let at forstaa, at Militzsoldaterne, der alle er i den elendigste Forfatning, gruede ved Tanken om, at de atter skulde paa lange Marschture ned i de udpinte Egne.

Nogle Kompagnier Bendelboere, der havde Kvarter oppe i Hvorup lidt nord herfor, erklærede, at de ikke vilde lade sig sætte over Fjorden; det koste, hvad det vilde. Det udartede til aabent Mytteri, og da Officererne vilde bruge Magt, slog Folkene dem ned.

Saa blev vi og en anden Eskadron udføremmanderet til at straffe „Dyrøverne“. Vi traf dem paa en aaben Mark, hvor de havde samlet sig og holdt Raadslagning. De gjorde Tegn til os, vendte Kolberne paa Geværerne i Bejret og viftede med Lommelærklæderne. Hvor gjerne havde mange af os, ja maaske de fleste af os, ikke sluttet os til dem, men den ene stolede ikke paa den anden, og vore Officerer holdt med Revolveren i Haanden skarpt Dje med os; vi forstod, at den første, der gjorde Tegn til at nægte Lydighed, vilde blive skudt ned paa Stedet.

Ritmesteren for den anden Eskadron red hen til Bendelboerne og spurgte dem, om de godvilligt vilde overgive sig. Et fast, enstemmigt „Nej!“ var Svaret. Saa gik det løs. Bendelboerne dannede i Skynding noget, der skulde ligne en Slags Karré, men en stor Del af dem manglede Geværer, andre Munitio. Det hele stod ikke længe paa; men da vi fo'r ind imellem dem, blev der et skrækkeligt Myrderi. Jeg var i det Øjeblik ikke klar over mig selv, men jeg tror dog, at jeg saa vidt muligt søgte at undgaa at slaa for haardt til. Men én dræbte jeg. Vi var lige paa Livet af hinanden, han tog Sigte paa mit Bryst, og saa gav jeg ham et Sabelhug oven i Hovedet, der frembragte et stort, gabende Saar. Men lige idet han havde faaet Hugget, saa' han paa mig — de Dje glemmer jeg aldrig, saa længe jeg lever.

Jeg føler det, som om jeg havde begaaet et

Mord, og det har jeg svoret, at aldrig, aldrig mere løfter jeg Baaben mod Landsmænd.

Og nu Farvel, kjære Fader! Hils Ane Margrethe paa det kjærligste fra mig. Maaſte ſes vi alle ſnart!

Din hengivne Søn
Hans Sørensen Eiby.

Til

ſhv. Snedkersvend Hans Sørensen.

Kaſernen paa Kriſtianshavn, Kjøbenhavn.

Eiby, d. 22. Septbr. 1902.

Min kjære Søn!

Det glæder mig af dit ſidſte Brev at ſe, at du er vendt tilbage fra Hæren med hele Lemmer, og at der alſaa dog er Udfigt til, at vi kan gjenses i en ikke altfor fjærn Fremtid.

Denne Gang kan jeg forpøvrigt begynde min Skrivelse med en Meddelelſe, der mere end alt andet vil glæde dig, idet jeg nemlig har faaet Brev fra Ane Margrethe, og det et Brev, ſom der er noget ved. Fornuftig ſom Pigen er, havde hun da heller ikke ſendt Brevet med en upaalidelig Poſt, men ladet Ola Mattſſon beſørge det til Claus Fiſker. Der ſtod ogſaa udenpaa: „Vid godhet“. Det blev ſagt mig, at den gode Ola

fadrajede lidt ved Siden af sit Fiskeri, og at han havde faaet en finst Skipper, der gif med Trælast til Kjøge, til at tage Brevet med. Ane Margrethe er glad og rolig og har nu kun én Sorg, og den gjælder naturligvis dig. Ellers skriver hun om sit Liv derovre paa den anden Side af Bandet, og hun for sin Del har det saa godt som nogen Sinde. Hun har ogsaa faaet Plads paa en Gaard, der tilhører en dansk Mand, og hun fortæller, at der er flere Landsmænd, der har Ejendom derovre i det sydlige Skaane. Manden, som hun tjener, er Søn af en rig Grosserer i Kjøbenhavn, og det var ham en særlig Glæde at tage hende i sit Brød, da han var bleven bekendt med hendes Historie fra Kjøbenhavn. Hendes Madmoder er ogsaa en dansk Dame, og hun er saa venlig og god imod Ane, som om de var i Slægt. Gaarden hedder „Fridhem“, og saa vidt vi kan se, passer Navnet ogsaa godt til Livet dér. Egnen derovre, skriver hun, er aldeles som her, en Smule bakket, god og frugbar og med Skove og smaa Indsøer i rig Afvevling. Levemaaden er ganske som herhjemme, og hendes Medtjenere er flinke, skikkelige Folk, der har et godt Greb paa deres Gjerning; navnlig skal de lave fortrinligt Smør og en rigtig god Ost. Desuden taler de næsten Dansk; kun ligesom synger de lidt paa Ordene, men det klinger saa rart og venligt. I det hele har hun kun ét Ønske, og det er, at du maatte blive i Stand til at komme derover, og hun er ogsaa vis paa, at du vilde kunne faa Arbejde dér;

ja Fruen har endog tilbudt at ville modtage dig og foreløbig give dig Bestæftigelse i dit Haandværk paa Gaarden, da der forestaar nogle Forandringer og Udvidelser af Bygningerne. Jeg forstaaer nu nok, at det i Djebliffet er umuligt for dig, men jeg skylder at gjøre dig bekendt med hendes Ønske, og jeg véd jo, at hendes Ønske er din Lov.

Men dermed er ogsaa det glædelige i denne Skrivelse forbi; thi her strammer det mere og mere ad med hver Dag. Som jeg skrev dig til sidst, har det ulmet under Askens længe; nu vil det snart slaa ud i Flamme. Saa længe Ulykken end har været herude, havde vi dog endnu ikke set raa Angreb paa Personer før i de sidste Dage. Det meste er slaaet hen i Brøl, Foredragsbavl og Balghistorier. Vi har sagt som saa: de Folk er som Hundene; de af dem, som gøer mest, bider mindst. Men nu da Udskrivningen til Hæren daglig rammer snart unge, snart gamle, og Modstanden begynder at stifte Hovedet frem, saa kommer vore Tyranners rigtige Sindelag for Dagen, og saa dukker Hævnhysten hos de Folk ogsaa op. Det er mærkeligt, saa deres Hukommelse er frisk i disse Tilfælde. Ikke saa snart er der Lejlighed til at pille én ud fra sit Hjem, før de nok skal finde den, de har haft et godt Øje til, den, der ikke har været Jamand med dem, den, der ikke har gjort gode Miner til slet Spil. Jeg kunde fortælle dig mange skræffelige Exempler paa Raahed fra Magthavernes Side; men et Par Tilfælde er nok til at gjøre dig vor Stilling forstaaelig.

Gendarmerne, som har haft Ansættelse her paa Egnen, benyttes som det, vi hidtil kaldte for Lægdsmand, men om nogen Lægdsrulle kan der næppe være Tale. Det er en ren Tilfældighed, hvem der bliver udfkrevet, da der snart hverken spørges om Alder eller Sundhedstilstand. Kun én Regel er sikker, og det er den, at har en Mand en Gang forset sig mod en af de Herrer, saa er han, saa vist som to og to er fire, sikker paa at blive tagen til Militzen. En Mand her paa henimod de Tres tog man til Krigstjenesten ene og alene af den Grund, at han havde smidt en beruset og næsvis Politikommissær paa Porten. Hans Indvending om, at han var for gammel, hjalp kun til den Bemærkning, at han sagtens var ung nok til at være Dusk paa et Lasareth. Ja, man er endog gaaet videre endnu, idet man af Hævnløst har taget Krøblinge og tvunget dem ind i Hærens Rækker. Det værste, jeg har set i den Retning, passerede forleden Dag her i Byen. Du husker nok fra et af mine Breve for et Par Maaneder siden, hvad jeg skrev om et Foredrag, som blev holdt herude nogen Tid før Valgene, og hvor gamle Mads Røgter i en noget glad Stemning gjorde sig lystig over denne Bjergborg. Det har man skrevet sig bag Dret, og nu kom Straffen. Som jeg titter ned ad Gaden i Morges, ser jeg en Mængde Folk samlede ved Gadefjæret, og forbitrede Stemmer lød herop imod Huset. Kort efter satte et Tog af Mennesker sig i Bevægelse hen imod vort Hus, og til min Forbavselse ser

jeg, at Mads Røgter bliver transporteret mellem to Gendarmer; ham havde de minsfæl og saa udskrevet. Først havde Mads taget det som en Spøg og gjort Løjer med Folkene, men da de ikke vilde forstaa det, saa blev han grov, kaldte dem for Galehuslemmer og saa videre. „Hvad er det for noget Brævl — hvad Fanden vil J ha' mig til; skal jeg skyde, jeg kan sgu inte andet end skyde Ryg,“ sagde Mads. — „Du kan blive Kompagniets Nar og vittige Hund,“ var Svaret. Saa blev Mads rasende, skjældte ud, slog og sparkede om sig af alle Kræfter. „Saa maa vi binde ham,“ sagde den ene Gendarm til den anden. Saa lagde de Slyngler et Nag over hans puffedede Ryg og snærede Hænderne sammen med Hysning op bag om Naget, saa Mads jamrede sig. Det var imidlertid en Raahed, som fik Galden til at løbe over paa mange af de tilstedeværende. Som du véd, har Mads egenlig altid været afholdt her omkring. Hans muntre Lune, hans gode Indfald og hans varme Kjærlighed til Børn gjorde ham til Ven i ethvert Hus. Og hvad var han ikke for en morsom Fyr ved en Legestue, et Høstgilde eller anden selskabelig Lejlighed; han kunde sætte Humør i hele Forsamlingen, naar han begyndte med sine Løjer. Hans pudsfige Frierier til alle Byens Piger, hans glade Biser med de lange Dmfvæd og saa endelig alle hans smaa Opmærksomheder mod Byens Koner. Han forstod at tage dem ved Hjærtet med sine Gaver af Træsager, som han skar saa smukt,

medens han vogtede Kreaturet. Byens Børn fortalte han Historier i de lange Vinteraftener, naar de ellers var overladte til sig selv. Han var virkelig Kjaledægge i Ejby. Gendarmene forsøgte at trække af med ham op ad Kirken til — men hvad sker! Da de var naaet et Par Hundrede Favne udenfor det yderste Hus, høres et Skud, og den ene Gendarm styrter paa Næsen hen ad Bejen. Kammeraten, der havde Pistol i Bæltet, vender sig om og trækker Baabnet frem, men et nyt Skud høres, og han bliver strakt baglængs til Jorden ved Siden af den anden. Mads blegnede, men Folk styrtede til, og Ungdommen raabte Hurra for deres gamle Ven. Her var ingen, der spurgte om, hvorfra Skuddene kom, og ingen havde set andet, end at de to Gendarmere var faldne. „Det var Pinedød mærkeligt,“ sagde Mads. „J to kom sgu til Storarmeen for Mads Røgter.“

Det var vel nok ogsaa mere end Mads, de to Skud gjaldt. Der er Hede i Luften herude, og Sindene kommer i Røg ved den mindste Anledning, og det er jo saa naturligt. Det har længe gjæret, og Spundsien ryger nu af Tønden i Tordenluften.

Hvorhen man vender Djet, ser man ogsaa Flaget med det hvide Kors vaje frit som i gamle Dage. Paa „Glentehøj“, hvor Generalstaben har sit Maalemærke staaende, blev forleden hejst et umaadelig stort Danebrogsslag, der kan ses i meget lang Afstand og skal tjene som Samlingsmærke for Folk paa denne Egn. De gamle Fædrelandsfange med de kjære og kjendte Melodier begynder igjen

at lyde om Aftenen, naar Ungdommen samles nede i Byen; Kammeratskabet og Fortroligheden vender nu tilbage i Stedet for Frygten og Mistænksomheden.

Jeg traf i Forgaars nede i Lellinge By en Kjøge-Slagter, og han fortalte rare Historier derinde fra. Udfrivningens Hensynsløshed havde bevirket, at Folk derinde samlede sig og talte i al Hemmelighed om at rejse sig til Forsvar mod denne Bande af Røvere, der skaltede med hver Mand's Belfærd, som om alt kun drejede sig om at rive ned og ødelægge. Det i saa høje Toner priste Fællesliv i Arbejde og Nydelse var kun en Række Skandaler af den værste Art, et Sammensurium af Retsfærdshyfleri, Snyderi og Løgn. „Naar Skidt kommer til Gre, véd det ikke, hvordan det vil være,“ sagde Slagteren, og saa bandte han paa, at vilde ingen anden lægge for, saa skulde han, for han kunde slaa et Slag endnu. I Forgaars Aftes havde der været en Forsamling i „Industrihotellet“, hvor man havde besluttet at gribe til Modstand og søge Støtte hos Oplandets Bønder. „Jeg har nu ogsaa lidt andet i Dag at udrette her end at sælge Kjød og købe Kalve; jeg skal nemlig søge ordnet en bevæbnet Modstand, og dertil maa vi have jeres Medvirkning, og jeg hører overalt kun, at man intet ønsker hellere,“ sagde Slagteren.

Nede fra Stevns-kanten har man allerede truffet Forberedelser til en Sammenslutning, og dér har hjemsendte Soldater fra Militzhæren sluttet

sig til Beboerne. Hvad Slagteren fortalte om Hærens Tilstand, var forfærdeligt. Der havde ingen Forplejning været, og Tropperne maatte gribe til Rov for at opholde Livet. Disciplinen var fuldstændig nedbrudt. Kommandoen var overdraget til Folk, der hverken havde militær Dygtighed eller Karakter nok til at tæmme de ryggesløse Masser, ja Officererne selv var de værste til at plyndre. Hæren var derfor i fuldstændig Dødsning, og dens Rester var komplette Stratenrøvere. Paa Ligheden alene havde de opdaget, at man ikke kunde leve, og med Broderskabet var det ikke bedre, end at den ene stjal den andens Sultesøde. Saa tog de Friheden som en sidste Udvej og med den huggede de sig igjennem Jylland og Fyn, saa godt hver for sig kunde. Klæderne var rakket af dem, den ene Pjalt slog den anden, og Fodtøj havde de ikke kjendt i den sidste Maaned. En var kommen hjem i Skjørt, da Buxerne ikke kunde hænge om ham, og snavsede og fyldte med Utdøj var de næsten alle. Det var en Hær af Stoddere, der var parat til at slaa for hvad som helst, naar de blot kunde faa Skrutten fyldt.

Det er ikke mange Dage siden, at Gendarmerne traf herigjennem med Flokke af udstrevne Soldater. Det var ikke noget glædeligt Skuespil. Med Tværsæcken paa Ryggen blev de ligefrem drevne af Sted gjennem Landsbyen til Kjøbstaden. En af Flokkene overmandede Bevogtningen paa aaben Mark, gjennembankede dem og lod dem ligge bagbundne til Grin for de forbigaaende. At enkelte

deserterede og blev godt gjemte hos Befolkningen, var ganske naturligt, da den Behandling, de indkaldte fik af Underofficererne, var i høj Grad raa og uforfhammet.

Forunderligt er det ogsaa, saa her er blevet tomt i de sidste Dage paa Embedsmænd. Den ene efter den anden af de mange med det røde Skjærff forsvinder fra Vejene. Nu er det kun Egnens Folk, der farer frem og tilbage for at træffe Aftale om, hvad der er at gjøre. Der dannes Samlag i hver en By for at tænke paa Forsvar eller Angreb, og der mangler kun ledende Mænd til at tage Kampen op og ordne Folkehæren. Her i Byen havde man foreslaaet Smedden som Anfører; han har ogsaa Mod nok, men han mangler Selvtillid. Saa blev der tænkt paa Dyrlæggen, en raaf, ung Mand, der er ivrig nok og gjerne vil gaa med; han har imidlertid aldrig været Soldat og vil derfor helst være Menig. Endelig foreslog en af Byens Folk, at vi skulde samles under Kommando af Forvalteren paa Spanagergaarden; han har tidligere tjent som Løjtnant i den gamle Hær, og han er afholdt af alle her omkring. Viljen til at deltage er almindelig hos alle; jeg har i det mindste ikke hørt, at en eneste har vægret sig. Ved et Møde i Dag søgte man at faa Klarhed paa, hvad der kunde tilvejebringes af Vaaben, og fra de forskjellige tidligere Medlemmer af Skytteforeningerne er en Mængde Geværer stillede til Raadighed. Jagthøsserne er tagne ned fra Knagen, blevne eftersete og pudse, og gennem en Skipper

i Kjøge er der gjort Forberedelser til at faa Ammunition hentet herover fra Sverige. I Morgen er der Samling af Udsendinge fra nærliggende Sogne, og et Par Mænd er sendte til Kjøge og Roskilde for at aftale det fornødne om en Tilslutning fra disse Kjøbstæder. Man venter naturligvis ogsaa, at de Afdelinger af Militshæren, der er sammensatte af udfkrevne fra Landet, vil slutte sig til os. De gamle, Konerne og Børnene bliver naturligvis hjemme for at passe Hus og Kreatur, medens Ungdom og Manddom drager ad Hovedstaden til for med Magt at gjenoprette den ødelagte Samsundsorden og bringe Fred og Ro til Beje i Land som i By. Jeg selv har stillet mig til Tjeneste ved Transporten af Fødemidler og er bleven ansat som Kusk i Trænet; kan jeg ikke gjøre andet, saa kan jeg dog styre et Par Heste endnu og har god Kjendskab til Terrænet i flere Miles Omfreds. Der er ogsaa andre gamle, rørigke Mænd, der har ønsket at være medvirkende til at frelse og fri Hjemstavnene for Ødelæggelse af det Paa, der nu har hærget og plyndret, pint og plaget os paa alle Maader. Den ældste Mand i Byen er nu Firs, og han var med i 48; han er saa rask, at han har tilbudt sig som Skytte, og han evner ogsaa endnu at tage en Mand paa Kornet saa sikkert, som han ofte i de sidste Aar har truffet Agerhøns i Flugten. Alt ialt tør jeg nok sige, at kan vi end ikke stille en velindøvet Bataillon paa Benene, saa kan vi dog møde med en Flok, der vil kæmpe for Liv og Arne med Udholdenhed og

Mod. En Bondehær har før sejret, naar Bold og Undertrykkelse har tvunget den til Kamp paa Wrens Mark.

Jeg skriver dig snarest til om den videre Gang med Hensyn til, hvad der bliver at udrette herfra.

Din Fader.

Til

Husmand Jens Sørensen.

Gjby pr. Rjøge.

Kjøbenhavn, d. 24. Septbr. 1902.

Gamle Jens Sørensen!

Det Brev, jeg lige nu modtog fra Dem til Deres Søn, faar han ikke at læse. Det er saa tungt for mig at skrive Dem til om den Ulykke, der er sket, og som jeg véd er det haardeste Slag, der kunde ramme Dem paa Deres gamle Dage. Deres Søn, min bedste Ven, er død.

Jeg modtog først Esterretningen herom i Morges og gif netop hjem for at skrive til Dem; dér sad Smørkuffen Niels Husar netop og ventede mig med Deres Brev; han bliver her, medens jeg i Hast skriver disse Linjer. Han siger, at han nok skal skaffe Dem det i Hænde, selv om De skulde være i Opbrud mod Kjøbenhavn.

Ja, det bliver en tung Sorg at bære for os allesammen, men mest naturligtvis for Dem og stakkels Ane Margrethe. Jeg tør ikke skrive det til hende; det maa De selv gjøre; thi De finder vel lettest de mest skaansomme Ord og den bedste Trøst — hvis det overhovedet er muligt at trøste den stakkels Pige.

Og saa at tænke sig, at Ulykken skulde ske netop i det Øjeblik, da det synes, at der snart skal blive Ende paa alle disse Jammerligheder! Men han var altid saa opbrusende og uforsigtig — ja det var jo maaske netop derfor, man holdt saa meget af ham, fordi han var saa ligetil og altid ærligt sagde, hvad han mente, og handlede aabent og frit ud af sit gode Hjærte.

Det er vel min Pligt at fortælle Dem hele Sandheden, som den er, skjønt det bliver tungt for mig at skrive og endnu tungere for Dem at læse. Jeg søgte strax Deres Søn, da han den 21de kom tilbage hertil fra Jylland. Han var saa venlig og god imod mig som altid; men jeg syntes nok, han var saa underlig aandsfraværende, og jeg kunde ikke frigjøre mig for den Tanke, at han tænkte paa noget, han vilde skjule for mig. Han talte stadig om den Kamp, han oppe i Nørresundbyegnen havde været i med Bendelboerne, og navnlig om den Mand, han havde dræbt. Han blev ved at snakke om, at hvis Manden var gift og havde Børn, eller hvis han havde en Kjæreste, hvilken Sorg det da vilde blive for dem. Og saa

de Dine, hvormed den døende havde set paa ham, dem kunde han stadig ikke glemme.

Jeg søgte, saa godt jeg kunde, at tale ham tilrette og formanede ham indtrængende til ikke at gjøre sig skyldig i en eller anden Ubefindighed. Jeg sagde, at han skulde tænke paa Dem og paa Ane Margrethe og intet foretage, før han havde raadført sig med mig.

Han svarede, at han slet ikke tænkte paa noget bestemt, og at jeg kunde være ganske rolig for, at han ikke skulde gjøre noget, som jeg ikke fuldt ud billigede.

Det er første Gang i sit Liv, at han har sagt en Usandhed til mig. Men jeg forstaar nu saa godt, at den kjære, brave Fyr kun gjorde det for ikke at drage mig med ind i den Fare, han udsatte sig for.

Jeg følte en underlig Uro over mig og søgte ham allerede næste Dag, men da var han paa Post, og jeg kunde ikke saa at vide, hvor han var henne.

Tidlig næste Morgen, altsaa i Gaar den 23de, gik jeg atter ud til Kasernen paa Kristianshavn for at søge ham op. Da jeg spurgte efter ham, stak Gendarmmerne Hovederne sammen, og en Sergent bad mig om at vente lidt. Han gik ud af Bagstuen og bad mig at følge med ind til Kaptejnen.

Da jeg stod overfor Kaptejnen, begyndte denne at fritte mig ud. Han lod, som om jeg nok vidste, hvor Hans Sørensen Ejby var henne. Men snart

mærkede han dog, at jeg var aldeles bestyrtet over, hvad jeg nu nok kunde forstaa, at han var deserteret. Kaptejnen forklarede mig da, at Hans havde været paa Nattevagt ved Tøjhuset. Endnu om Natten Kl. 12 havde den patruljerende Officer fundet ham paa Posten.

Men da Afløsningen kom, var han borte. Siden havde man ikke set noget til ham.

Kaptejnen formanede mig til at søge ham op og se at faa ham til godvilligt at indfinde sig. Blev han greben, vilde han øjeblikkelig blive skudt, men meldte han sig selv igjen til Tjeneste, var der Mulighed for, at han kunde slippe derfra med Livet.

Jeg skyndte mig bort fra Kasernen ind ad Byen til, alt hvad jeg kunde. Jeg løb omkring som et forstyrret Menneske. Hvor skulde jeg lede efter ham? Først løb jeg tilbage til vort Logis i Borgergade, for at se, om der muligt laa nogen Besked fra ham. Men der var ikke saa meget som den mindste Lap Papir. Heller ikke havde der været nogen og spurgt efter mig, paastod Husets øvrige Beboere.

Saa løb jeg rundt til vore fælles Benner, men de, jeg traf hjemme, havde ikke set noget til ham eller hørt noget fra ham.

Jeg satte mig paa en Bænk i Kongens Have og søgte at samle mine Tanker. Hvor kunde han være flygtet hen? Ja, ét af to var rimeligvis Tilfældet; enten havde han søgt ud ad Landet til og da rimeligvis ned ad Rjøgeegnen for at slutte

sig til Bondehæren, som vi allerede for et Par Dage siden vidste samlede sig rundt omkring paa Sjælland, eller ogsaa havde han søgt at naa over til Sverige for at opsjøge Ane Margrethe. I sidste Tilfælde var det jo aldeles afgjort, at han havde maattet lægge sin Gendarmdragt.

Han var da maaske endnu her i Byen. Jeg gik ned til Sunddamperne ved Havnegade, men skjønt jeg blev ved at drive om dernede, saa' jeg ikke et Glimt af ham. Derimod traf jeg Dønnergaard, som jeg kjender fra gammel Tid. Han var i fuld Rejsedragt og lod en stor, tung Rejseskuffert bringe om Bord paa Malmødamperen. Jeg gik hen, slog ham paa Skulderen og spurgte, om han nu igjen skulde — ud at rejse.

Ja, det skulde han rigtignok, oven i Kjøbet som officiel Repræsentant; han skulde over at undersøge, hvorledes vor Stilling egenlig var paa det engelske Smørmarked. Han var lidt nervøs, men ellers smilede han nok saa fornøjet. „De har vel faaet gode Rejsediæter med,“ spurgte jeg. Han lo blot og slog sig paa Brystflommen. En af de første Dage, han var kommen hertil, og jeg traf ham paa Gaden, brækkede han ganske gyseligt paa et Dansk-Engelsk, men i Gaar lod der kun af og til et well ind imellem, ellers talte han saamænd meget godt Dansk, enten fordi det nu var, at han har opholdt sig nogen Tid her i Landet, eller det var, fordi han i Alfrensens Spænding glemte at flabe sig.

Han vender sikkert ikke mere tilbage hertil;

den snu Fyr har mærket, at her begyndte at blive lidt vel hedt for ham og hans Lige, og saa har han ment, at det var klogest at bjærge sig selv og Gevinsten i Tide. Han vilde over Malmø til Gøteborg og derfra med Dampstib til England; de andre Ruter var saa usikre, mente han.

Om Aftenen gif jeg igjen ud til Kasernen paa Kristianshavn, men dér havde man endnu ikke hørt noget til Hans.

I Morges løb jeg atter derud. Alt var i Opbrud. Gendarmeriet skulde rykke ud for at møde Bondehæren. Den første Gendarm, jeg spurgte, gav mig slet intet Svar; saa fik jeg Tag i en anden. Han sagde i en raa Tone: „Er det Sjby, du søger efter? Ja, han ligger med Næsen i Bejret nede i Skuret i Gaarden. Dér kan du selv gaa ned og spørge til hans Befindende; du træffer ham ganske sikkert. Han løber ikke derfra for det første.“

Jeg havde andet at tænke paa end at svare den raa Knægt og skyndte mig strax hen til Skuret.

Dér laa min Ven paa det bare Gulv, alle-rede kold og stiv. Fire Rugler havde han i Brystet og et Strejffskud i Halsen. Der var et saa roligt Udtryk i hans Ansigt, at Døden heldigvis strax maa være indtraadt. Medens jeg dér stod og græd over min Ven, kom en af hans Kammerater med en lille, fattig Krans af Tøjblomster, som han vilde lægge paa den dødes Bryst. Af ham fik jeg lidt nærmere at vide, skjønt fuld Besked vidste han heller ikke. Under al den Travlhed, der havde

været med Udrykningen, havde det ikke været muligt at faa Sagens Sammenhæng rigtig oplyst.

Kun saa meget vidste han, at den foregaaende Aften, en Time efter at jeg havde forladt Kasernen, var to Gendarmer til Fods komne med Gjby. Han havde Armene bundne paa Ryggen og var ikke i Gendarmuniform, men i Arbejdsflæder. Hans Hals blødte af et Skudskaar, han havde faaet, da han satte sig til Modværge ved Paagribelsen. Han var noget bleg, men saa' rolig og fattet ud. Den Sergent, der bevogtede ham inde i Krigsforhøret, som strax ved hans Ankomst blev optaget, sagde ogsaa, at ikke et klagende eller bedende Ord var kommet over hans Mund. Kort og bestemt havde han svaret paa de Spørgsmaal, der blev stillede til ham. Han forklarede om Grunden til sin Flugt, at det var ene den, at han ikke oftere vilde kæmpe mod sine Landsmænd, og det saa meget mindre, som hele hans Hjerte var paa den anden Side. Han havde forladt sin Post ved Tøjhuset lidt over Midnat, var gaaet ud til en Bekjendt — hvem, vilde han ikke sige — havde banket ham op, havde laant nogle gamle Arbejdsflæder og var saa strax gaaet ud ad Landet til. Hvorledes det var gaaet til med hans Paagribelse, vidste hans Kammerat ikke Besked om. Han maa være bleven gjenkjendt og paagrebet. Forhøret varede ikke længe. Dommen løb paa, at han strax skulde fkydes.

Han blev ført ned i Kasernegaarden, hvor han selv roligt stillede sig op ad Muren. Han

udtalte ganske sagte et Kvindenavn — det troede man da at høre — i samme Øjeblik kommanderedes der „Fyr“, og Ejby faldt forover. Han var død med det samme; fire af de sex Rugler havde gjenmemboret hans Bryst.

Da hans Kammerat havde fortalt mig dette, maatte han skynde sig af Sted. Han bad mig tilfjældt om at sørge for Begravelsen. Idet han gik, sagde han til Afsted: „Ja, han, som ligger dér, er maaske dog lykkeligere end vi andre!“

Ja, bedre Trøst kan heller ikke jeg finde paa at skrive Dem til, gamle Jens Sørensen.

I Eftermiddag prøver jeg at faa Deres Søn foreløbig begravet et eller andet Sted, indtil den Tid kommer, da han kan faa en honnet Begravelse, den han fortjener bedre end de fleste. Og den Tid vil snart komme. Her er alt lige ved at ramle sammen. Hele Borgerstanden og den bedste Del af Arbejderne er parate til, naar det skal være, at slutte sig til Bønderne.

Maaske ses vi snart. Kan jeg være Dem til nogen Hjælp, saa véd De, at intet vil være fjærere for

Deres hengivne
Hans Madsen.

Til

Jomfru Ane Margrethe Pedersen.

Gaarden „Fridhem“, Maglarps Sogn ved Trelleborg.
Sverige.

Enghaven ved Kjøbenhavn, d. 30. Septbr. 1902.

Min kjære, stakkels Pige!

Det sorte Segl udenpaa denne Skrivelse har du sikkert brudt med Uro og bange Anelser, og desværre er det ikke uden Grund. Nogen større Sorg end den, jeg nu maa meddele, kunde ikke i Djebkliffet times dig. Vor Hans er død, og det paa en skrækkelig Maade. Jeg vedlægger Hans Madsens Brev til mig, hvori alt nærmere berettes om den forfærdelige Ulykke, som er overgaaet vor Hans og har ramt os begge saa grusomt.

Siden jeg for et Par Dage siden fik Underretning om det paaferede, har jeg grublet over vor tunge Skæbne og ikke kunnet overvinde min Ulyst til at bedrøve ogsaa dig ved et Brev; men det nytter jo ikke at skjule Sandheden for dig, og min Forfatning nu er desværre heller ikke saaledes, at jeg kan bringe dig nogen Trøst i vor fælles Sorg. Jeg kan ikke glemme min gode Dreng; uafsladelig stormer Erindringer om ham ind paa mig og maler for mig Billeder af hans Liv, fra han var en lille Pux, jeg bar paa mine Arme, og til han som en stor Karl tidt oplivede mig ved sit livlige Væsen og sine klare, fornuftige Betragtninger over sit Liv og sin Gjerning. Snart forestiller jeg mig hans glade Barneansigt, naar jeg legede Hypehest

med ham, og snart ser jeg ham for mig med anspændt Opmærksomhed, som da jeg første Gang lærte ham at gaa bag Ploven. Ak ja, hvor har jeg ikke mangen Gang haft Glæde af ham, ham mit eneste Barn, og hvor godt forstod vi ikke hinanden, indtil denne forvirrede, forvildende Lære om Socialismen fyldte ham med Beundring og forblindede hans ellers saa sunde Syn paa Livet. Han, der i ét og alt var en brav Karl, havde sandelig Mod og Styrke nok til at tage Kampen for Tilværelsen op — hvorfor skulde han dog gribe efter den taabelige Lykke, som foregjøgles den uerfarne Ungdom af siffige Spekulanter i Folks Godtroenhed! Forfærdeligt er det at tænke sig, at han, først da det var for sent, fik Djnene op for hele det skjændige Bedrageri, hvorfor han og saa mangen anden Mand i den sidste Tid er falden som Offer, og det ene og alene paa Grund af hans bløde Sind og store Medfølelse for alle ulykkelige Medmennesker. Og hvor holdt han ikke ogsaa af os. Lige til hans sidste Djeblif har du og jeg været i hans Tanker, derom vidner en lille Seddel, som han før Eksekutionen overrakte en af sine Venner i Eskadronen til Viderebesørgelse til mig. Jeg gemmer den som en Helligdom og et Vidne om hans kjærlige Sindelag. Derpaa staar skrevet følgende Ord: „Om et Djeblif forlader jeg dette Liv. Fortvivlelse havde grebet og forvirret mig. Jeg bøn med Bøn om Tilgivelse af dig og min Elskede. Farvel!“

Min kjære Pige! Jeg formaar ikke at bringe

dig anden Trøst end den, at ingen Skamplet har skæmmet din Fæstemands Liv, og at du og jeg kan bevare ham skyldfri i vor Erindring. Lad os hædre hans Minde og i hinandens Selskab søge Lindring i vor Sorg. Kom til mig, saa snart du kan saa Lov til at forlade dit Herskab; thi snart vil her være Fred og ingen Fare. Mit Hjem skal ogsaa være dit, og dér er dog bedst at leve og dø.

Da du formodentlig ikke aner, hvorledes det staar til herovre paa Sjælland, skal jeg meddele dig, hvad jeg véd derom. Som du har set af Brevets Dato, er jeg for Djebliffet i Nærheden af Kjøbenhavn. Jeg har som saa mange Tusende Bønder forladt mit Hjem for ester ringe Evne at gjøre Nytte ved Trænet i den Hær, der har samlet sig for at befri Fædrelandet for de rædselsfulde Ulykker, der nu i et halvt Aar har raset her. Ved min Kjørsel med Proviant og Ammunition til de forskjellige Afdelinger faar jeg af og til at vide, hvorledes det er fat med det hele. En aldeles overvældende Masse Bønder fra alle Landsdele har samlet sig udenfor Kjøbenhavn, der indtil i Gaar var besat af Socialisternes Bander. Til Bondehæren har endvidere sluttet sig hjemsendte Militærsoldater, og under Ledelse af den lovlige Stats gamle Officerer er Byen belejret. Her foretages jævnlig Angreb, ligesom der ogsaa gjøres Udfald indefra mod os. Stadig ser vi Fange-transporter komme marscherende gjennem Lejren, hvor Bognparken ligger. Disse forfomne Stakler fortæller om de frygteligste Ulykker inde i Staden

og er for Resten glade ved at være slupne ud. Hungeren har alt begyndt at rase derinde, og alt er i Oplosning. Regeringens Medlemmer forsvinder efterhaanden, og Kommandoen gaar fra den ene til den anden af de mere Underordnede. Der findes ingen styrende Haand i Forvirringen; kun Bildskab, Hævnlyst og Raahed er det ledende Element. Snart maatte Socialisterne indskrænke sig til at barrikadere sig i den indre By. Allerede ved et af de første Angreb paa denne, der skete fra Nord siden over „Dronning Louises Bro“, faldt den socialistiske Stats Præsident. Paa en Barrikade, der var lagt tværs over Bro linjen, havde den gamle, graahaarede Fantast taget Stilling og opmuntrede Befolkningen til Forsvar til det yderste. Fortvivlelsens Mod lyste ud af hans Djne, fortalte man, og med den røde Fane i Haanden søgte han at begejstre sine Folk. Under en Storm mod Barrikaden blev han bogstavelig sønderhugget af nogle unge Bønder, der ikke anede, at denne gamle Kavalér var den nye Stats Overhoved; men han døde, som han havde levet, i Begejstring for en barnagtig Forestilling om alle Menneskers lige Raar og lige Lykke. „Leve Socialismen!“ var hans sidste Ord.

Fra Nørrebro trængte det nye Landeværn ind videre gennem Frederiksborggade til den gamle By, der var stærkt barrikaderet. Brostenene var oprevne paa lange Strækninger og dannede Bolde sammen med væltede Droscher, Omnibusser og Fragtvogne. Gaderne vare tæt fyldte med Soldater af den socialistiske Hær, og fra Tagene og Vinduerne løs-

nedes af og til Skud mod de indtrængende Soldater. For at skaane Byen sendtes en Parlamentær ind til Kommandanten med Forslag om Overgivelse paa Betingelse af fuldstændig Underkastelse. Hujen og Raab om Kamp til sidste Mand modtog Officeren med det hvide Flag, og en foreløbig Vaabenstilstand paa et Døgn blev aftalt, for at Forhandlinger kunde indledes og Ordre indhentes fra Regeringen. Paa Torvene og Pladserne og i de store Anlæg i den nye Bydel kamperedes Dagen og den følgende Nat, og Beboerne her viste ved deres Venlighed mod de angribende, hvor inderlig de længtes efter at blive befriede fra den Regering, der kun havde formaaet at ødelægge, men savnede Midler og Kraft til at bringe Staten paa Fode igjen.

Tidlig den næste Morgen vakte det en ualmindelig Opmærksomhed, at en Ballon passerede Byen i en Højde af et Par Tusende Fod, og op ad Formiddagen kom der Melding til vor kommanderende Chef, at Justitsministeren med den havde forladt Danmark for at sætte sig i Forbindelse med udenlandske Regeringer i Anledning af en Ordning af Statsstyrelsen ved fremmede Magters Mellemkomst. I en skriftlig Ordre, der fandtes henliggende i Drumonts Bolig paa Amalienborg Palæ, fordredes Vaabenstilstanden opholdt endnu i to Dage; men herpaa mente man ikke at kunne gaa ind, og Svaret lød paa Overgivelse inden Aften eller Kamp. Forvirringen i Ministeriet skal have været grænseløs, efter at Sjælen i det hele

Masfineri havde forladt de øvrige Medlemmer af Kabinettet, især da det viste sig, at han paa Forhaand havde forstaaet at sikre sin Fremtid ved at bortsende til sin Hjemstavns de indkrævede danske Guldmønter, omstøbte i Barrer. Skrædderen, der styrede Arbejdsministeriet, var af Skræf faret hjem til sin Kone for at hente Raad og Trøst, og Undervisningsministeren erklærede, at den Sag laa udenfor hans Omraade; desuden var han i Djebbliffet travlt beskæftiget med Udarbejdelsen af en ny socialistisk ABC til Skolebrug.

Byen var imidlertid blevet fuldstændig indeluttet paa Nord-, Vest- og Sydsiden, og man belavede sig paa Angreb; men indesfra forholdt man sig tavs. Saa hen paa Aftenen lysner det pludselig i Horizonten, og det Rygte breder sig hurtig, at Byen skulde brændes af. Ilden begyndte i det prægtige nye Raadhus bag Tivoli, og Flammerne kastede Lyskær ud over Omegnen. Hurtigt gaves Signal til Fremrykning over Vesterbro, der vel var forskaftet, men forladt af de Afdelinger, der skulde forsvare de temmelig slet opførte Barrikader. Afdeling paa Afdeling rykkede ind og besatte uantastet alle Gader omkring Brandstedet. Det blev saa nærmest Hærens Opgave at optræde som Brandkor, og efter Anvisning af en tilstedeværende Vagt paa den nærliggende Hovedbrandstation lykkedes det at standse Ilden i Løbet af et Par Timer.

Under Branden opdagede man en Person,

der søgte at liste sig bort ud ad en Bagdør; han saa' noget skummel ud og vakte Mistanke ved sin frygtssomme Maade at være paa. Han blev taget i Forvaring strax og underkastede Forhør af en af vore Officerer, og han opgav da at hedde Dahl, at være kommen til Stede for at hjælpe med ved Slutning af Ilden, men at han havde forvildet sig i de mange Gange i Raadhuset. Saa foretoges der imidlertid en Undersøgning paa hans Person, og herved opdagedes den rette Sammenhæng med Fyren. I en Tegnebog, som han bar paa sig, fandtes, foruden en Udnævnelsesordre, der gjorde ham til Overdirektør, og som var undertegnet Drumont, endvidere en Fortegnelse over Personligheder, som den nu affatte Regering havde udset som Ofre for det Tilfælde, at man ved Trusel om deres øjeblikkelige Henrettelse kunde stille Betingelser, der befriede Regeringens Ledere for Ansvar. Listen indeholdt et Par Hundrede Navne paa ældre og i det gamle Samfund højt ansete Mænd og Kvinder, og da navnlig en Del tidligere Præster og juridiske Embedsmænd, særlig Dommere. Desuden fandtes en skriftlig Befaling med samme Underskrift til at afbrænde Raadhuset; nu var der altsaa ingen Tvivl om, hvem Manden var, og som greben saa at sige paa fersk Gjerning blev der gjort kort Proces med ham. Paa alle Spørgsmaal nægtede han at give Svar; men da man ved at afklæde ham fandt et Par Dynamitbomber skjulte i hans Undertøj, blev han truffet udenfor

og paa Befaling studt bagfra af fire fangne socialistiske Soldater, der selv bekræftede, at Dahl egenlig ikke var et Skud Krudt værd.

Ude i Vognparken i Enghaven har vi ogsaa jævnlig Besøg af Byens Beboere, og de fortalte os forskjellige Smaatræk af Livet herude, Træk af Bilkaarlighed, som i Uhyggelighed ikke staar tilbage for, hvad vi ude paa Landet har oplevet i den sidste Tid. Navnlig er deres Skildringer af Samlivet mellem de saa højt forskjellige Slags Folk i de offentlige Spise- og Logishuse skrækkelige. At alle støres over én Kam eller er ligestillede, betyder jo nemlig slet ikke andet, end at de stærkere lever højt paa de svageres Bekostning, og det er blevet, ganske som jeg havde tænkt mig forud: den raa Magt er bleven Ret, Næven er bleven Politimester og Dommer, og anden Øvrighed har man ikke hørt noget til i de sidste Par Maaneder. Kirkerne ere lukkede eller omdannede til Magasiner og Koncertlokaler, Skolerne har ikke i lang Tid været aabne, og Universitetet eksisterer ikke mere. Derimod er der oprettet en utallig Mængde Diskussionsklubber, hvor Emnet altid drejer sig om Socialismens Oprindelse, Formaal og Udbredelse, og hvor de dristigste Paastande om denne Statslæres Betsignelser, trods den sidste Tids bitre Birkeligheds-Erfaring, fremsættes med uforbeholden Frækhed. Man vover endnu at tale om almindelig Velstand midt i den mest gennemførte Udsælgelse, om Lykke midt i den mest haandgribelige Sorg og Glendighed. Disse uforbederlige Trasemagere

burde sættes ud af ethvert ordenligt Samfund, aldenstund at kun Utilfredshed, Umedgjørlighed, Lovløshed og Gemenhed har været Resultatet af deres Skvalder.

Men Straffen vil komme. Jeg har et andet Tilfælde, som er passeret mig i Dag, og som jeg maa fortælle dig, fordi det vil interessere dig, og fordi det er ret mærkeligt, at jeg selv skulde komme til at opleve det. Da jeg i Morges mødte ved Kommandoen med Rustvognen, fik jeg Befaling til at afhente Brød paa Ladegaarden, hvor der findes et stort Statsbageri. Jeg kom ind i Gaarden, som jeg strax kjendte paa din Beskrivelse, men der var ikke mere Tvangsarbejdsanstalt. Portneren var imidlertid den samme, som var der den Gang, da du blev tvunget derind. Jeg spurgte ham naturligvis ud om forstjelligt og navnlig om din Plage-aand, „Sminkedaasen“, som de kaldte hende, og saa fortalte han mig følgende: „Ja hun er saamænd den eneste, der er tilbage her endnu. En Dag fornylig rasede hun som sædvanlig, og saa tabte Fangerne Taalmodigheden. Nede i Vaskehuset overmandede Pigerne hende og mørbankede hende saaledes med hendes egen Stof, at hun den Dag i Dag er baade sort og blaa og lajet over det hele, og det fortjener hun, det Åsen af et Fruentimmer?“ — „Men har De da hørt Enden paa Historien med hendes Kjæreste?“ spurgte jeg og fortalte, hvad jeg vidste. — „Det er, hvad man kalder Løn som forskyldt; men der er ikke saa saa i denne Tid, der kunde trænge til at smage Gjengjældsens

Krabast — det kommer, det kommer," sagde Manden. Ja, jeg tror ganske som han, og jeg synes allerede, det har begyndt ganske godt; synes du ikke det samme?

Om et Par Dage er forhaabentlig det værste af Komedien forbi; saa drager hver til sit igjen, og jeg længes min Tro efter mit Hjem. Min Jord, min egen, ligger der da endnu, mit Hus, mit eget, staar der jo som før; men ellers skal jeg til at begynde paa bar Bund igjen. Ingen Sæd til Brød, intet Vinterfoder til Koen, intet Brændsel til Ovnen, naar Kulden kommer; jeg faar saa gaa paa Dagleie for Føden. Men kom du alligevel; hjælp mig at bringe alt paa Fode, og fælles Flid skal endnu engang udrette sin Vidundergjer-ning: et fredeligt, lykkeligt Hjem uden Savn og Næringsforger.

Med hjærlig Hilsen

Din Svigerfader.

